

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΦΥΔΗΣ

Σ Α Τ Ι Ρ Α

Ἀπρίλης, Κυριακή · τοῦ Ἁγ-Γιωργιοῦ,
μεγάλ' ἡ χάρις ·
Γλεντάει ἀπολείτρουγα ὁ λαὸς
τοῦ Ἁσπρου Χωριοῦ ·
λάμπει ὁ ναὸς
τοῦ νιοῦ, τοῦ Ἁγ-Γιωργιοῦ, τοῦ καβαλλάρη.
Ραίνουν οἱ ἀκακίες γύρα
περίγυρα τὰ μῦρα
κ' οἱ πασχαλιές,
ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη
ψάλλει
σὸ βάθος πίσω ἀπ τὶς παλιὲς ἐλιές.
Χαρὰ κι ἀναγαλλιᾶζει τοῦρανοῦ
τοῦ γαλανοῦ,
ἀπ τὴν καρδιά μας λὲς καὶ ξεχειλίζει:
στὴ γλότη ἡ ἀγάπη μου ἡ ξανθὴ
μ' ἀνθοὺς στολίζει
τὴν ἀδερφή μας τὴ μελαχροινὴ ·

Ἐμᾶς μεθ' ἢ ὁμορφιά
ποῦ γύρω ἢ ἀνοιξη σκορπίζει·
γλεντάει κι ὁ λαός· ἢ συντροφιά
τὸ νέο τᾶρνι καὶ τῶν κλημάτων
τὸ ξανθὸν αἷμα τὰ παλιὰ γυρίζει
τὰ αἱματὰ των·
Ἄνάβει ἢ μέθη καὶ γύρνᾳ
μὲ ξέχειλο ποτήρι,
θρηνοῦνε τὰ ὄργανα βραχνὰ
καὶ σύσμιχτη βουή περνᾳ
καὶ τρικυμίζει, ὄξω νοῦ, τὸ πανηγύρι.
Τὸ Εὐθυμον Πνεῦμα, ποῦ πειράζει
τὴ δύναμη τοῦ νοῦ,
τοῦ ἐνοῦς τὰ στήθη ξεσκεπάζει
λύνει τὴ γλῶσσα τᾶλλουνοῦ
κι ἀπολυτός, σὰν νέο πουλάρι,
ὅπου τὸν πάει πάει ὁ νοῦς
μέσα σὲ ἄχνοῦς καπνοῦς.
Τοῦς γνώριμους μαγεύει τόπους
καὶ στοῦς ἀλλοίθωρους ἀνθρώπους
δείχνει ἄψυχα καὶ ψυχωμένα
σὰν φανταγμένα.

Κι ἄξαφνα στρέφουν στοῦ γυαλοῦ
τὰ μάτια τους μικροὶ μεγάλοι·
πίσω ἀπ τὸν κάβο τὸ ψηλὸ
πλευούμενο, σὰν φάντασμα, προβάλλει
καὶ πάει σιγαλινὰ γυαλοῦ
γυαλοῦ τὸ περιγιάλι.
Καὶ γιὰ ὥρα παύουνε οἱ φωνές,
βαθεῖα ἡσυχία παίρνει,
σὰν νὰ μὴν εἶχαν δῆ ποτὲς
ξοπίσω τὸ καρᾶβι λὲς
τὰ πνεύματά τους σέρνει,
κι ἀπλώθει κρύφια συνοχή
πέρα καὶ πέρα,
σὰν τὴ μονότονη βροχή
στὴν ἀδεντρη ἐξοχή
σὲ φθινοπώρου ἡμέρα.

Ὅσο ποῦ κάπου ἓνα παιδί·
— « ἢ σκοῦνα τοῦ στραβοῦ τοῦ Ἄνέστη! »
φωνάζει μὲς στὰ πλήθη·
στοῦ πρώτου τὴ φωνή·
— « πάει βελανίδι στοῦ Τριέστι »
μιὰν ἄλλη ἀπολογήθη.

Λύσαν τὰ μάγια· κι ἀρχινάει
ἀπόνα στόμα σ' ἄλλο
ὁ λόγος νὰ γυρνᾳ
καὶ γίνεται τραγοῦδι ὁ λόγος στὰ στερνά.
Τὸν ὄγλο ἢ τρέλλα σφίγγει
τετράδιπλη ἀπὸ πρὶ
καὶ μὲ βραχνὸ λαρύγγι
τὸ τραγουδοῦνε
μεγάλοι καὶ μικροί·
— « Ἡ σκοῦνα τοῦ στραβοῦ τ' Ἄνέστη
πάει βελανίδι στοῦ Τριέστι. »

Μὰ ἢ τέχνη τὰ κοινὰ στοιχεῖα κορφολογᾳ
κι ἀπ τᾶνθη τῶν πραγμάτων
τὸ τρίδιπλο τρυγάει
τὸ ἀπόσταγμα των.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΝΤΖΑΡΑ

ὦ! σγουροπλόκαμοι ἄγουροι,
ποῦ ὁ ἥσκιός μας ἀκόμα
δὲν ἔπεσε μπροστά μας!
μὲ τὰ φιλντισένια δοξάρια
τῶν μελῶν ἄς σαϊτέψουμε
τὴν καλόθεη μέρα!
Τὰ ροδογάλινα ποτήρια μας
ἀφρίζουν σὰν τοῦ ἀδάμαστου
ἀλόγου τῶρθιο στόμα·
Ξανθίζοντας τὸ αἷμα μας
τοῦ κλημάτου ὁ ἰχώρας
μηρμυκιάζει στὰ μηνίγγια μας
τὴ φαγούρ' ἀνεβάζοντας τῆς σάρκας
καὶ πὶο θερμὰ τοὺς φίλους ἀγαπᾶμε
κι' ἀψύτερα μισοῦμε τοὺς ὀχτρούς·
Εἶτε μυρτιά χρυσόφυλλη
στὰ μέτωπά μας λυγᾶει, στενεύοντάς τα,
εἶτε χῆμα σέλινά,
μὲ λινάρι κακόδετα,
εἴμαστε τῆς ἴδιας θάλασσας
κύματ' ἀπανωτά.
Στὸ καλόχτιστο ἀστήθι μας,
στάδιον τῆς γοργῆς ἀνάσας,
θέμελο ἢ ἀγάπη τοῦ πάθους
καὶ τὸ πάθος τῆς ἀγάπης.

Στῆς νιότης μας τὸν ἄνεμο,
μὲ δαφνοκόκκι θρεμμένον,
λυγᾶν τὰ τρυφερὰ κοράσια
τὰ κρύφια κάλλη ἀνοίγοντας,
κι' ἢ ἀποθυμιὰ στὰ δόντια μας
διαμάντι μπορεῖ νὰ κόψη·
Οἱ λωτοὶ τῶν δαχτύλων μας
ριζώνουν μέσα στὸν ἀφρὸ
τῶν ἀπάρθενων κορμιῶν
μὰ τὴν ἴδια ὄλο γυναῖκα
δὲν μποροῦμε ν' ἀγαπᾶμε.
Πιότερο ἀπ' τὰ κέρδητά μας
γιὰ ὅ,τι δὲ φελᾶ ξοδεύουμε
καὶ ποτέ μας δὲν τελειώνουν,
ὅταν πρέπει, οἱ δουλειές μας,
τί δουλεύουνε γιὰ μᾶς
οἱ καλοὶ θεοὶ καὶ οἱ σκλάβοι.
Ὅξω ἀπ' τὴν ἱερὴν Ἀθήνα
κόσμον ἄλλονε δὲν ἔχει
καὶ πὰ στὰ καλά μας ἔργα
ντρέπεται νὰ πέση ὁ ἥσκιος
βασιλιάδων καὶ θεῶν.

*

Περωνώντας μέσα ἀπὸ τοῦ Ἥλιου
τὰ ταμεῖα χρυσωθήκαμε·
κι' ἀπὸ τᾶχρωμο φεγγάρι
ὅσος κύκλος λείπει
λάμπει μας στὸ μέτωπο.
Ζευγαρώνουμε τοῦ ἀγέρα
τὶς πτυχὲς φουσκώνοντάς τες
μὲ ἁρμονία, μὲ ἁρμονία·
καὶ τὰ χεῖλια μας ραγίζει
ὅποιος λόγος τὰ κομπιάζει.
Καὶ τὸ τραγούδι μας, νιὸ κι' ὄμορφο,
σπαράζοντας στὰ χρυσᾶ νύχια
τῆς λύρας μας, σὰν Γανυμήδης,
στὸν πατρικὸ ἀνεβαίνει Ὀλυμπο.

Ὅσο μακραίνει ὁ ἥλιος τοὺς ἄδειους
ἤσκιους τῶν γεμάτων δέντρων
τόσο κονταίνει στήν ψυχὴ μας
τὸν κόπον, ἤσκιον τῆς χαρᾶς.
Ἄϊ! ποῦ τὰ σπλάχνα πελεκίση
μὲ τὸ μεγαλοκάνατο,
ποῦ πολὺ ἀπ' τὸ Δία θὰ χαρῆ
ποῦ κοιλοπονῶντας μὲ τὸ μέτωπο
τὴν πρώτη λευτερώθηκε σοφία! . . .
ὦ! κατέβα ἀπὸ τὸν Πάριον
μὲ τετράχτυπο βῆμα
τροφεροκέρατέ μου Πᾶνα,
τῆς γῆς ἀδερφὲ καὶ τέκνο!
Ἄσε νὰ συχομυρίζεσαι
τὰ ριζὰ τῶν πουρναριῶν
μήπως κάπου γλυκοκάθησε
καμιὰ πισώγυμνη Νεραίδα.
Ἔλα, σειῶντας τὰ κλαριά,
νὰ μαλακώσης στὸ κρασί μας
τὸ γένη σου τὸ σουβλερό.
Καὶ τίμπα μας μὲ μιὰ ἀγκαθιά
τὰ μεριά, γιὰ νὰ τρελλάνης
πολὺ τοὺς ὀλίγο
καὶ σύρε μας στὸ θεῖο χορὸ
ὅπως ὁ ἄνεμος τὰ δάση.
Καὶ μὲ τὴν τσουχερὴν οὐρά σου
τοὺς γέρους φόβισε ποιητάδες,
ποῦ ἄξιο θρεφτάρι δὲ σοῦ σφάζουν.
Καὶ μένα γιὰ τὸ ὄριον τραγοῦδι
χάρισέ μου ἓνα νιδ ταυρί,
ποῦ τὴ δακρυόματη δαμάλα
μέσα στὸν κάμπο τὸν ὀλόβαθο
νὰ σούρηνη τὴν χίλιες ὀργυιές.

Κ. Ι. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΗΣΚΙΩΝ

Εἶναι βαρειά ἡ ψυχὴ μου σὰν τὸν ὄριμον
Καρπὸ ποῦ ἀπὸ τὸ δέντρο πέφτει
Ἄπόψε· κι' ὅλα εἶναι ἀσήκωτα,
Ὡς κ' οἱ Σκιῆς ποῦ τρέμουν στὸν καθρέφτη.

Τρέμουν ἀπόψε καὶ κινιῶνται ἀτέλειωτα
Ἄπ' τὸ θαμπὸ γυαλὶ στοὺς τοίχους.
Σὰ Γίγαντες γλυστροῦν ἐπίμονα,
Σὰ λιτανεῖα μὲ δίχως ἤχους.

Ἄχ! κι' ὅλο βρέχει· κάποιος Θεὸς τὴ δύναμι
Ἔχει νὰ κλαίῃ μὲς στὴ γαλήνη,
Νὰ κρούῃ μονότονα τὰ μάταια πράγματα,
Καὶ νὰ ξυπνοῦν τοῦ δρόμου οἱ θρηῖνοι.

Ἐνὸς διαβάτη ποῦ καὶ ποῦ τὸ πέρασμα
Τὴ θλίψη τοῦ Θεοῦ μόνο ἀντισκόβει·
Κι' ὅλο τρεμοπερνοῦν κι' ἀπλώνονται
Κι' ὅλο πληθαίνουν οἱ Σκιῆς καὶ οἱ Φόβοι,

Κι' ὅλο γλυστροῦνε – Θεέ μου! ὀλόγυρα
Ἄπὸ τοὺς τοίχους στὸν καθρέφτη.
Κ' εἶναι βαρειά ἡ ψυχὴ μου ἀπόψε ἀσήκωτη,
Σὰν τὴ σκιά ποῦ ἀπὸ τὰ νέφη πέφτει.

Οἶμοι! ὅτι ἡ παροιμία μου ἐμακρύνθη
κατεσκῆνωσα μετὰ σκηνομάτων Κηδάρ!

(Ψ. ΡΙΘ'.) Δ Α Υ'Ι'Δ

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἔρημον ἀμίλητη
Περνάει τοῦ φεγγαριοῦ ἡ γαλήνη·
Τῶν Ἑστιάδων φῶς ἀκοίμητο,
Ποῦ τῶν Αἰώνων ἡ πνοὴ δὲ σβίηνει.

Γαλήνη! ἔτσι κατάλευκη
Ὅπως τὸ φῶς της γύρω ἀπλώνει,
Μοιάζει τὴ Λήθη ποῦ ἀσυγκίνητη
Ὅλα τὰ πάντα σαβανώνει.

Τ' ἀμαρτωλά δαχτύλια τοῦ Δαυῖδ δὲν παίζουνε,
Τῆς Μετανοίας τὴν ἄρπα δὲν ταράζουν,
Ἦχοι ποῦ κάποτ' ἐπλανήθηκαν
Μὲς στὸ παλάτι τῆς Σιωπῆς φωληάζουν.

Τοῦ Ἐδῶμ οἱ νικημένες φάλαγγες
Δὲν σκίζουνε τὸν ἄτρεμον ἀγέρα,
Οὔτε τσαντήρια πλέον ὑψώνονται
Σὰν τρόπαια στὸν αἰθέρα.

Οὔτε τὰ ζῆλια πλέον τὰ ρυθμικά
Δὲν κρούει στὰ δάχτυλα ἡ Σεπφόρα·
Ἡ μαύρη σάρκα ἀποκοιμήθηκε
Κι' ὁ ἀγέρας ὀργιάζει τώρα.

Καὶ τῶν Ἐρήμων ὁ Τραγουδιστὴς
Τὴν ἱστορία σου Κηδάρ ἀναθυμιάται,
Ποῦ πίσω της δὲν ἄφησε
Παρὰ ὅσο ἀχνάρι ποῦ στὸν ἄμμο σβύεται.

Κανείς! Μονάχα ἀπὸ ψηλὰ ἀπομείνανε
Προσωνητάδες ἄγρυπνοι στὴ Φύση
Τ' ἀστέρια καὶ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Τὴ δόξα σου νὰ κλαῖνε ποῦ ἔχει σβήση.

ΕΓΩ — ΟΛΟΙ ΕΣΕΙΣ*

Ι Ι

Αὐτὴ ἡ συνομιλία, γίνηκε στὴν κάμερα μου σήμερα τὸ πρωῒ,
ἀπὸ τίς δέκα ὡς στίς δώδεκα τὸ μεσημέρι.

Ἡ φιλενάδα μου ἡ Φοφῶ, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν ἐξοχή, λιγο-
ψύχησε, λέει, νὰ μὲ δεῖ, κ' ἔτρεξε νᾶρθει, τὸ γρηγορότερο. Μόλις
κατέβηκε ἀπὸ τ' ἀμάξι. Ὅταν τὴν εἶδα ξαφνίστηκα. Καλὰ - καλὰ δὲν
εἶχα ἀκόμα κατεβεῖ ἀπὸ τὸ κρεβάτι... μπῆκε μέσα σὰν τὸν ἀνεμο-
στρόβιλο, ρίχτηκε πάνω μου, μὲ φίλησε, μοῦπε λαχανιασμένη, πὼς
μὲ πεθύμησε, πὼς οὔτε λεπτὸ δὲ μὲ ξέχασε ἐκεῖ ἔξω — πὼς δὲν τὴν
ἀγαπῶ ἐγώ, γιατί, οὔτε δυὸ λέξεις δὲν τῆς ἔστειλα τώρα καὶ τρεῖς
μῆνες ποῦ λείπει, κ' ἐπὶ τέλους, κατόρθωσε νὰ ταχτοποιηθεῖ, ξαπλώ-
νοντας στὸ κάτω μέρος τοῦ κρεβατιοῦ μου.

— Μὰ δὲ ξέρεις, μοῦ φαινόταν, τ' ἀμάξι δὲν ἔτρεχε ἀρκετά. Φαν-
τάσου, ποῦ σ' ὄλο τὸ δρόμο, συλλογίζοιμον μὲ τρόμο μὴ τυχῶν δὲ
σ' εὔρισκα σπῖτι... Μὰ ἤθελα τόσο νὰ σὲ δῶ — τόσο νὰ σὲ δῶ...

— Καὶ νὰ μοῦ πῆς τόσα.. τόσα!...

— Ποῦ τὸ ξέρεις.. — ἔμαθες τίποτε;

— Μά, αὐτὴ σου ἡ ἐπιθυμία — ἡ βιάση νᾶρθεις μόλις ἔφτασες,
δὲ μοῦ λένε, πὼς κάτι βέβαια θάχεις νὰ μοῦ δηγηθεῖς;

— Γιατί τάχα, αὐτὸ δὲ μποροῦσε νὰ γίνει κι ἀπὸ ἀγάπη μόνο...
Καὶ τὸ ξέρεις πόσο ἐγὼ σ' ἀγαπῶ.

* Ἡ ἀρχὴ του στὴ σελίδα 180.

— Δὲ λέω... δὲν ἀμφιβάλλω... Ἄλλ' ἄς εἶναι δὲν πρόκειται γι αὐτό... ἔλα πέ μου τί νέα — πῶς πέρασες, ποιούς εἶδες — τί ἐντύπωσες μοῦ φέρνεις...

— Ὡ πολλές... πολλές... κ' εἶναι τόσο πολλὰ ὅσα ἔχω νὰ σοῦ πῶ... καὶ τόσο σοβαρά...

— Σοβαρά; τί εἶδους σοβαρά; Μήπως μπερδεύεις πάλι μὲ τὸν Ὁρέστη;

Αὐτὸ ἦτανε. Στὴ στιγμή ἡ φυσιογνωμία της γίνηκε κακὴ.

Σούφρωσε τὰ φρύδια της, καὶ μισοκλείνοντας τὰ μάτια μ' ἔκφραση εὐγενικῆς περιφρόνησης...

— Τὸν Ὁρέστη... ἄφησε σὲ παρακαλῶ Ρίνα τὸν Ὁρέστη... δὲν ἀξίζει πιά νὰ μιλῶ γι' αὐτόν...

— Ὁ καημένος ὁ Ὁρέστης... καὶ γιατί; τί σοῦκαμε; τί σοῦκαμε πάλι;

— Ἦρθε στὴν ἐξοχὴ καὶ τὰ κατάφερε ὅπως εἶταν ἡ συνήθειά του, μιὰ χαρά...

— Αὐτός; ἢ ἐσύ; Τὴν ἀρώτησα πειραχτικὰ γελώντας, γιατί ἤξερα πὼς χωρὶς ἄλλο κάποιος πάλι ἀπὸ τίς συνηθισμένες της φιλαρέσκειες θὰ τὸν εἶχαν πειράξει τὸν Ὁρέστη.

— Ἐγώ; γιατί, ἐγώ; αὐτός — αἰωνίως αὐτός... Ἄ μὰ νὰ σοῦ πῶ σώνει πιά, ἐπὶ τέλους θὰ φανῶ κ' ἐγὼ πὼς ἔχω θέληση...

— Ἐλα δά, μὴν τὰ μεγαλώνεις τὰ πράματα... καὶ περίσου τὰ ἴδια συνέβησαν...

— Ἐνας λόγος παραπάνω νὰ σωθεῖ πιά ἡ ὑπομονή μου...

— Μὰ τέλος πάντων τί συνέβη — δὲ θὰ μάθωμε...

— Τὰ ἴδια τὰ περυσινά. Εἶδε πάλι τὸν Παῦλο νᾶρχεται σπιτί, νᾶχουμε σχέσες μὲ τὴν οἰκογένεια του. Ξέρεις τὰ κορίτσια τους ἐρχόταν κάθε μέρα... καὶ ζεντήθηκε βλέπεις ἡ φιλοτιμία του... ἀηδίες.

— Ἀηδίες; κι ὅμως θυμᾶσαι πὸν μιὰ φορὰ ἔλεγες, πὼς ὄνειρεύεσαι ἓνα ἄντρα ζηλιάρη; — θυμᾶσαι ποῦλεγες, πὼς ζηλεύεις τίς χανούμισσες;...

Δὲν ἀπάντησε τίποτε... Ἀκούμπησε μόνο τὸ κεφάλι της στὸ χέρι της καὶ φάνηκε συλλογισμένη... Ἔτσι πὸν εἶταν ξαπλωμένη καὶ φαίνονταν ὅλο τὸ σῶμα της καλοκαμωμένο κ' εἶχε καὶ τὸ μανῆκι της κοντὸ καὶ φαινόταν τὸ μπράτσο της, ἓνα μπρατσάκι χαριτωμένο — κι ὅπως τὰ μαλλιά της τὰ κατάμαυρα εἶχαν λίγο ξεχτενιστεῖ ἀπὸ τὸ πλάγιασμα, μοῦ φάνηκε, τρομαχτικὰ ὄμορφη, καὶ συλλογίστηκα, τὸ τί θὰ γίνηκε, ἐκεῖ ἔξω — ὁ Παῦλος ἦταν ἓνας ζωγράφος κοσμογυρισμένος καὶ πολυκάτοχος — ἦταν ἀκόμα ὄμορφος καὶ νέος. Πήγαινε

ταχτικὰ στὸ σπιτί τῆς Φοφῶς — βγαίνουν ὄξω μαζί. — Ποιὸς ξέρει θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὰ ταξίδια του, γιὰ τὰ ὅσα εἶδε...

Ὁ Ὁρέστης — ὁ καημένος ὁ Ὁρέστης ἓνας χαραχτήρας γλυκότατος, πὸν δὲν ἤξερε τίποτε — πὸν δὲν ἦταν αὐτὸς ταξιδεμένος καὶ πολυκάτοχος — πὸν μόνο τὴ Φοφῶ ἀγάπησε — πὸν τὴν ἀγαποῦσε χρόνια τώρα — πὸν θὰ τὴν ἔπερνε μόλις θάτανε σὲ θέση — μόλις θάχε τὴν ἀνεξαρτησία του... ὁ καημένος ὁ Ὁρέστης — πόσο θὰ βασανίστηκε πάλι ἐφέτος... Τὸν φαντάζομαι νὰ μιλεῖ τῆς Φοφῶς μ' ἐκεῖνο του τὸ δειλό, τὸ συνεσταλμένο ὕφος, πὸν κρύβει ἓνα πόνο φριχτὸ — ἓνα μαρτύριο...

— Μὰ Φοφῶ — σὲ παρακαλῶ — μὴν κάνεις ἔτσι — μὴν τοῦ μιλεῖς αὐτουνοῦ — ὑποφέρω — δὲν τὸ βλέπεις;

— Νὰ σοῦ πῶ Ρίνα — κ' ἡ φωνή της πῆρε ἐκεῖνο τὸ σοβαρὸ τόνο πὸν παίρνουν οἱ γυναῖκες σὰ λένε τίς μεγαλείτερες ψευτιές, ἀρκετὰ θυσίασα γι αὐτόν τὸν ἄνθρωπο. Ἐκαμα μάλιστα παραπάνω ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε.

Εἶναι καιρὸς νὰ σταματήσω — ποιὸς ξέρει ἂν αὔριο δὲ μετανοιώω καὶ... κάλλιο νὰ μετανοιώω λίγα, παρὰ πολλὰ...

— Πολὺ φρόνιμες σκέψεις... bravo... ὅμως αὐτὲς τίς σκέψεις δὲν τίς ἔκανες ἄλλοτε... ἢ μήπως σοῦ τίς ἔβαλε στὸ κεφαλάκι ὁ ζωγράφος;...

— Μήπως ὁ Παῦλος ξέρει πὼς ἐγὼ ἀγαποῦσα τὸν Ὁρέστη;

— Ἄ... δὲν ξέρει...

— Ὁχι, βέβαια... ποιά ἡ ἀνάγκη...

— Ἄλλως τε ἐγὼ δὲν εἶπα αὐτὸ — λέω, μήπως ἡ καινούργια ἀγάπη πὸν χτίζεις, εἶκαμε νὰ σκέπτεσαι ἔτσι, γιὰ νὰ γκρεμίσεις τὴν παλιά...

— Ἐγὼ ν' ἀγαπήσω τὸν Παῦλο — ἀστεῖο...

— Γιατί ἀστεῖο — ἀφοῦ εἶταν ὄμορφος, καὶ σοῦ δείχνει πὼς ἐνδιαφέρεται — γιατί ὄχι...

— Θᾶναι πολὺ δύσκολο, γιὰ μένα ν' ἀγαπήσω ἄλλη μιὰ φορὰ Ρίνα...

Ὅταν τὸ εἶπε αὐτό, εὐτὺς θυμῆθηκα τὴν «Κυρία μὲ τὰς καμελίας». Ἔτσι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μιλοῦσε κ' ἡ Μαργαρίτα!

— «Θᾶναι πολὺ δύσκολο γιὰ μένα ν' ἀγαπήσω ἄλλη μιὰ φορὰ Ἀρμάνδε». Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἐκείνη θὰ ν' ἔλεγε ἀλήθεια, γιατί ἦταν πρόσωπο ρωμάντζου.

— Γιατί; ἔμένα μοῦ φαίνεται ἴσα-ἴσα, πὼς ὅποιος μπορεῖ καὶ

ξεχνᾷ τὴν πρώτη ἀγάπη, αὐτὸς μπορεῖ νὰ κάμει καὶ δεύτερη, καὶ τρίτη... Φοβοῦμαι μάλιστα πὼς ἀρχίζοντας κανεὶς ν' ἀγαπᾷ τὴν δεύτερη, ξεχνᾷ τὴν πρώτη...

— Ἔτσι σοῦ συνέβηκε καὶ σένα; μ' ἀρώτησε γελῶντας, μὰ πειραγμένη λίγο...

— Ἐγὼ παιδί μου δὲν ἀγάπησα ποτέ μου ὡς τώρα — ἐπομένως δὲ μοῦ παρουσιάστηκε ἡ περίστασις νὰ ξέρω ἀπὸ δικοῦ μου...

— Οὔτε τὸ Μήμη;

— Ὅπως ἐσὺ ἀγαπᾷς — δηλ. ὅπως λὲς πὼς ἀγαπᾷς, ὄχι...

— Ὅπως θέλω νὰ πῶ... εἶσαι κακὴ Ρίνα, μιλεῖς σὰ νὰ μὴ μὲ γνωρίζεις...

Νὰ μὴν ξέρω δηλ. πὼς ἡ Φοφῶ, εἶναι τὸ πιὸ φιλάρεσκο, καὶ τὸ πιὸ τετραπερασμένο πλάσμα ποὺ ἔβγαλε ἡ φύσις.

Νὰ μὴ ξέρω πὼς ὁ νοῦς της καὶ ὁ λογισμὸς της εἶναι στὴν ὁμορφιά της, καὶ πὼς τὸ νὰ παραιτήσῃ τὸν Ὁρέστη καὶ νὰ πιᾶσει τὸν Παῦλο εἶναι κάτι τι τόσο συνηθισμένο, ποὺ καταντᾷ, πολλές φορές, νὰ μὴν ξέρει οὔτε ἡ ἴδια, μὲ ποιὸν ἀπ' ὅλους ποὺ γνωρίζει κάνει κόρτε.

— Μὰ καλὰ, δὲ μοῦπες ἀκόμα τι εἶχες μὲ τὸν Ὁρέστη — πὼς τὰ χαλάσετε...

— Ἀηδίες. Τὸν ξέρεις τὸν Ὁρέστη. Αἰωνίως ζήλεις καὶ σκηνές.. « Μὴν κάνεις τοῦτο Φοφῶ » — « μὴν πηγαίνεις ἐκεῖ, γι ἀγάπη μου » μὴ μιλήσεις μὲ τὸν τάδε « μὴ φορέσεις αὐτὸ τὸ φόρεμα γιατί εἶναι decoleté — ἀηδίες »...

Ξανάπε, καὶ στὴ φωνή της ἄκουσα ὅλη τὴν ἀγανάκτησις ποὺ νοιῶθουν οἱ γυναῖκες γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὶς ζηλεύει ἐνῶ ἐκεῖνες τὸν συχαίνονται.

Τὸ ξέρω, εἶναι κομματάκι ἄτσαλη ἢ ἔκφραση, μὰ εἶναι ἀληθινή. Συχαίνομαστε φριχτὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ παύομε ν' ἀγαποῦμε.

— Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς ὁ Παῦλος μ' ἀγαπᾷ, καὶ αὐτὸ εἶναι σωτηρία. — Ξέρεις μὲ ζήτησε ἀπὸ τὴ μαμά...

— Σὲ ζήτησε; μὰ τότε παιδί μου τὰ συγχαρητήρια μου. — Δὲ μοῦ τῶλεγε ἀπὸ τὴν ἀρχή, μόνο χάσαμε τὴν ὥρα μας στὸν Ὁρέστη...

— Ναί, μὰ ὄχι ἐπισήμως — θὰ μείνει μεταξύ μας τὸ πρᾶμα, ὡς ὅτου μπορέσει ὁ Παῦλος νὰ μὲ πάρει. Θᾶρχεται σπῆτι μας — μὰ ὡς φίλος...

— Κ' ἐν τῷ μεταξύ, ποῦ θὰ συναντᾶστε;

— Δὲ θὰ συναντόμαστε. Θὰ τὸν βλέπω στὸ σπῆτι, μπροστὰ στὴ μαμά...

— Καὶ γιατί αὐτὴ ἢ μεταβολή. Ἡ μήπως ἀρχισες νὰλλάξεις ἰδέες καὶ σ' αὐτὸ ἐπάνω.

— Τὶ θὲς νὰ μοῦ πεῖς; πὼς συναντόμουν μὲ τὸν Ὁρέστη; Ἐ, αὐτὸ ἦταν ἄλλο, ὁ Ὁρέστης ἦταν ἄλλος.

— Πιὸ φρόνιμος εἶναι ὁ Παῦλος;

— Ὁχι, ἴσα - ἴσα εἶναι πολὺ πιὸ ἄταχτος. Κι ἀκριβῶς γι' αὐτό, πέρνω αὐτὴ τὴ ταχτική... εἶναι πιὸ σοφὴ.

— Ἄ... κατάλαβα.

— Δὲν κατάλαβες διόλου. Ἄν συναντόμουν μὲ τὸν Ὁρέστη ἦταν γιατί ὁ Ὁρέστης, μ' ἀγαποῦσε καὶ δὲ μποροῦσε νὰ φανταστῆι πὼς κ' ἐγὼ δὲν τὸν ἀγαποῦσα τὸ ἴδιο. Εἶχε καὶ τόσο λίγη πείρα τοῦ κόσμου, ὁ καημένος ὁ Ὁρέστης... Αὐτὸς ξέρεις, δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῆι πὼς ἓνα κορίτσι καθὼς πρέπει, δίνει rendez-vous ἐνῶ δὲν ἀγαπᾷ. Πολλὲς φορές μοῦλεγε, πὼς ἂν δὲν ἀμφέβαλλε ποτέ γιὰ μένα, ἦταν γιατί ἐσυναντόμαστε.

— Πρέπει νὰ μολογήσεις πὼς εἶναι πολὺ εὐγενικὸ ἐκ μέρους τοῦ αὐτοῦ...

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Κι ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ δὲν τοῦ συχωρῶ εἶναι οἱ ζήλεις του, καὶ τὰ αἰώνια του παράπονα. — Τὶ νᾶβλεπε νὰ κάνω, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ ὑποψιάζεται.

— Τὸ βέβαιο εἶναι, πὼς καμμιά φορὰ οἱ ἄντρες δὲν εἶναι καὶ τόσο βλάκες, ὅσο τοὺς θέμε...

— Φαίνεται.

— Λοιπὸν μὲ τὸν Παῦλο.

— Νά, μὲ τὸν Παῦλο, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Αὐτὸς ξέρει πολὺ ἀπ' αὐτὰ τὰ πράματα καημένη Ρίνα... Νὰ δὰ ἡ ὥρα ν' ἀρχίσω κ' ἐγὼ νὰ τοῦ λέω, ὅ,τι πιθανὸν νᾶχει πιὰ βαρεθεῖ ν' ἀκούει. Αὐτὸς ἔχει ἀγαπήσει πλῆθος γυναῖκες, κατὰ τὰ φαινόμενα. Ἀπὸ ἔρωτα θᾶναι δὰ κουρασμένος ὁ Παῦλος... Ζωγράφος, καὶ κοσμογυρισμένος... Στοχάσου... Δὲν εἶναι λοιπὸν φρόνιμο, οὔτε συμφέρει νὰ βρεῖ καὶ σ' ἐμένα τὰ ἴδια... Ἐπειτα πιστεύει τόσο πὼς ἀνατράφηκα μέσα στὴν πιὸ ἀπελπιστικὴ σεμνότητα, ποὺ προχτές, φαντάσου, ὅταν τοῦ ζήτησα νὰ μοῦ δανίσῃ ἓνα βιβλίον, μοῦφρε, ὁ ἀθεόφοβος τὸ... Paul et Virginie... Φέρε με στὸ νοῦ σου, νὰ διαβάξω τὸ Paul et Virginie. Τὸ Paul et Virginie! Ἐγὼ! Μὴ χειρότερα... Μιλεῖ ἀκόμα μὲ τέτοια προσοχή, σὰν εἶμαι μπροστὰ, καὶ γιὰ τὰ πιὸ ἀπλὰ ζητήματα τοῦ ἔρωτα, ποὺ σὲ βεβαιώνω Ρίνα δύσκολα κρατοῦμαι, ἀπὸ τοῦ νὰ πῶ τὴ γνώμη μου κ' ἐγὼ παστρικά, καὶ σὲ βεβαιῶ πολὺ πιὸ γνωστικά... Τὸ φριχτότερο εἶναι ποὺ προχτές ἔλεγε:

«Μιά τέτοια κόρη όνειρεύτηκα . Παντοῦ ὅπου κι ἂν πῆγα, παντοῦ γύρευα τὰ ἀγνά μάτια, πού ἡ ζωὴ δὲν τὰ γέμιζε ἀκόμα μὲ τὶς εἰκόνες τῆς . . . Μάτια ἀνήξερα κι ἀπονήρευτα πού νὰ δοῦν τὰ ὄμορφα μυστικά τῆς ἀγάπης στὰ δικὰ μου μέσα τὰ μάτια γιὰ πρώτη φορὰ.

Κ' εἶναι ἡ Φοφῶ τόσο μικρούλα . . . « Ξέρεις ἔμαθα καὶ κάνω μποῦκλες τὰ μαλλιά μου, κι αὐτὸ μοῦ κρύβει δύο - τρία χρόνια, « τόσο ἀνήξερη, ποῦρχονται στιγμὲς νὰ φοβοῦμαι μήπως τὴν παραπολὺ μεγάλη ἀγάπη μου, τὴν προδόσουν τὰ μάτια μου, κ' ἡ θερμὴ λάμψη τους ταράξει τὴν ἡρεμὴ ψυχὴ τῆς. »

Κ' εἶναι δὲ ἐκεῖνος πού μιλοῦσε ἔτσι, ὁ blasé, ὁ ἄνθρωπος πού ὅλα τὰ ξέρει, καὶ δὲν τὸν ἀπατοῦνε εὐκολα, κ' ἤμουν ἐγὼ ἡ Φοφῶ, ἡ μικρούλα, ἡ ἀνήξερη, μὲ τὰ ἀγνά ματάκια.

Τὸν ἄκουα, ἀπὸ τὴν τραπεζαρία νὰ τὰ λέει, τῆς θείας μου τὴν ὥρα πού ἐτοίμαζα τὸ τσαί, καὶ μοῦρχόταν νὰ πεθάνω στὰ γέλοια. Κ' ἡ θεία μου καθόταν στὴν πολυθρόνα καὶ τὸν ἄκουε, καὶ δάκρυζε ἀπὸ τὴ συγκίνηση . . .

Ὅχι Ρίνα μου, ὁ Παῦλος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μοῦ κάμει ποτὲ καμμιά πρόταση rendez - vous, γιατί δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φανταστεῖ πὼς στὸ δωμάτιό μου βρίσκονται ὅλα τὰ ἐλαφρὰ βιβλιάρια τοῦ Παρισιῦ . . .

Καὶ γέλασε ἓνα χτυπητό, ἀνθάδικο γέλοιο πού ἀντήχησε στὴν κάμερα μου παράξενα κι ἀσυνήθιστα, κι ὅλα τὰ πράματα ἀνατρίχιασαν, ἀπὸ τὴ θριαμβευτικὴ εἰρωνεία τῆς πολύξερης κ' ἐπικίνδυνης γυναικείας ψυχῆς, πού ἀρχινοῦσε νὰ διαπλάσσεται μέσα στὸ μικρὸ παιδίστικο σωματάκι τῆς φιλενάδας μου.

Ὁ Δημόκριτος μου, γέλασε πιὸ πολὺ καὶ πιὸ καλόγνωμα μέσα στὸ κάντρο του, ἓνα μοντέλο γυναικείας γυμνῆς, κάποια ἀνάταση ὀρμῆς μοῦ φάνηκε πὼς τὸ συντάραξε, εἰς ἓνα ταμπλό χοροῦ τὸ χαμόγελο τῶ γυναικῶ γίνηκε πιὸ μυστηριώδικο καὶ σαγηνευτικό, μιᾶς Ρωμαίας δέσποινας τὸ μάτι ἄστραψε πιὸ σκληρό, καὶ μόνο τὸ φόρεμα μου, πού βρίσκονταν οἰγμένο στὸ ντιβάνι, ἀπὸ τὸ χορὸ τῆς ἄλλης βραδιάς, αὐτὸ τίποτα δὲν ἔκαμε, γιατί τίποτα δὲν εἶχε νὰ θυμηθεῖ αὐτό. Οὔτε πολύξερα χαμόγελα, οὔτε λόγια ψιθυρισμένα γλυκὰ καὶ συγκινημένα, οὔτε καμμιάς ξεμονάχμενης καμαρούλας κάποιου δειλὸ καὶ βιαστικὸ φίλι . . .

Πόσο τὴ ζήλεψα τὴ Φοφῶ, καὶ πόσο ἔνοιωσα τὸν ἑαυτό μου μικρὸ κι ἀσήμαντο μπροστά τῆς . . .

Ἔνοιωσα, πὼς ἐγὼ δὲν ἤμουν γιὰ τὸν κόσμον πού ζοῦσα. Κάτι ἄλλο θάθελα ἐγὼ . . . πιὸ συμμαζεμένο καὶ πιὸ ἤσυχον, καὶ

πιὸ ἀληθινό . . . Κι αὔριο, τὸ σπίτι τὸ δικό μου, θάναι τὸ ἴδιο . . . τὸ ἴδιο μὲ τὸ σπίτι τῆς ἐρωμένης τοῦ Μίμη, τὸ ἴδιο μὲ τὸ σπίτι τῆς Φοφῶς . . .

Θὰ δέχομαι τοὺς ἴδιους ἀνθρώπους, θ' ἀκούω τὰ ἴδια λόγια, οἱ ἴδιες γυναῖκες θὰ δείχνουν τοὺς ὤμους τους καὶ τὰ μπράτσα τους, τὰ ἴδια ἐρωτικά ζεύγη θὰ καταφεύγουν στὶς ξεμοναχμενὲς καμαρούλες μὲ τὰ παράξενα φυτὰ, καὶ τὰ γλωμὰ φῶτα . . . καὶ μόνο ἐγὼ θάμαι ξένη κι ἀδιάφορη, καὶ θὰ βιάζομαι ἐγὼ μόνο νὰ τελειώσουν ὅλα αὐτὰ καὶ ν' ἀνεβῶ στὴ δική μου τὴν κάμερα, νὰ κλειστῶ καὶ νὰ ἡσυχάσω . . .

Ὅμως ποιὸς ξέρει πάλι. Ἴσως κ' ἐγὼ συνηθίσω σιγὰ - σιγὰ . . . καὶ σὲ μένα, θὰ ποῦν τὰ ἴδια λόγια πού ξετρελλαίνουν, τόσο τὴ γυναικεία ἐπιτόλαιη ψυχὴ. Ποιὸς ξέρει, θὰ τ' ἀκούσω ἴσως κάποιον βράδν μὲ προσοχή, κ' ἴσως κ' ἐμένα ἡ νύχτα ἐκεῖνη νὰ φανεῖ μικρὴ, καὶ δῶ ἀπελπισμένη τῆς αὐγῆς τ' ἀποδιαφωτίσματα . . . Ποιὸς ξέρει — ἴσως.

III

Ὅταν μπῆκα στὸ δωμάτιο πού εἶχαν τὸ λείψανο, κοντοστάθηκα στὸ κατώφλι, σασισμένη. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ξέχασα τέλεα πὼς ἔπρεπε νὰ φερθῶ, πὼς νὰ προχωρήσω καὶ τί νὰ πῶ. Ὅλες οἱ γυναῖκες πού καθόντανε γύρω - γύρω στὴ σάλα καὶ σιγανοκουβεντιάζανε, κόψανε τὴν ὀμιλία τους καὶ στραφήκανε νὰ δοῦνε ποιὸς ἐρχότανε. Αὐτὸ βέβαια μὲ στενοχώρησε ἀκόμα περισσότερο. Καταλάβαινα πὼς ὅση ὥρα θάμενα ἔτσι, θὰ διαρχοῦσε κ' ἡ προσοχὴ πού κίνησε ὁ ἐρχομός μου. Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ἄλλη ἐπίσκεψη ἔφτασε, καὶ παραμέρισα νὰ τῆς κάμω μέρος νὰ περάσει. Εἴτανε μιὰ μεγαλόσωμη κυρία μὲ μαῦρα μεταξωτὰ καὶ μὲ μυρωδιές. Γεμάτη ζωὴ, κόκκινη κόκκινη, λαχανιασμένη ἀπὸ τὴ σάλα προχώρησε θαρρετά, ἀπαράλλαχτα καθὼς θάμπαινε καὶ σὲ κάθε ἄλλο σπίτι πού δὲ θάχαν πεθαμένο. Πῆγε κατ' εὐθεία στὴ νεκρά, τὴ φίλησε, καὶ στραφήκε μισοκλείνοντας τὰ μάτια (ἂν κρατοῦσε φασαμὲν θὰ τάβαζε,) νὰ δεῖ πού βρίσκότανε κανεὶς ἀπὸ τὴν οἰκογένεια νὰ τὸν συλλυπηθεῖ. Ὅπως περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ στενὸ διαρχομάκι πού ἄφηνε τὸ τραπέζι ὅπου εἶχαν τὸ νεκρὸ οἱ γυναῖκες τραβούσαν ἀπὸ χαμηλὰ - χαμηλὰ τὰ γυροπόδια τους νὰ μὴν τὰ πατήσκει, ἢ γιὰ κομπλιμέντο, κι ὅταν τῆς ἔπεσε τὸ μαντήλι τῆς κ' ἔσκυψε μιὰ καὶ τῆς τὸδωσε τὸ πῆρε χαμογελαστὴ καὶ τῆς εἶπε δυνατούτσικα — « μερσί » .

Αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ μοῦ ἔδωσε καιρὸ νὰ πάρω θάρρος. Μπῆκα

λοιπόν μέσα, χαιρέτησα με τὸ κεφάλι ὅσους πῆρε τὸ μάτι μου καὶ πῆγα καὶ κάθισα λίγο παράμερα δειλὰ - δειλὰ καὶ συμαζεμένα.

Ἐνῶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχα βρεθεῖ σὲ τέτοιες ὥρες κ' αἰσθάνομαι γιὰ πρώτη φορὰ ὅλο τὸ μυστήριο καὶ τὴ γαλήνη τοῦ θανάτου, σὰν κάτι τι ἄγνωστο ποὺ ἐρχότανε ξαφνικὰ ἀπὸ πολὺ μακριὰ νὰ μοῦ πεῖ σιγὰ-σιγὰ, ὅπως μιλούσαν κ' οἱ γυναῖκες αὐτές, γιὰ τὸ Μεγάλο Ταξίδι τὸ Ἀναπόφευγο, καὶ συλλογιζόμασταν πὼς κ' ἐγὼ καὶ ὁ Μίμης κι ὅλες τοῦτες οἱ μορφές ποὺ σκύβουνε θλιμένες, καθένας μὲ τὴν ἀράδα του θὰ φτάσει στὸ ἴδιο λιμάνι, ταξιδιώτης γιὰ τὸν ἴδιο τόπο. Σιγὰ-σιγὰ βράδιαζε καὶ οἱ σκιές τῆς νύχτας ἀρχίζανε νὰ ρήχνουν τὴ σταχτερή τους σκέπη ἀπάνω στὰ πράματα, ποὺ γινότανε γι' αὐτό, πιὸ πένθιμα καὶ πιὸ σιωπηλά.

Ὅσο εἶτανε μέρα ἢ ἐντύπωση τοῦ θανάτου εἶχε καὶ κάποιον παρηγοριά. Ἐπὶ τέλους ἔξω εἶχε ἥλιο! Ἐνα ἥλιο ζεστὸ καὶ χαρούμενο ποὺ ἀσώτευε τὰ καλά του παντοῦ, κι ὡς τίς πιὸ παράμερες γωνίες! Ἐνας θάνατος! Καὶ τί; Κι ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῶν κατεβασμένων μερνετέδων φαινότανε ἕνα κομμάτι οὐρανόσ κατακόκκινος, ἀκκουμπισμένος σ' ἕνα κομμάτι βουνὸ βαθυγάλαζο κι ἀπὸ κάτω ἢ θάλασσα, γλωμῆ - γλωμῆ κι ἀκίνητη, σὰν οὐρανόσ κι αὐτὴ μὰ ξεθωριασμένος... Μὰ βράδιαζε, κ' ἡ νύχτα ποὺ ἐρχότανε θὰ τύλιξε σὲ λιγάκι, μέσα στὸ ἴδιο σκοτάδι, μαζί μ' ὅλα τὰ πράματα, καὶ τοὺς στοχασμούς, ποὺ τριγυρίζανε, σὰν πουλιὰ τρομαγμένα ποὺ θένε νὰ φύγουνε, μὰ ὅλα τὰ παραθύρια εἶναι κλειστά, μέσα σ' αὐτὴ τὴ νεκρικὴ κάμερα... Ὅσο εἶτανε ἥλιος ἔξω... Μὰ τώρα!...

— Τ' εἶναι ὁ ἄνθρωπος! Νὰ συλλογοῦμαι πὼς ἐχτὲς εἶτανε καλὰ σπίτι της... καὶ σήμερα... Ματαιότης!...

Προσηλωμένη σ' ὅτι φαινόταν ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῶν κατεβασμένων μερνετέδων, μόλις ἔνοιωσα πὼς κάποιος μιλοῦσε δίπλα μου, γύρισα.

Μιὰ γυναῖκα ἡλικιωμένη μὲ κατάμαυρα μαλλιά βαμένα, ποὺ κιτρινίζαν στὴ χωρίστρα, μὲ πούντρες, ποῦ καὶ ποῦ, καθισμένες στὶς ζαρωμάδες τοῦ προσώπου της, μὲ κύταζε περιμένοντας ἀπάντηση. Εἶταν ντυμένη μὲ τρόπο ὀλωσδιόλου νεανικό, φοροῦσε ἕνα μαῦρο μποῦστο, γαρνιρισμένο μὲ παλλιέτες μαῦρες - πολὺ σφιχτὸ στὸ στήθος, ποὺ τῆς ἔδινε ἕνα ὕφος φοβερὰ στενοχωρημένο, ἔτσι ποὺ καθόταν, ἀλύγιστη μέσ' στὸν κορσέ, σὲ μιὰ χαμηλὴ πολυθρόνα. Μὲ μανίκια χοντὰ, εἶχε μακριὰ γάντια a jour ποὺ τὰ κρατούσανε νὰ μὴν πέφτουνε βραχιολάκια χουσα κορτσιστικά μὲ μπρελόκ ποὺ χτυπούσανε σὰν κουδουνίστρα παιδιοῦ, κάθε φορὰ ποὺ

ἔκανε καὶ τὴ πιὸ μικρὴ κίνηση. Σὰν εἶδε πὼς τὴν πρόσεχα ξακολούθησε:

— Ναι-ναι-ὄλα εἶναι ματαιότητες σ' αὐτὸν τὸν κόσμον... Μὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸ καταλαβαίνουνε αὐτό... Κι ἀναστέναξε.

— Ναι-ναι- δὲν τὸ καταλαβαίνουνε αὐτό, ἐπανέλαβα κ' ἐγὼ τὴ στιγμή, ποὺ μιὰ κίνηση τῶν χειρῶν της, ἔκαμε πάλι τὰ μπρελόκ νὰ κουδουνίσουνε εὐθυμα, σὰ ν᾿ἄλεξαν κι αὐτὰ:

« Ναι, ναί, δὲν τὸ καταλαβαίνουνε αὐτό... τί καλὰ ποὺ δὲν τὸ καταλαβαίνουνε! »

Κάποιος ἀναστέναξε καὶ στράφηκε ἀπότομα σὰν ξαφνισμένη πρὸς τὸ μέρος ποὺ βγήκε ὁ ἀναστεναγμός, μὰ δὲν εἶδα τίποτα. Οἱ ἴδιες μορφές καθόντανε στὶς ἴδιες θέσεις καὶ μόνο ἡ κόρη τῆς πεθαμένης, ἀγωνιζότανε νὰ νικήσει τὸν ὕπνον μὲ κινήσεις περιπτεές, μὲ μεγάλες προσπάθειες νὰ κρατήσῃ τὰ μάτια της ἀνοιχτά· κάποτε ἔρηχνε τὸ βλέμμα της στὴ μητέρα της κ' ἡ θεὰ τοῦ ἀτάραχου ἐκείνου ὕπνου λὲς μεγάλωνε τὴν ἀνάγκη, ποὺ εἶχε κ' ἐκείνη, νὰ ξαπλώσει κάπου καὶ νὰ κοιμηθεῖ. (᾿Ω! νὰ ξαπλώσει... νὰ τεντώσει τὸ σῶμα της, νὰ αἰσθανθεῖ τὰ κόκαλά της νὰ τριξοῦν ἡδονικά, νὰ γυρίσει πλάι πρὸς τὸ μέρος τοῦ τοίχου, νὰ βάλῃ τὸνα της χέρι κάτω ἀπὸ τὸ μαξελάρι καὶ τᾶλλο νὰ τ' ἀφήσῃ ἀπάνω στὸ σῶμα της ἀναπαυτικά καὶ νὰ τῆς ρήξουνε σὲ λιγάκι, ὅπως θὰ τὴν παίρνει ὁ ὕπνος καὶ θὰ κρυώνει, ἔτσι ὅπως γίνεται πάντα στοὺς κουρασμένους, τίποτα ἀπὸ πάνω της... κανένα πανωφόρι... νὰ κοιμηθεῖ...)

Μιὰ συγγενὴς της τὴν ἀντιλήφθηκε καὶ πλησίασε νὰ τῆς πεῖ ν᾿ἀρθεῖ ν' ἀναπαυτεῖ στὸν καναπέ λιγάκι.

— Ἐλα, νὰ ζήσεις, ἕνα τέταρτο ὕπνος θὰ σὲ ξεκουράσει. Ἐκείνη ἔκανε πὼς δὲν ἤθελε.

— Μὰ ὄχι, σὲ παρακαλῶ, θεῖα, δὲ νυστάζω καθόλου· θέλω ν᾿μαὶ κοντὰ στὴ μητέρα μου... πόση ὥρα θὰ τὴ βλέπω ἀκόμα;

Ἐγκινήθηκε μ' αὐτὰ ποῦπε κι ἀρχίνησε νὰ κλαίει. Μερικὰ « ἔχει δίκιο » ἀκουστήκανε κι ὅλα πάλι πήραν τὴν πρώτη ἡσυχία. Μυίγες μπαινοβγαίνανε στὰ βαθουλωμένα μάτια καὶ στὰ ρουθούνια τῆς νεκρᾶς, ποὺ ἔδιωχνε πότε-πότε μὲ τὸ μαντίλι της μιὰ γριά, ποὺ καθότανε δίπλα. Καμιά φορὰ οἱ μυίγες δὲν ἔφευγαν καὶ τότε χτυποῦσε καὶ τὸ πρόσωπο τῆς πεθαμένης.

Ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, ἡ ἀτμόσφαιρα γινότανε ἀνυπόφορη βαριά, ἀνεκατεμένη μὲ τὴ μυρωδιὰ τῶν μεγάλων λαμπάδων, ποὺ ἀναβαν στὰ πόδια καὶ στὸ κεφάλι τῆς νεκρᾶς...

Κάποιος μπῆκε καὶ ζήτησε αἰθέρα καὶ τότε εἶπαν, πὼς ὁ γιοῦς

τῆς πεθαμένης, ὁ ξακουστός δικαστής, εἶχε λιγοθυμήσει στήν πλαγινή κάμερα. Μερικά κεφάλια πάλι κούνησαν μ' ἔκφραση συμπάθειας. Δυὸ κυρίες μεσόκοπες, καθισμένες ἀναπαιντικά στὸν καναπέ, μιλοῦσαν τώρα. Κάτι ἔλεγαν ἄσχετο μὲ τὸ θάνατο, γιατί οἱ φυσιογνωμίες τους εἶσαν γελαστές. "Ἀξαφνα σὰ νὰ γινόταν ἡ ὁμιλία δυνατά, ἢ μία κυρία εἶπε: « Μ' ἀλήθεια, εἶδτε πῶς τ' ἀπίδια ἐφέτος ἔχουνε σκουλήκια; » "Ὅπως ὅταν ρήξουμε ἓνα ψίχουλο στὴ στέρνα, ποῦναι ψάρια, τὰ βλέπομε εὐτὺς καὶ τρέχουνε ὅλα μαζί καὶ σωρεύζονται στὸ μέρος ποῦπεσε—ἔτσι κ' οἱ γυναῖκες ἐκεῖνες, ποῦ ἔδειχναν ὅτι τίποτα δὲ θάτανε ἱκανὸ νὰ τὶς ἀπασχολήσει ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ θανάτου, μόλις ἄκουσαν τὴν παρατήρηση αὐτή, βιαστήκανε ἐυχαριστημένες νὰ λάβουν μέρος στὴ συζήτηση.

— Ναί, ἔχετε δίκιο, ἐφέτος τ' ἀπίδια ἔχουν σκουλήκια. . . κ' ἐμεῖς τὸ παρατηρήσαμε.

— Μὰ ἐμεῖς ὅμως πολὺ ἀργά, πρόσθεσε μιὰ πολὺ παχειά. Ξέρετε εἶναι ἄσπρα - ἄσπρα - ἀπαράλλαχτα τὸ χροῖμα τ' ἀπιδιοῦ. Δὲν ξεχωρίζουνε καθόλου. Πρέπει νὰ φάγαμε καμιά δεκαριά ὀκτάδες, ὡς ὅτου τὸ πάρομε εἶδηση.

Μερικὲς ἐμόρφασαν ἀπὸ ἀηδεία· ἄλλες ὅμως ἐκράτησαν ἀπάθεια ἀπὸ εὐγένεια. Μιὰ μάλιστα ἀπὸ ὑπερβολικὴ λεπτότητα χαμογέλασε καὶ κούνησε τὸ κεφάλι της δύο τρεῖς φορές σὰ νᾶλεγε: « Μπᾶ; ἀλήθεια; πολὺ νόστιμο αὐτό. » . . .

Ἐπειδὴ μιλοῦσαν ὅλες καὶ γίνηκε φασαρία, ἡ κόρη τῆς νεκρᾶς ξενύσταξε καὶ σηκώθηκε καὶ φίλησε τὴ μητέρα της μ' ἓνα χτυπητὸ φιλὶ ζωηρό, ποῦ ἀντήγησε ἀταιρίαστα στὴ σάλα. Αὐτὸ θύμισε στὶς γυναῖκες, ποῦ βρισκόντανε καὶ πάφανε τὴ συζήτηση παίρνοντας πάλι τὸ κατάλληλο ὕφος ποῦ ἀπαιτοῦσε ἡ περίσταση.

"Ἀξαφνα γίνηκε φασαρία στὸ διαδρόμο. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀνέβαιναν μαζεμένοι στὴ σάλα κ' οἱ γυναῖκες σιωπηλὲς στρεφόντανε μεταξύ τους, σὰ νὰ ρωτοῦσαν « τί τρέχει - τί τρέχει ».

"Ἐνας ἄνθρωπος μπῆκε βιαστικὸς καὶ τραβοῦσε τὶς καρέκλες στὸ γύρο, προστάζοντας τὶς γυναῖκες ποῦ καθόντανε στὴ μέση· « σταθῆτε παρὰ πέρα· φέρουνε τὴν κάσα ». Στὰ λόγια αὐτὰ ἡ κόρη τῆς πεθαμένης ἔβαλε μιὰ φωνὴ καὶ ἔπεσε ἀνάσκελα στὴν καρέκλα. « Τὰ νεῦρα της! » εἶπαν, καὶ τρέξανε ὅλες κοντά της προσπαθώντας νὰ τὴν κάμουνε νὰ συνέρθει. "Ἄλλη τῆς ξέσφιγγε τὴ φούστα της, ἄλλη τῆς ἔβαζε ἀμμωνία στὴ μύτη, ἄλλη τῆς ἔτριβε τοὺς σφυγμούς της - κ' εἶταν τόση ἢ ἀνησυχία μ' αὐτὸ τὸ περιστατικὸ, ποῦ ἀναγκαστήκανε αὐτοὶ ποῦ φέρνανε τὴν κάσα νὰ σταθοῦνε νὰ περιμένουνε νὰ κατατάξει πρῶτα ἡ ἀναμιγὴ τῆς λιγοθυμίας, γιὰ νὰ

μποῦνε μέσα. Ἐπὶ τέλους κατορθώθηκε λιγάκι κ' οἱ ἄνθρωποι ἀναλάβανε τὴ δική τους δουλειά, βιαστικοὶ κι ἀνυπόμονοι.

— Βγάλτε τὸ τραπέζι ἀπὸ κεῖ. Τώρα πιά δὲ χρειάζεται. Θ' ἀκουμήσουμε τὴν κάσα σὲ δυὸ καρέκλες. Ἐμπρὸς σηκώστε σεῖς τὸ λείψανο, νὰ τραβήξουμε ἐμεῖς τὸ τραπέζι.

— Ἐλάτε· ἴσα - ἔτσι - μπράβο.

— Αὐτὸ τὸ σεντόνι θ' ἀφήσετε; δὲ θὰ βάλετε τίποτα πάπλωμα ἀπὸ κάτω;

Οἱ ἄνθρωποι μετακόμισαν τώρα τὴν πεθαμένη, προσεχτικά, σὰ νὰ φοβόντανε μὴν τὴν ξυπνήσουν ἢ σὰ νᾶταν κανένα μπίζιλο πρᾶμα.

— Ἀνοίχτε μιὰ κολώνια, τί περιμένετε;

"Ἐνας πῆρε κ' ἔρηξε μὲ τὴ μοτιλία στὴν κάσα καὶ στὸ πρόσωπο τῆς πεθαμένης· ἐνῶ κάποιος ἄλλος παρέκει προσπαθοῦσε νὰ βγάλει ἀπὸνα πακέτο μπαμπάκι τοῦ φαρμακείου, λιγάκι, γιὰ νὰ τὸ βάλουν στὸ στόμα καὶ στὰ ρουθούνια τῆς νεκρᾶς· κ' ἔπειδὴ τὸ μπαμπάκι αὐτὸ δὲν ξεχωρίζεται εὐκόλα, τὸ τραβοῦσε μὲ πείσμα κ' ἔλεγε ἀπὸ μέσα του· « Ἄς τὸ δαίμονα! »

— Δὲν μπορεῖς ἔτσι. Λύσε το πρῶτα τὸ κακέτο.

"Ἡ μυρωδιὰ τοῦ φαινικοῦ, ποῦφυγε ἀπὸ τὸ μπαμπάκι ἀνακατωμένη μὲ τὴ μυρωδιὰ τῆς κολώνιας καὶ μὲ τὴν ἀόριστη ἀκόμα ὄσμη τοῦ πώματος, ποῦ γινόταν ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα πιδὲ ἐπαισθητή, μὲ πείραξε τόσο ποῦ ἐνοιωσα αἰφνήδια λιποθυμία, κ' ἔτρεξα νὰ βγῶ στὸ μπαλκόνι νὰ πάρω καθαρὸ ἀέρα. . . "Ὅταν ξαναμπῆκα μέσα, ὅλα εἶσαν ἡσυχά. Ἡ κόρη τῆς πεθαμένης κοιμότανε στὸν καναπέ, οἱ γυναῖκες σιγανοκουβεντιάζανε σὰν πρῶτα, οἱ μεγάλες λαμπάδες λιώνανε ὀλοένα, καὶ μόνο ἓνας νέος μὲ ψιλὸ γιακά καὶ πένθος στὸ μανίκι, ἔλεγε σκυμένος πάνω ἀπὸ τὴν καρέκλα μιᾶς ὁμορφῆς γυναίκας πῶς ἂν ἤθελε, θάταν πολὺ εὐτυχὴς νὰ τὴ συνοδεύσει μέσ' ἀμάξι σπιτί της. "Υστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, ὅταν φεύγοντας σκοτεινὰ πιά, στράφηκα καθὼς περνοῦσα σ' ἓνα δωμάτιο φωτισμένο, εἶδα ἀπὸ τὴ μεσανοιχτὴ πόρτα τὸ γυιὸ τῆς πεθαμένης τὸν ξακουστὸ δικαστὴ νᾶναι γερμένος πάνω ἀπὸ μιὰ γυναῖκα, ποῦχε ρηγγμένη στὸν καναπέ καὶ τὴ φιλοῦσε. . .

"Ἐχω σήμερα τὴν ἑορτὴ μου. Πολὺ σπουδαῖο αὐτό, ἂν κρίνω ἀπὸ τὶς ἐπίσκεψες ποῦ μπαινοβγαίνουν, κι ἀπὸ τὴ δική μου σοβαροσύνη κ' ἐπισημότητα. Κυρίες καὶ κύριοι ἔρχονται καὶ λένε

μου εύχες και μοῦ χαμογελοῦνε, κάθονται πέντε λεπτά και φεύγουν. . . .

Θά πάνε ἄλλοῦ, θά φερθοῦν τὸ ἴδιο, θά ποῦν τὰ ἴδια λόγια. . . ὅλη μέρα θά κάνουν τὰ ἴδια πράματα και τὸ βράδυ σά γυρίσουν σπίτι τους, δὲ θά θυμοῦνται πιά τίποτα. . . ὅμως οἱ γυναῖκες τὴ νύχτα μπρὸς στὸν καθρέφτη τους σά θά ξεπλέκουν τὰ μαλλιά τους και τὰ μπράτσα τους θά ναι σηκωμένα γυμνά, και κάτασπρα θά βγαίνουν μέσα ἀπὸ τὶς νταντέλλες, θά θυμοῦνται τὰ μάτια, ὅλα τὰ μάτια τ' ἀντρήκια, πὸν με χίλιες διαφορετικὲς ἐκφρασεὶς ἀκουμπήσαν ἐπάνω τους γιὰ μιὰ στιγμὴ μέσα στὰ σαλόνια ἀπόπου διαβήκανε φιλάρεσκες!

Και θά λυπηθοῦνε τὴν ὁμορφιά τους, και θά θέλανε. . . ὦ, νάτανε δυνατὸν ὅλα τὰ μάτια ἐκεῖνα, νά τὶς δοῦνε ἔτσι μισόγυμνες, ἔτσι, ὅπως κάθε μιὰ γραμμὴ, τοῦ ζεστοῦ τους κορμοῦ, ξεχωρίζει και διαγράφεται, κάτω ἀπὸ τὶς λεπτὲς μπατίστες. . . ὅλα τὰ μάτια. . . Και κάθε μιὰ κίνηση πὸν ξαφνικὰ ξεσκεπάζει ἀποια καινούργια ὁμορφιά, ἀποια χάρη καινούργια, φριχτὲς τὶς σκέψεις κάνει τῆς ὠραίας γυναίκας. . . « ὦ ἡ ζωὴ θέ μου. Πόσο εἶναι λίγη, πόσο εἶναι λίγη, και πόσο εἶμαι μοναχὴ ἀπόψε. . . ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν ἀποθάνω, δίχως κανεὶς νά δεῖ πόσο γλυκὸ και ὁμορφο εἶναι τὸ σῶμα μου » . . .

Κ' ἡ σκέψη αὐτὴ τόσο τρομαχτικὰ εἶναι ὀδυνηρὴ πὸν κλεῖ τὰ μάτια τῆς, νά μὴ βλέπει πιά, τὴν ἀπαλὴ γραμμὴ τοῦ λευκοῦ τῆς ὤμου, και τὸ ἀνήσχο ἀνάσπασμα τοῦ θερμοῦ τῆς στήθους. . .

Παρόμοια ὀδύνη μᾶς κάνει ν' ἀπομακρυνόμαστε, γρήγορα, ἀπὸ τ' ἀνθογαλὶ πὸν βρίσκονται τὰ θαυμαστὰ ρόδα τῆς Βεγγάλῆς.

Ἔνας ἀνεξήγητος πόνος, πὸν μόνο ἡ Ὅμορφιά μπορεῖ νά μᾶς δώσει νά αἰσθανθοῦμε.

Μιὰ ὠραία γυναῖκα, ἕνα λουλοῦδι, ἕνα ντελικάτο κομποτέχνημα, ἕνα ξανθὸ παιδάκι, μιὰ μὼβ πεταλουδίτσα, πάντα μᾶς κάνει και πονοῦμε τὴν ἀπροσδιόριστη, και βαθυτάτη πρόγευση τοῦ θαύτου και τοῦ χαμοῦ.

Τὸ πρῶτ', ὅταν ἀνέβηκα στὴν κάμερα μου νά ντυθῶ, βγήκα με μιὰ ὀλωσδιόλου ἀσυνήθιστη μου χαρά. Ἔνα ἀνεξήγητο αἶσθημα εὐτυχίας. Μιὰ εὐτυχία παράξενη πὸν χυνόταν και σ' ὅλα τὰ πράγματα γύρω, και τοὺς ἔδιδε θαρρεῖς τὴν ὄψη τῆς ἐδικῆς μου ψυχῆς. Παντοῦ συναντοῦσα τοὺς στοχασμοὺς μου τοὺς χαρούμενους. Τοὺς συναντοῦσα στὰ ἐπιπλα, στὸ κάθε ἀντικείμενο πὸν ἀντίκριζα. Κι ὅμως, τίποτα δὲν εἶχε ἀλλάξει κεῖ μέσα, και οὔτε μιὰ καρτέκλα δὲν εἶχε φύγει ἀπὸ τὴ θέση τῆς. Τὰ ἴδια πράγματα, πὸν ἔχτὲς μ' εἶχανε δεῖ νά σέρνω

ἐπάνω τους τὴ μαρμαζάριξη ἀνία πὸν με πιάνει, κάποτε, ἀνεξήγητα και ἀδικαιολόγητα.

Φόρεσα ἕνα ρὸς φόρεμα, χτενίστηκα, με μιὰ πράσινη ταινία γύρω στὸ κεφάλι. Ἦμιον ὁμορφη, πολὺ ὁμορφη, και πιστεύω, πὸς αὐτὸ στάθηκε ἡ ἀφορμὴ τῆς μεγάλης μου εὐχαρίστησης. Ἔτσι φαίνεται τώρα, πὸν ξαναθυμοῦμαι τὸ χαμόγελο πὸν χύθηκε στὴ μορφὴ μου, σὰν ἔριξα τὴ στερνὴ ματιά μου στὸν καθρέφτη τὸ πρῶτ'. Ὅση ὦρα ντυνόμουν, χίλιες σκέψεις ἔκαμα γιὰ τὴ ζωὴ μου. Εἶπα ὁ Μίμης εἶναι, ὁ πιὸ ὁμορφος, και ὁ πιὸ κομψὸς ἄντρας πὸν μπορεῖ νά ὀνειρευτεῖ ἕνα κορίτσι. Εἶπα πὸς τοῦ χρόνου ἴσως τὴν ἐρορτὴ μου νά τὴν κάμω στὴ Ρώμη ἢ στὸ Παρίσι.

Και σ' αὐτὸ ἐπάνω, συλλογίστηκα τὸν ἑαυτό μου μέσα σὲ μιὰ ἀπέραντη φωτοπλημμυρισμένη σάλα, με τουαλέττα κόκκινη, κατακόκκινη νά χορεύω. . .

Ξεβαρέθηκα ἀπὸ τὸ πρῶτ' νά μοῦ στέλνουν δῶρα. Πολὺ με συγκινεῖ αὐτὴ ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης τῶν ἐδικῶ μου.

Μὲ συγκινεῖ, ἀδιάφορο, και ἂν ξέρω πολὺ καλά, πὸς ἀπ' ὅλους πὸν μοῦ φέρανε, κανένας δὲν εἶναι πὸν νά μ' ἀγαπᾷ ὅπως ἐγὼ ἀντιλαμβάνομαι τὴν ἀγάπη. Πὸς τὴν ἀντιλαμβάνομαι; Δὲν ξέρω.

Ὅμως βέβαια ἀγάπη δὲ θά πεῖ νά μοῦ στείλουνε, ἕνα ἀσημένιο σερβίτσο, οὔτε ἕνα διαμαντένιο βραχιόλι. Ὅπως ἀγάπη, δὲ θά πεῖ βέβαια νά μοῦ λείει ἡ θεία μου ἡ Μαίρη, κάθε τρεῖς μῆνες πὸν θά τύχει νάρθει σπίτι μας: Πόσο σὲ πεθύμησα Ρίτα μου, πόσο σὲ πεθύμησα! . . .

Φορῶ ἕνα θαυμασίο δαχτυλῆδι μοναχά, δῶρο τῆς μαμᾶς τοῦ Μίμη. . . Μ' ἀρέσουν ὑπερβολικὰ τὰ πολλὰ κοσμήματα με σὲ ὀλωσδιόλου ξεχωριστὲς στιγμὲς. Σήμερα λόγου χάρη δὲ μ' ἀρέσει νάχω πολλὰ τέτοια στολίδια ἐπάνω μου. Ἐγὼ, μπροστὰ στὸν κόσμο, ντρέπομαι πάντα νά φορῶ διαμαντικὰ και χρυσάφια. Ντρέπομαι. Εἶναι ἀκριβῶς τὸ αἶσθημα τῆς δυσφορίας πὸν με κυριεύει, σὰ με βλέπουν ξένοι με πολλὰ κοσμήματα. Φαντάζομαι, δὲν εἶναι σεμνὸ. Μοῦ φαίνεται, τὰ διαμάντια και οἱ ἄλλες πέτρες ἀμαρτωλοὺς διαλογισμοὺς πάντα φέρουνε. . .

Φέρουνε κιόλας; Μπορεῖ ὄχι. Ἴσως νά μοῦ φαίνεται ἐμένα ἔτσι, ἐπειδὴ πάντα μου τὴ γυναῖκα τὴν ἔστησα σὲ ἕνα ξεχωριστὸ στηλοβάτη, εὐγενικότατης ἀφάνειας. Κάποια ἀνατολίτικα καφίσια πάντα τραβοῦνε τὴν ψυχὴ μου ἐμένα. Και πάντα μου, τὶς ὠραίες γυναῖκες πὸν ξεπλωμένες εἶναι ράθυμα σὰ χαμηλὰ ντιβάνια, δουλεῦτρες ἀνεχτίμητες τῆς εὐτυχίας ἐνὸς μοναχὰ ἀνθρώπου, τὶς ζήλεψα και πολλὲς φορὲς, ὦρες πέρασα μαζί τους ἀλησιμόνητες, ἀφύουτας

τὸ ξένοιαστο καὶ παιδιακῆσιο γέλοιο τους, μὲ θαυμασμό γιὰ τὴν ὁμορφιά τους τὴν ἀπειράχτη πὺν κανένα μάτι ξένο καὶ δίβουλο δὲν ἦρθε ποτὲ ν' ἀσκημίσει. . . .

Τὰ δαχτυλῖδια καὶ τὰ ἀκριβὰ πετράδια νὰ μὴ στολιζοῦν, θ' ἄθελα, τοὺς ὤμους καὶ τὰ χέρια τῶν ὠραίων γυναικῶ, μπροστὰ στὸν κόσμο πὺν μεθυσμένος πάει κ' ἔρχεται στὶς σάλες τοῦ χοροῦ. . .

Κατεβασμένες οἱ βαρῆς κουρτίνες τῆς μεγάλης αἴθουσας, ὅλα ἀσάλευτα καὶ σιωπηλά, σὰν ἀπὸ θλίψη, σὰν ἀπὸ ἀριστοκρατικὴ ἀκαταδεχτοσύνη. . . Καὶ μέσα στὸ μεσόφωτο, κάποια μορφή, πὺν ἀνάγια - ἀνάγια, ξεχωρίζει στὶς σκιές, ἀναγερτὴ στὰ πλούσια βελούδα τῆς παλαιῆς πολυθρόνας μὲ τὶς σκαλισμένες χίμαιρες. . .

Τὶ νὰ συλλογᾶται; - Τὰ εὐγενικὰ τὰ δάχτυλα, εἶναι γεμάτα δαχτυλῖδια, ἐπειδὴ, ἐκεῖ πὺν θαμποφαίνεται, λάμπες πολύχρωμες ἀστράφτουν πότε - πότε. . .

Τὰ γλωμὰ τὰ δάχτυλα, πὺνναι γεμάτα δαχτυλῖδια, πάντα μου τὰ ἐλάτρευσα. Γιατὶ ἀπόλα τὰ ὠραία πράγματα, τὰ ὠραία χέρια ἀγαπῶ περισσότερο. — Ὡ τὰ ὠραία χέρια, τὶ δὲ μοῦ λένε! — Καὶ ὅ,τι μοῦ λένε εἶναι τόσο ἀβρὸ καὶ τόσο ντελικιάτο, πὺν ἐγὼ ξεχνιοῦμαι, σ' ἄφωνο θαυμασμό μπροστὰ τους . . . καὶ τὰ κντάζω ἀκούραστα, λογιαζοντας συγνημένη βαθυτάτα, ὅλες τὶς κινήσεις πὺν κάμανε χιλιᾶδες χρόνια τώρα.

Πόσες φορὲς δὲν ἀνοίχτηκαν σὲ θερμὴ δέηση μπρὸς σὲ κάποια μισοσβυσμένα κονίσματα σκοτεινῆς καὶ παράμερης ἐκκλησίτσας. . . . Πόσες φορὲς, δὲ φέρανε μ' ἀνείπωτη ὀδύνη τὸ λευκὸ μαντῆλι, καὶ σπογγίσανε ἓνα δάκρυ. . . Πόσες φορὲς δὲ χαδέψανε στοργικὰ ἓνα σγουρὸ κεφαλάκι παιδιοῦ. . . . Πόσες φορὲς δὲ περάσανε ἐλαφρὰ καὶ ἀφωσιωμένα, πάνω ἀπὸ τὸ κουρασμένο μέτωπο ἑνὸς ἄρρωστου. . . . Πόσες φορὲς δὲν πλέχτηκαν ἐρωτικὰ καὶ γλυκώτατα στὸ λαιμὸ τοῦ Ἀγαπημένου. . . Πόσες φορὲς δὲ γλυκάνανε τὴ δυστυχία. . . Καὶ πόσες φορὲς, αὐτὰ τὰ ἴδια γλωμὰ χεράκια δὲν τὰ εἶδα ἐγὼ, νὰ φεύγουν σταυρὸ στὰ στήθη ἐπάνω, σμιγμένα μὲ λουλούδια. . . .

Γιατὶ φεύγουν; Ποῦ πᾶνε καὶ ποῦ θὰ μᾶς ἀφήσουν; . . .

Ἀπόψε πὺν εἶμαι στὴν κάμερα μου, ἀναλογίζομαι ὅλης τῆς μέρας τὶς ὥρες πὺν περάσανε. . . . Μοῦρχειται πάλι νὰ ρωτήσω τὸν ἑαυτό μου σὰν τί ἀπόμεινε, ξεχωριστὰ τοποθετημένο στὴ ψυχὴ μου.

Κάθε φορὰ πὺν φεύγω, ἀπόνα χορὸ, ἀπόνα θέατρο, ἀπὸ μιὰ

φιλικὴ ἐπίσκεψη, τὴν ἴδια πάντα ἐρώτηση, κάνω στὸν ἑαυτό μου. Σήμερὰ πὺν ἦταν ἡ ἑορτὴ μου, πὺν τόσο ἤμουν εὐτυχιμένη τὸ πρωῒ, πὺν τόσο καὶ τόσο ἦρθαν καὶ μὲ εἶδαν καὶ μοῦ μίλησαν. . . ὁ Μίμης πὺν μοῦ φώναξε γελαστὸς τὸ μεσημέρι στὸ περιβόλι, καὶ μ' ἀρώτησε, ἀνέβρω τί ἔχει μέσα τὸ λιλὰ βελουδένιο κουτάκι πὺν μοῦ κρατοῦσε (εἶχε ἓνα κολλιὲ ἀπὸ σκαραμπαίους).

Ἡ Φοφῶ, πὺν σηκώθηκε ἄξαφνα καὶ μοῦ εἶπε σ' αὐτὴ πὺν ἦταν ἀναγκασμένη νὰ φύγει νωρίς, γιατί τὴν περίμενε κάποιος ὁ Παῦλος νὰ πᾶνε μὲ τ' ἀμάξι οἱ δυὸ τους —

— Μὰ καταλαβαίνεις Ρίτα; οἱ δυὸ μας ὀλομόναχοι μὲς τ' ἀμάξι!

Ἡ κυρία Φωκᾶ πὺνναι μικρὴ - καὶ μοιάζει κοριτσάκι μὲ φορέματα μεγάλης, καὶ κάνει πάντα τὴ σοβαρὴ καὶ λέει ὅλο γιὰ τὶς εὐτύνες πὺν ἔχει τὸ σπίτι.

Μ' ἀρέσει πολὺ νὰ τὴν ἀκούω, καὶ χαμογελῶ γιατί μοῦ φαίνεται, πὺν παίζομαι σὰν τὰ παιδάκια τὶς «κουμπάρες» — σὰν μιλεῖ ἔτσι —

Στὶς πέντε δώσαμε τὸ τσάι. Ἀνάψαμε τὴ λάμπα καὶ στὴ στιγμὴ φωτίστηκε ἡ συντροφιά καὶ ὅλα τὰ πρόσωπα γύρω σὰ ν' ἀνάσαναν, καὶ ὅλοι κινήθηκαν στὰ καθίσματα τους καὶ μίλησαν πὺν μεγαλόφωνα. Μιὰ κυρία, παρακάλεσε τοὺς ἀδελφούς μου νὰ κάμουν λίγει μουσική. — Μιὰ ἄλλη κυρία σηκώθηκε καὶ πλησίασε τὰ ταμπλό τῆς Ἀντιγόνης, τῆς ἀδελφῆς μου, κ' ἔλεγε πὺν αὐτὸ τὸ κορίτσι ἔχει talento. Ἐνας κύριος πῆγε κοντὰ στὴν κυρία Φωκᾶ καὶ τὴν ἀρωτοῦσε:

— Madame, στὸ τραγουδάκι τῆς Ζωζέττας πὺν τραγουδῆσετε τόσο ὠραία προχτὲς τὸ βράδυ, ἔχει κάποιος στίχο νὰ λέει: θὰ δῆτε φρατζέζικη χάση. . . «καὶ τὰ λοιπὰ» μπορεῖτε νὰ μοῦ τὴν ξηγήσετε; Τὶ θέλει νὰ πεῖ: «Καὶ τὰ λοιπὰ.» — κ' ἔσκυβε κοντὰ τῆς — καὶ τὴν ἀρωτοῦσε — κ' ἐκείνη κοκκίνιζε. . .

Τὶ ἔπαιξαν; τί σημαίνει; Εἶναι στιγμὲς πὺν ἓνα ἀπλὸ τραγουδάκι τοῦ δρόμου ξυπνᾶ μέσα μας τόσοι κόσμοι κοιμισμένους καὶ ἀνυποψίαστους, τόσοι στοχασμοὺς παράξενους, πὺν οὔτε ποτὲ ψυχανεμιστήκαμε πὺν μποροῦσαν στὸ εἶναι μας νὰ κρύβονται. Τὸ τραγουδάκι τοῦ δρόμου πὺν τὸ τραγουδεῖ ἓνα ἀδύναμο παιδάκι, μελαχροινὸ καὶ γλυκοπρόσωπο, πὺν ἀκούεται βράδι βράδι τὴν ὥρα πὺν ἀνάβουνε τὰ φῶτα, καὶ μοιάζει σειρήνας φωνή, ἡ φωνούλα τῆς μικρῆς βοεμῆς πὺν ξεκίνησε ἀπὸ μακριὰ γιὰ νᾶρθε νὰ μᾶς κελαδήσει τὴ χαρὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ζωῆς.

Ἐρχεται καὶ σταματᾶ κάτω ἀπὸ τὰ κλειστὰ παράθυρά μας καὶ μᾶς μιλεῖ τὸν πόθο καὶ μᾶς μιλεῖ τὸν ἔρωτα καὶ μᾶς δηγᾶται τὴν ὁμορφιά τῆς ζήσης κάτω ἀπὸ τὰ κουρελιασμένα τζαντήρια. Τῆς

ζήσης πού δὲν ξέρει τίποτα ἄλλο, καὶ δὲν θέλει τίποτα ἄλλο παρὰ τὴν ἡδονὴ τοῦ φιλιῶν κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα καὶ πού ἀκολουθᾷ τὰ χελιδόνια καὶ πάει ὅπου αὐτὰ πηγαίνουν καὶ φεύγει μαζί τους πρὸς τὸν ἥλιο. Σειρήνα εἶναι ἡ φωνούλα της καὶ μᾶς προσκαλεῖ κ' ἐμᾶς μαζί της. Γι' αὐτὸ πάντα μας σὰν τὴν ἀκούμε νὰ πλησιάζει, φίδι φαίνεται μας πού ἔρχεται νὰ ξεδιψᾷσει πίνοντας τὴν ψυχὴ μας, πού νοσταλγικὰ αἰώνια της ἀναθυμᾶται τὴ γλύκα τῆς ἀμαρτίας.

Τὰ παιδιὰ ἔπαιζαν ἓνα ἄλλο κομμάτι. Ἐνας χεῖμαρρος πού κατρακυλᾷ κι ὅλο γίνεται καὶ πιὸ ὀρμητικὸς. Στὴν ἀρχὴ σιγαλινὰ ἀκούγεται τὸ νερὸ πού πλατὶ ξεχύνεται. Μαλακὰ μαλακὰ ἀπλώνεται ὕστερα καὶ κάτι μουρμουρίζει στὶς λυγαριὲς καὶ στὰ καλάμια, πού προσεχτικὰ σκύφτουνε κι ἀφουγκράζονται. Λέει τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα, τὰ λιβάδια πού γλυκοπότισε, δηγᾶται καὶ τὰ πουλιὰ πού ἄκουσε νὰ κελαδοῦνε στὶς λευκὲς καὶ τὶς κοπέλες δηγᾶται τὶς λιγερόκορμες πού τοῦ παραδοθήκανε...

Καὶ περνᾷ καὶ κατεβαίνει. Κι ὅσο περνᾷ καὶ κατεβαίνει, τόσο καὶ πιὸ ἄγριος γίνεται. Καὶ δὲ λέει πιά τίποτα. Μήτε θυμᾶται πιά τὰ πουλιὰ καὶ τὶς κοπέλες. Εἶναι δυνατὸς τώρα καὶ τρανὴ εἶναι δυνάμη του καὶ συνεπαίρνει ὅ,τι βρεθεῖ στὸ διάβα του. Καὶ τὰ ταπεινὰ σπιτάκια συμαξεύονται στὴν ποδιὰ τοῦ βουνοῦ κι αὐτὸς περνᾷ ἀποπάνω τους καὶ τὰ ξεθεμελιώνει σύριζα. Κ' εἶναι ἡ βουὴ τοῦ νεροῦ σὰν τὴ βουὴ μεγάλου δάσου πού τὸ δέρνει ἀνεμικὴ. Καὶ ὁ χεῖμαρρος ὅλο κι ἀγριεύει καὶ φαίνεται σου γελᾷ καὶ ξεκαρδιζέται.

Πῶς τρώμαξα! Σὰ χεῖμαρρος μοῦ φαίνεται θὲ νᾶναι κ' ἡ ἀγάπη. Ποιὸς ξέρει!...

Μόλις ἀκούστηκαν οἱ πρῶτες νότες ὅλοι σωπάσανε καὶ πρόσεχαν μὲ τὰ δυνατὰ τους καὶ κάποτε σκύβανε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον καὶ ἄκουσα δυὸ ὄραϊες κυρίες χαμογελαστὰ νὰ λένε:

— Ὁραῖο. Δὲν εἶναι ὄραϊο; Σᾶς ἀρέσει ἡ μουσική;

— Μ' ἀρέσει. Ξέρουνε ἄρα γε. (καὶ ἄρχισε νὰ σιγοτραγουδεῖ:)

«Ἐγὼ εἶ. . . εἶ. . . εἶ. . . μαι ἡ νέα-ααα γυναι-αι αι κα! . . .»; Τ' ἀδέρφια μου ἐννοεῖται δοσμένοι στὴ μουσικὴ ἔξακολουθοῦσαν τὸ κομμάτι, μὲ τὴ συγκίνηση πού πάντα δίνει στὸν καλλιτέχνη ἡ ἰδέα πῶς τὸν ἀκούνε ἄνθρωποι πού τὸν καταλαβαίνουν.

Ἄξαφνα ὅλη ἡ σάλα γέμισε ἀπὸ κουβέντες. Κι ὅσο ὁ ρυθμὸς τῆς μουσικῆς γενότανε ζωηρότερος, τόσο καὶ οἱ κουβέντες γινόντανε ζωηρότερες.

Ἐγὼ δὲν μπόρεσα πιά. Σηκώθηκα μὲ προσοχὴ νὰ μὴ μὲ

ἀντιληφτεῖ κανένας καὶ πλησιάζοντας τὰ παιδιὰ τοὺς εἶπα νὰ σταματήσουνε. Τοὺς κουράζομε τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ζαλίζομε.

Εἶχαν ἔρθει νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους, νὰ μιλήσουν, νὰ γελάσουνε, νὰ δοῦνε τί θὰ φορῶ, πῶς θὰ δέχομαι, πῶς θὰ φερθῶ γιὰ νᾶχουνε νὰ μιλήσουνε ὕστερα στὸ κατοπινὸ σπίτι, ὅπως καὶ στὸ δικό μου μιλήσαμε γιὰ τὸ πρωτητερινό... Μολαταῦτα συμμορφώθηκα μαζί τους, γέλασα μ' ὅ,τι τοὺς φαινότανε γελοῖο, συμφώνησα μὲ ὅ,τι λέγανε καὶ τὴ νύχτα σὰν ἔφυγε ὁ Μίμης τελευταῖος ἀπ' ὅλους μοῦ εἶπε πῶς αὔριο στὶς πέντε παίρνομε τὸ τσαῖ στὸ σπίτι τοῦ Πρέσβη.

— Πολὺ καλὰ, εἶπα χωρὶς νὰ πολυαντιληφτῶ τί μοῦλεγε, στοῦ Πρέσβη. . . Ναι, ναί...

Ἐκεῖνος μὲ φίλησε στὰ μαλλιά ὅπως κάνει πάντα, μ' ἀπαράβατη τυπικότητα καὶ μὲ καληνύχτισε.

Τώρα τί ἀπόμεινε στὴν ψυχὴ μου, ἀπ' ὅλες τὶς ὥρες πού πέρασαν τὴ σημερινὴ μέρα;

Τίποτα. Λίγη κούραση ἴσως;

Ἄχι! Ἄχι! Τίποτα...

VI

Στὸ τσαῖ τοῦ κ. Blanc τοῦ Πρέσβη γνώρισα πολλοὺς ἀνθρώπους γιὰς. Σπάνια σαλόνι εἶναι τόσο πλούσια καὶ τόσο καλλιτεχνικὰ βαλμένο ὡσὰν ἐκεῖνο τοῦ Πρέσβη. Ὅπου καὶ ἂν στραφῇ τὸ μάτι ὄραϊα στολίδια βλέπει. Ταμπλό, λουλούδια, χαλιά, ἐπιπλα. Ὅλα εἶνε διαλεγμένα ἀπὸ τὰ πιὸ σπάνια, τὰ πιὸ πολύτιμα. Θὰ πεθυμοῦσα πολὺ καὶ τὸ σπίτι τὸ δικό μου νᾶταν αὔριο ἔτσι. Μολαταῦτα, πάλι καλῆτερα θὰ προτιμοῦσα τὸν ἀτατολίτικο ρυθμὸ. Ὡς καὶ τὰ καφάσια ἀκόμα θᾶβαζα ἂν ἦτανε στὸ χέρι μου... Ὅμως σὰν σκεφτῶ πῶς θὰ κατοικῶ ἐγὼ ἐκεῖ μέσα, καὶ θὰ ζῶ τὴ ζωὴ πού ἔχω τώρα, μοῦ ἔρχεται νὰ γελῶ μὲ τὶς πάρα πολὺ μυθιστορηματικὲς μου τοῦτες ἐπιθυμίες... Στὶς γωνιές, κάτι γλόμποι ἠλεκτρικοὶ σκορπιζανε ἓνα φῶς ρόζ-πάλ παντοῦ. Τὸ σκόρπιζαν καὶ στοὺς κυρίους καὶ στὶς κυρίες, καὶ εἶδα μιὰ πολὺ ἄσκημη ὅπως τῆς ἔδιδε ἡ ντελικάτη ἀπόχρωση τῆς λάμπας, νὰ παίρνει τὸ πρόσωπό της, τὸ χρῶμα μᾶς λευκῆς καμῆλιας ἐκεῖ κοντά της. Ἄπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἡ ἄσκημη κυρία μοῦ ἔγινε συμπαθητικὴ....

Ἡ κ. τοῦ Πρέσβη, φαίνεται νᾶναι πολὺ, μὰ πάρα πολὺ, ἀγεπτυγμένη γυναίκα καὶ καθὼς πρέπει. Μοῦ ἔκανε ξέχωρα ἐντύπωση ὁ τόνος τῆς φωνῆς της, τόσο μαλακὸς καὶ γλυκὸς πού ἀκουγόταν σὰ μιλοῦσε. Κουβέντιαζε κ' ἡ φωνὴ της τόσο χαδευτικὰ ἀπλωνόταν σ' ὅλη τὴ σάλα, πού θαρρεῖς, ὅλα ἔπαιρναν πνοὴ ζωῆς γιὰ νὰ τὴν ἀκούσουν.

Ἄλθθεια, ὅλα ὅσα ἔχομε στὸ σπιτί μας, ὡς καὶ τὰ πιὸ μικρά, καὶ τὰ πιὸ ἀσήμαντα, τὸ ρυθμὸ τῆς δικῆς μας ψυχῆς ἔχουνε. Ἄσκημα, ὁμορφα, εἶναι ἡ ψυχὴ μας αὐτά. Ἐμεῖς, τὸ παραμικρὸ δὲ μπορούμε νὰ κάμομε, πὸν νὰ μὴν εἶναι ἡ ἐσώτατη ἀπεικόνιση τοῦ Ἐγὼ μας. Ἔτσι ὅλο τὸ Ἐγὼ, καὶ τῆς γυναίκας αὐτῆς θαυμάσια βρίσκεται ἐναρμονισμένο μὲ τὸν ἐκλεχτὸ ρυθμὸ τοῦ σπιτιοῦ της...

Θυμήθηκα τὸ νιλ μπιλιετάκι, καὶ τὴν τολμηρὴ του ὑπογραφή, καὶ συλλογίστηκα πὼς θὰ τὸν ἀγαποῦσε λοιπὸν στ' ἀλήθεια τὸν Μίμη, γιὰ νὰ τοῦ γράφει μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Μόνο μιὰ πὸν ἀγαπᾶ πραγματικά, γράφει ἔτσι ἀπόσεκτα... Ἡ μιὰ πολὺ ἐλαφρά... Ἡ μιὰ, πὸν εἶδε τίς πρῶτες λευκὲς τρίχες στὰ ὠραῖα της ξανθὰ μαλλιά... Θέ μου, τόσο πένθιμη, καὶ φριχτὴ εἶναι γιὰ μᾶς τίς γυναῖκες ἡ στιγμὴ αὐτή... Ἀκόμα πιὸ πένθιμη καὶ πιὸ φριχτὴ, σὰν συλλογούμεστε, πὼς ὅλα τὰ ἀνεκτίμητα χρόνια τῆς νιότης, περάσαν κ' ἐξαφανιστήκαν, καὶ τίποτα, καὶ καμμιά δύναμη δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς τὰ ξαναφέρει πίσω... Πιὸ φριχτὴ καὶ πιὸ πένθιμη γιατί ξέρομε πὼς ἔχομε ἀκόμα πολλὰ χρόνια νὰ ζήσομε ἔτσι... ὅλο αὐτὸ τὸ ξανθὸ κῆμα τῶν μαλλίων σιγὰ σιγὰ θὰ γίνῃ κατάλευκο!... Πόσα χρόνια πὸν θὰ ζήσομε καὶ δὲ θὰ μᾶς ἀγαποῦνε... Πόσα χρόνια ἀκόμα, Θε μου!... Κ' εἶναι τὸ νιλ μπιλιετάκι τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς κ' εὐγενικῆς γυναίκας ἡ ὑστερὴν ἡ προσπάθεια πὸν κάνομε γιὰ νὰ ξεγέλασομε τὴν ζωὴ μας, πὸν τρέμει στὴ προσέγγιση τῆς μοναξιάς καὶ τοῦ Θανάτου... Ἡ ἀγάπη της τρομαχτικὰ μοῦδωσε νὰ προγευτῶ τὴ δύση τῆς νιότης τῆς ἐδικῆς μου.

Εἶχε ἐντούτοις πολὺ κόσμο ἐχτὲς στοῦ Πρέσβη καὶ τὸ τσαῖ τὸ πείραμε ἀνάμεσα σὲ χίλιες δυὸ κουβέντες καὶ συζήτησες. Φιλολογία, Τέχνη, κοινωνικὰ σκάνδαλα, ὅλα ἀνεκατωμένα, στὴν κομφόλογη φλυαρία τοῦ καλοῦ κόσμου εἶχανε μία ἐπιπόλαιη κ' ἔξυπνη ζωηράδα πολὺ εὐχάριστη...

— Τὸ νέο ἔργο; Ἀνόητο. Παντελῶς ἀνόητο...

— Τὸ εἶδατε madame;

— Νὰ σᾶς πῶ, ὄχι καὶ τόσο. Στὸ τέλος τῆς δεύτερης πράξης ἀποκοιμήθηκα.

— Ἄκουσα εἶναι πολὺ ἀνιαρὸ καὶ... ἄσεμνο.

— Φριχτά... Φανταστῆτε μιὰ γυναῖκα ν' ἀφήσει τὸν ἄντρα της καὶ τὰ δυὸ της παιδάκια, καὶ νὰ πάει μ' ἕνα γέρο πλούσιο... Ἔργα εἶν' αὐτὰ σᾶς παρακαλῶ;

— Μὰ γιατί ἔφυγε; πὼς δηλ. τὸ δικαιολόγησε αὐτό;...

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ δικαιολογία εἶταν πολὺ λογικὴ... Ὁ ἄντρας εἶχε ἐντέλως καταστραφεῖ... (καὶ ἡ κυρία πὸν ἀνάλυε τὸ ἔργο γέλασε.)

— Μὰ εἶναι φριχτό... μὰ εἶναι φριχτό... αὐτὰ δὲν εἶναι πράγματα...

— Ἐμένα μού ἄρεσε... πάρα πολὺ μού ἄρεσε. Εἶπα ἐγὼ τότε.

— Σᾶς ἄρεσε; σᾶς ἄρεσε Σᾶς;

Ἐξέχασα νὰ πῶ ὅτι ἐκεῖ εἶταν κ' ἕνας παλιὸς συμμαθητῆς τοῦ Μίμη, ὁ κ. Λώρης Ἀστεριάδης. Ἐνας νέος πολὺ λεπτὸς ψιλὸς καὶ μελαγχροινός, ἕνας σιωπηλὸς νέος πὸν δὲ βγάζει μιλιὰ παρὰ κάθεται αἰωνίως παράμερα, (ἔτσι τουλάχιστο τὸ ἀντελήφθηκα ἐχτὲς) κὶ ἀκουμπᾷ τὸ κεφάλι του στὸ χέρι του κρατῶντας διαρκῶς τὸ μαντηλάκι του. Ὅταν μπήκαμε στὴ σάλα εὐτὺς ὁ Μίμης πὸν εἶχε χρόνια νὰ τονε δεῖ ἔτρεξε καὶ τὸν ἀγκάλιασε καὶ φιληθήκαν καὶ κατόπι μού τὸν παρουσίασε μὲ ἀτελείωτους ἔπαινους ἐνθουσιασμένος παρα πολὺ ὁ Μίμης γιὰ τὴν ἀντάμωση αὐτή. Ἐγὼ ἔπειτα ἔφυγα καὶ πῆγα κοντὰ στὶς ἄλλες κυρίες καὶ μιλούσαμε, καὶ πιά δὲν τὸν ξαναθυμήθηκα τὸν κ. Ἀστεριάδη.

Ξαφνίστη α. Τόση δὲ ἀπορία γιατί εἶπα πὼς μ' ἄρεσε τὸ καινούργιο ἔργο; Κ' εἶταν ὁ κ. Ἀστεριάδης πὸν μ' ἀρωτοῦσε ἔτσι, καὶ μὲ κύταξε μ' ἕνα ὕφος μισὸ σοβαρὸ, μισὸ εἰρωνικό.

— Σᾶς ἄρεσε; σᾶς ἄρεσε Σᾶς;

Ὅλοι νόμισαν στὴ σάλα. πὼς ἡ ἐρώτιση αὐτὴ γινόταν μὲ ἐκπλήξη γιὰ τὸ θάρρος μου, νὰ ὁμολογῶ ἔτσι τολμηρὰ ἐγὼ ἕνα κορίτσι πὼς ἔβρισκα καλὸ ὅ,τι μιὰ δόλακαιρη συναναστροφή, καὶ τί συναναστροφή! καταδικάζε ὡς ἀνήθικο... Ἴσως μάλιστα νὰ μὴν ἔπρεπε νὰ πῶ, οὔτε πὼς παρεβρέθηκα κὰν στὴ παράσταση.

— Ἀστειεύεται. Εἶπε ὁ Μίμης γελῶντας γιὰ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωση. Κὶ ὅλη γέλασαν, καρτερῶντας νὰ κάμω κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο.

Ὁ κ. Ἀστεριάδης σοβαρέφτηκε διὰ μᾶς, κ' ἐγὼ, πειραγμένη, γιατί; οὔτε ἐγὼ δὲν ξέρω, κύταξα σχεδὸν δυσαρεστημένη ὅλους γύρω κὶ ἀπάντησα στὸ Μίμη.

— Δὲν ἀστειεύομαι καθόλου. Τὸ ἔργο μ' ἄρεσε, ἐπειδὴ τέτοια ἔργα, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ ν' ἀρέσουν... (σ' ὅσους τὰ καταλαβαίνουν.)

Μολαταῦτα, αὐτὴ τὴ στιγμὴ, τὸ μετανοιώνω. Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μιλήσω ἔτσι. Δὲν εἶτανε κανένας ἀπολύτως λόγος νὰ θελήσω ἐχτὲς βράδυ νὰ φανερώσω, ἔστω καὶ ἐλάχιστο μόνο μέρος, ἀπὸ κείνα πὸν σκέπτομαι. Ποιὸς εἶταν μπορερὸ νὰ μὲ καταλάβει ἀπὸ κεῖ μέρα. Μήπως τίς κωμικὲς καὶ γελοῖες τους συνήθεις ἐγὼ δὲν τίς γνώριζα;... δὲν ξέρω, πόσο ὑποκριτικὰ καὶ ψεύτικα εἶνε ὅλα ὅσα κάνουν, καὶ δὲν εἶμαι ἐγὼ πὸν εἶπα, θὰ πασκίσω νὰ συμμορφωθῶ καὶ νὰ γίνω ἴδια

μ' αὐτοὺς ὄλους; . . . Κι ὁ Μίμης τί θὰ πεῖ, κ' ἡ μαμά του, ἡ αὐστη-
ρὴ αὐτὴ ἀριστοκράτισσα πῶς θὰ μὲ κρίνει;

— Μὰ γιὰ ποιὸ ἔργο λές Ρίτα μου; Ἴσως δὲν κατάλαβες καλὰ
γιὰ ποιὸ πρόκειται:

Κ' ἡ μαμά τοῦ Μίμη ἀνάλαβε τὴν υπεράσπιση. Ὅχι τὴ δική
μου τὴν υπεράσπιση, παρὰ τοῦ γυιοῦ της, τὴν ἐδική της— δλόκληρης
τῆς οἰκογένειας της.

— Ἴσως μαμά. Ἐκαμα τότε ἐγὼ χαμογελῶντας, καὶ στρά-
φηκα ν' ἀπαντήσω στὴ κυρία ποῦ τὸ ρόζ χρῶμα τὴν ἔκανε συμπαθη-
τικὴ ποῦ μ' ἀρωτοῦσε, ἂν εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ φιλενάδα μου Φωφὸ
παντρεύεται καὶ παίρνει τὸν κ. Παῦλο Φωκᾶ τὸ ζωγράφο.

Καὶ σιγὰ-σιγὰ ἄρχισε πάλι ἡ φλύαρη συναναστροφή νὰ βρῖσκει
τὸ δρόμο της ποῦ τόσο ἀπότομα τῆς τὸν εἶχα διακόψει μὲ τὶς χειρα-
φρητιμένες μου σκέψεις.

Μόνον ἡ κυρία τοῦ Πρέσβη καθόταν μελαγχολικὴ κι ὀσάκις ἀν-
τίκρυζαν τὰ βλέματα μας μοῦ χαμογελοῦσε μὲ φιλικότατο χαμόγελο
ὡσὰν νὰ ἤξερε ἐκείνη πόσο ἤμουνα στενοχωρημένη καὶ πόσο μοῦ
ἔκανε κακὸ ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἢ χαμηλὴ καὶ στενότατη
ἀντίληψη.

Ὁ κ. Ἀστεριάδης, τίποτα δὲν ἔκανε πιά. Καθόταν πάλι στὴν
ἴδια θέσι καὶ κρατοῦσε τὸ κεφάλι του, καὶ τὸ μαντηλάκι του, κινά-
ζοντας κάποιο ἀόριστο σημεῖο . . . Σὰν νᾶλειπε ὀλότελα ἀπὸ τὴ σάλα
σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖνος ποῦ μ' ἀρωτοῦσε, ἔτσι ζωηρὰ, ἂν μ' ἄρεσε
ἐμένα τὸ ἔργο. (καὶ πῶς νὰ μ' ἀρέσει ἐμένα, καὶ τί ἤμουν ἐγὼ ποῦ
ἔλεγα πῶς τέτοια ἔργα εἶναι ὄραια . . .)

Τώρα τίποτα καθόταν συλλογισμένος... καὶ δὲ μιλοῦσε πάλι...

Αὐτὸ μοῦ φάνηκε ἀστεῖο καὶ γέλασα.

— Γιατί γελᾶτε;

Μοῦ εἶπε ἓνας κύριος ποῦ καθόταν δίπλα μου. Ἐνας κύριος ἀπὸ
κείνους ποῦ τὴν ἔχουν γιὰ εὐγένεια νὰ μὴν τοὺς διαφεύγει τίποτα ἀπολύ-
τως. Λόγου χάρι. Θέτε νὰ ποτραβηχτήτε σὲ μιὰ γωνίτσα, γιὰ νὰ
ξεζωλιστήτε λίγο ἀπὸ τὸν θόρυβο; Αὐτὸς σᾶς ἀντιλαμβάνεται καὶ σᾶς
παίρνει ξοπίσω.

— Τί ἔχετε; Γιατί μᾶς στερεῖτε τὴν συντροφιά σας; Μήπως,
πρὸς Θεοῦ, εἶστε ἀδιάθετη; . . . Ἐσεῖς φρεσικὰ ἀπελιψέστε καὶ γυρ-
νάτε πίσω στὸ θόρυβο τῆς συναναστροφῆς, γιατί χίλιες φορὲς εἶναι
προτιμότερος ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κυρίου.

— Μὰ, τί μ' ἐρωτᾶτε παρακαλῶ, γιατί γελῶ; Θυμοῦμαι τὴν
προηγούμενην σκηνή... ὀλίγον ἔλειψε νὰ πιστέψουν ὅλοι πῶς τὸ
ἔργο ἐκεῖνο μ' ἄρεσε, ἐνῶ ἐγὼ οὔτε κὰν τὸ εἶδα... Ὅλοι γέλασαν

ὅταν ὁ κύριος διηγήθηκε μεγαλόφωνα ὅτι τοῦ εἶπα, καὶ μόνο ὁ κ.
Ἀστεριάδης συνοφρονόθηκε περιφρονητικὰ, καὶ ἡ κ. Blanc ἔπαψε νὰ
μοῦ χαμογελᾷ φιλικὰ καὶ γνώριμα.

Ἐπὶ τέλους ἤθελα νὰ ἠσυχάσω. Δὲν ὑπόφερα νὰ συλλογοῦμαι
ἔτι ἐπιπόλαια δοσιμένο τὸ ἐγὼ μου στὴν κρίση αὐτῶν τῶν ἀνθρώ-
πων. Μία ἀγανάκτηση ἐνοιωθᾶ γιὰ τὴ στιγμιαία μου δομῆ. Ὅμως,
μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, τίποτα δὲ μᾶς ξεχώριζε στὴ συντροφιά. Ὅλοι
εἴμαστε μὲ τὶς ἴδιες ἰδέες μὲ τὶς ἴδιες πεποιθήσεις. Δὲν ὑπῆρχε λόγος
νὰ λοξοδρομήσω ἐγὼ. Ὁ κ. Ἀστεριάδης ποῦ φαινόταν πῶς ἐκεῖνος
κάπως πλατύτερα ἔβλεπε, εἶταν ἓνας ξένος, ἓνας περαστικός, κ' ἡ κ.
Blanc τὸ ἴδιο. Ἄλλως τε ἀφοῦ ὁ Μίμης συμφωνοῦσε μὲ τοὺς
ἄλλους . . .

Ὁ Μίμης ἀρώτησε τὸν κ. Ἀστεριάδη γιὰ τὰ ταξίδια του, ἂν
πῆγε στὴν Ἰταλία, ἂν πῆγε στὸ Παρίσι, στὴν Αἴγυπτο . . .

Πῆγε παντοῦ εἶπε, καὶ πιά δὲ θέλησε νὰ πῆ ἄλλο . . . Θαρρῶ
πῶς δὲν πηγαίνει ἓνας νέος στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Αἴγυπτο, γιὰ νᾶρθει
ὑστερα καὶ νὰ λείει: «Πῆγα». Ἐχτὸς ἂν πάει γιὰ ἐμπορικὲς ὑποθέ-
σεις. Μὰ ἄκουσα πῶς ὁ κ. Ἀστεριάδης εἶναι συγγραφέας.

Γιὰ ὅλο τὸ κόσμο δὲ θᾶθελα νὰ ἐκτεθῶ πάλι καὶ νὰ μὲ ποῦνε
«intellectuelle» τώρα . . . Μποροῦσα νὰ μιλῶ μ' ὄλους τοὺς ἀν-
θρώπους αὐτοὺς γιὰ τέννις, γιὰ κρίκετ, μποροῦσα . . . γιὰ ὅ,τι ἤθελα
μποροῦσα νὰ μιλῶ μὰ μὲ κανένα τρόπο δὲ μοῦ ἐπιτροπόντατε νὰ πάω
κοντὰ στὸν κ. Ἀστεριάδη καὶ νὰ τὸν ρωτήσω τί εἶδε στὴν Αἴγυπτο
καὶ στ' ἄλλα μέρη ποῦ πῆγε . . . Μόνον ἂν τὸν ρωτοῦσα ἂν ἔχει ἐκεῖ
πέρα ὁμορφες γυναῖκες, καὶ γιὰ κάθε τί ποῦ σχετίζεται μ' αὐτὲς, τότε
μόνο θᾶχε ἐνδιαφέρον ἢ περιέργειά μου καὶ ἡ συζήτηση τότε μόνο
θὰ σκορπιζότανε κυρίαρχη. Τότε, καὶ ὁ κύριος ποῦ αἰωνίως ἀνη-
συχεῖ, θὰ ξεχνοῦσε τέλεια τὰ χρέη του, καὶ ἡ κυρία ἢ ἄσκημη θὰ γι-
νόταν πιὸ ρόζ, καὶ ἡ κυρία ποῦ κοιμᾶται στὸ θέατρο θᾶβρισκε πῶς
τέτοιες διηγήσεις ἀξίζουσι χίλια φιλολογικὰ ἔργα, καὶ ὁ Μίμης καὶ ὅλοι
θὰ σταματοῦσαν καὶ θάκουαν ἀχόρταγα . . .

(Ἴσως θ' ἀρχινοῦσε ὁ κ. Ἀστεριάδης: «Ὁ οἱ γυναῖκες οἱ μελα-
ψὲς τῆς Αἰγύπτου! Μὲ τὰ κατάμαυρα μάτια ποῦ περνοῦν τὸ Νεῖλο
κρατῶντας τὶς στάμνες στὸ κεφάλι, ὀρθόσθητες καὶ σφιχτόσαρκες, μὲ
τὰ πόδια ὡς τοὺς ἀστραγάλους χωμένα στὸ νερὸ μὲ τὰ μπράτσια τὰ
δυνατὰ ζωσμένα μπρούτζινα βραχιόλια . . . ποῦ χαμογελοῦν πάντα
προκλητικὰ καὶ μυστηριόδικα!» . . .)

Μὰ ἐγὼ ἄλλα ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω. Γιὰ ὅ,τι εἶδε θαυμαστὸ
καὶ σπάνιο θὰ τὸν ρωτοῦσα. Γιὰ τὴ Σφίγγα τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι.
. . . γιὰ τὰ καραβάκια ποῦ περνοῦν τὰ ἴσυχια νερά τοῦ ποταμοῦ τὴν

ώρα πού βασιλεύει ὁ ἥλιος . . . Σὰν καλαμιῶνας, ἀλήθεια ; μοιάζου-
ν οἱ ὄχτες τοῦ Νείλου ἀπὸ τὰ πολλὰ караβάκια, ὅταν μὲ μαζε-
μένα τὰ πανιὰ ξεκουράζονται στὴν ἀκροποταμιὰ.

Θὰ τὸν ρωτοῦσα γιὰ τὶς ὄσες. Γιὰ τὶς καταπράσινες ὄσες πού
ἀπαντᾷ ὁ κουρασμέος ὁδοιπόρος τῆς ἐρήμου. (Γιὰ τὶς ὄσες πού
μοιάζουν μὲ τὴ χαρὰ πού κάποτε βρίσκει ὁ ἄνθρωπος στὴ ζωὴ πού
πηγαίνει. Μιὰ στιγμῆσα ξεκουράζεται, πίνει δροσερὸ νερὸ ἀπὸ τὶς
καθάρειες πηγές της, καὶ φεύγει πάλι γιὰ τὴν ἔρημο)... Θὰ τότε ρω-
τοῦσα ἀκόμα γιὰ τοὺς φοίνικες. Γιὰ τοὺς μοναχικοὺς φοίνικες πού
ὑψώνονται ὀλόγυμνοι, καὶ μόνο στὴν κορφή ἀπλώνουν τὴ δύναμη
τους σὲ πελώρια ἀργοσάλευτα φύλλα . . .

(Ν' ἀνέβω, ν' ἀνέβω ψιλὰ λέει ὁ φοίνικας, ἴσως καὶ δῶ καὶ
καὶ πολιτείες καὶ τὰ νερὰ τὰ τρεχάμενα, καὶ τὰ λουλούδια, καὶ
τοὺς ἀψηλοὺς μιναρέδες, πού ἀκούω νὰ δηγοῦνται τὰ караβάκια
πού διαβαίνουν ἀπὸ σιμὰ μου) Κ' ὑψώνεται ὁ φοίνικας καὶ συμμα-
ζεῖ τοὺς χυμούς του ὅλους καὶ τοὺς ρίχνει πρὸς τ' ἀπάνω... Θέλει
νὰ δεῖ! Τότε δὲ θᾶναι τόσο μοναχός, καὶ ἡ ἔρημος δὲ θὰ τοῦ
φαίνεται τόσο ἀχάριστη καὶ ἀφιλόστοργη πιά. Τότε δὲ θᾶναι τόσο
μοναχός. — Τώρα εἶναι ὁ θάνατος. Εἶναι ἡ ἀσάλευτη σιωπὴ τοῦ θά-
νάτου πού ἀπλώνεται τρομαχτικὰ γύρω του... Καὶ μόνο ὁ ἥλιος
πύρινος, σὰ φωτιὰ καίει τὴ γλωμὴ ἄμμο. Οὔτε πουλὶ πετάμενο δὲν
περνᾷ, οὔτε καμιὰ ὑπαρξὴ μπορεῖ νὰ ζήσει ἐδῶ τώρα. — Κι ὅλο
μεγαλώνει καὶ θεριεύει ὁ φοίνικας καὶ τραβᾷ ἐπάνω - ἐπάνω, ὡς ἐκεῖ
πού μπορεῖ νὰ φτάσει ἕνας πόθος... Μὰ ὅταν πιά ὑπερίψηλα ἀνα-
τεντώσει σὺγκορμο τὸ ἐγὼ του καὶ φουντώσει καὶ ρήξει πλέρια τὴ
δύναμή του σὲ μεγάλα ρυθμικὰ βαριολύγιστα φύλλα, βλέπει πάλι
τὴν ἔρημο, ἀπέραντη, ἀτέλειωτη νὰ ἐχτείνεται ἀπὸ παντοῦ δίχως
ἄκρη...

— Ἐκεῖ μακρὰ, πολὺ μακρὰ, ἕνα μικρὸ σημεῖο φάνηκε. Τόσο
μικρὸ πού δὲν ξέρεις, ἴσως νᾶναι κανένα παραπλανημένο πουλί...
Μὰ ὄχι εἶναι ἕνα караβάνι ἀνθρώπων... ὅλο πλησιάζει καὶ διακρί-
νεται. . . Ξεχωρίζει κανεὶς τὸ ρυθμικὸ καὶ βαρὺ περπάτημα τοῦ ὑπο-
μονητικοῦ ζώου πού ἀκλουθᾷ πάντα τοὺς ταξιδιώτες τοῦ ἀμιένιου
ὠκεανοῦ...

— Ἀλλοίμονο, δὲ θὰ τοὺς ἀκούσει ποτὲ πιά ὁ φοίνικας. Ὅταν
θὰ βραδυναίει καὶ θὰ σταθοῦν μιὰ στιγμὴ στὴ ρίζα του νὰ ξαπο-
στάσουν, δὲ θὰ τοὺς ἀκούσει πιά νὰ μιλοῦν γιὰ τὶς μεγάλες πολι-
τείες μὲ τοὺς ἀψηλοὺς μιναρέδες... Πολὺ ψιλὰ ἀνέβηκε καὶ οἱ σιγα-
ληνὲς ὠραῖες ὀμιλίες δὲ φτάνουν ὡς ἐκεῖ ἐπάνω. . . Τίποτα πιά—

οὔτε ὄνειρα, οὔτε πόθος κανέναν. . . Ἡ ἔρημος μόνο πού δὲν ἔχει
τελειωμὸ κ' ἡ πυρκαγιὰ τοῦ ἡλίου ἀπάνω στὴ γλωμὴ ἀγγὴν ἄμμο.

Κι ἀνατρίχιασεν ἡ ψυχὴ μου, στὴν ὀπτασία τοῦ μοναχικοῦ τοῦ
φοίνικα. Κ' ἔκλεισα τὰ μάτια μου στὴ φρίκη παρόμοιας ἐδικῆς μου
ἀπογοήτευσης.

Ἄλλο γύρισα ὅλους καὶ τοὺς κύταξα... καὶ πόσο θᾶθελε νὰ
τοὺς πῶ :

«ὦ ! Ἐσεῖς πού δὲ μὲ γνωρίζετε, σφίξτε ὅσο μπορεῖτε τοὺς δε-
σμούς πού μὲ δένουν μαζί σας. Κι ἄς γίνεῖ κάστρο σιδερόφραχτο τὸ
σπίτι Σου ἐσένα Μίμη γιὰ νὰ μπορῶ αἰώνια σταυροχειρισμένη ἀσά-
λευτη καὶ πιστὴ νὰ ὄνειρεύομαι τὴ ζωὴ ὅπως μού τήνε λένε οἱ ἄλι-
κες παπαροῦνες τὸ καλοκαίρι στὴν πύρα τοῦ μεσημεριοῦ, καὶ ὅπως
μου τήνε λένε τὰ σκοτεινὰ κυπαρίσσια τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι, καὶ
ὅπως μου τήνε λένε οἱ γλωμοὶ ἐλαιῶνες τὶς χειμωνιάτικες δύσες. Τὴ
ζωή, πού θαμπομαντεύω τὴ νὰ σαλεύει στὴν ψυχὴ μου, τραγικὰ
ὠραία, πολύμορφη καὶ ἀντιφατικὴ, μὰ πάντα γλυκεῖα κ' ἠδονικώτατη.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

Ἄκολουθεῖ.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΜΑΣ

(ΑΦΟΡΜΗ ΑΠΟ ΤΗ «ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ» ΤΟΥ ΙΔΑ)

Ώραίο ώσάν τη βλάστηση, την άνθιση και την καρποφόρηση ενός πολύχυμου δυνατού δέντρου, — κι ακόμα πιό ώραίο, γιατί στενότερα με τη ζωή μας πλέκεται, — είναι τὸ ψυχικὸ ζετύλιγμα ἑνὸς δυνατοῦ Νέου. Κι ὅσες φορές ἡ Μοῖρα μου καλόγνωμη βουλήθηκε νὰ ὑψώσει μπροστά στὰ μάτια μου ἓνα τόσο θαυμαστὸ θέαμα, εὐλόγησα καὶ μετὰ τὰ δυὸ μου τὰ χέρια τῆς ζωῆς.

Εἶναι τόσο δύσκολο κυτάζοντας μέσα στὰ μάτια τοὺς σημερινούς μας νέους ν' ἀνακαλύψεις μιὰ σπύθα ἀνώτερης ζωῆς, πού δὲν ξέρεις πιά μετὰ τι χειρονομίες ἐνθουσιασμοῦ κ' εὐγνωμοσύνης, νὰ προσχαρετίσεις τὸν πρῶτο Νέο, τὸν ὄχι μόνο δυνατὸ μὰ καὶ βαθιστόχαστο πού σ' ἀξίωσεν ἡ Μοῖρα σου ν' ἀντικρύσεις καὶ νὰ χαρεῖς.

Χρειάζεται, ὅπως καταντήσαμε στὴν Ἑλλάδα, δλόκληρη πραγματεία γειὰ ν' ἀποδείξει κανεὶς ἓνα πρᾶμα τόσο φανερό — πὼς ἡ φωτεινὴ φιλοσοφικὴ μόρφωση ἑνὸς νέου εἶναι ἡ σπουδαιότερη ἐγγύηση τῆς ἐπιτυχίας του στὴ ζωῆς. Χωρὶς τὴ μόρφωση αὐτὴ παραδέρνει, ἀντιφάσκει, αὐτοαναίρειται, ἐπηρεάζεται πότε ἀπὸ τὸν ἓνα, πότε ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ ἔτσι πεθαίνει χωρὶς νὰ βρεῖ καὶ νὰ ἐξωτερικέψει τὸν ἑαυτό του, τελειοποιώντας αὐτὸς τὸν τύπο πού τοῦ παραδῶσαν οἱ γονεοὶ του.

Πολὺ ὀλίγοι εἶναι οἱ νέοι, πού τὴν ψυχικὴ τους μόρφωση τὴν ἐπιχειροῦν μετὰ τὴν ἱερότατη φροντίδα, πού τῆς τεριάζει ὀρεμένοι ἀπὸ τὰ σκολεῖα μετὰ ἰδέες ἀσυνάρτητες καὶ ὄχι μόνο ἀνώφελες μὰ κι ὀλέθριες στὴ ζωῆς, μπαίνουν στὴν ἀντρικὴν ἡλικία καὶ ζοῦνε καὶ γεροῦν, χωρὶς πρόγραμμα καὶ σκοπὸ, χωρὶς νὰ ξέρουν τι εἶναι καὶ τι θένει, χωρὶς νὰ ἐννοοῦν τὴν πραγματικὴ ἀνάγκη νὰ σφουρηλατήσουν ἀτομικότητα καὶ χαραχτήρα. Εἶτε ἐπιστήμονες εἶναι, εἶτε καλλιτέχνες, εἶτε πολιτικοί. Δὲν ἔχουν φωτεινὴ φιλοσοφικὴ μόρφωση. Δηλ. δὲν ἔχουν δώσει μιὰν ὀρισμένη ἀπάντηση στὰ διάφορα ζωτικὸτάτα προβλήματα πού μᾶς περικυκλώνουν — ἀπάντηση σύμφωνη μετὰ τὸν ψυχικὸ τους ὀργανισμό καὶ πού νὰ μπορεῖ νὰ ἑναρμονίσει καὶ ν' ἀνατείνει ὄλες τους τὶς ἰδιότητες.

Κι ὅμως ἡ μελέτη τῶν προβλημάτων αὐτῶν εἶναι σπουδαιότατη, ὄχι τόσο ἀπὸ θεωρητικὴ ὅσο ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψη. Γιατὶ κ' ἡ πιὸ παραμικρὴ πρᾶξη μᾶς ἐμπνέεται, θέμε δὲ θέμε, ἀπὸ τὶς γενικὲς ἰδέες πού ἔχομε μέσα

μας. Οἱ πιὸ παχύδερμοι ἀνάμεσά μας δὲν ἐνδιαφύρονται ποτὲ γιὰ ἀνώτερη ἀντίληψη καὶ σκέψη καὶ χωρὶς ἀρχές κ' ἰδανικά ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς φτυκτῆς ζωῆς τους. Οἱ πιὸ ντελικάτοι, ἀπογοητεύονται, ναυτίαση νοιώθουνε στὰ ἀγγίγματα τῆς ἀγοραίας ζωῆς κι ἀποτραβηγμένοι σὲ ἄγονες θεωρίες, κλειοῦνται στὸν Πύργο τῆς ἀκαταδεχτοσύνης τους μακριὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος.

Μᾶς χρειάζεται μιὰ φιλοσοφία πού ὀλη τῆς τὴν ἀξία νὰ τὴν προσδέχεται ἀπὸ τὴν καθημερινὴ πρακτικὴ ἐξάσκηση, μιὰ φιλοσοφία πού νὰ σπρώχνει τοὺς νέους στὸν ἀγώνα, στὴ δράση, στὴν ἀγορά, περιλάμποντας ὀλα τὰ συνηθισμένα καὶ πρόστυχα θεωρούμενα γεγονότα τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς, μετὰ τὴν αἴγλη τῆς φωτεινῆς ἀντίληψης.

Καὶ γ' αὐτὸ μ' εὐχαρίστηση κ' εὐγνωμοσύνη ἀδράχων τὴν εὐκαιρία πού μου δίνει ὁ κ. Ἰδὰς μετὰ τὸ τελευταῖο του βιβλίο τῆς «Σαμοθράκη» νὰ μιλήσω, ὅσο μπορῶ πιὸ σύντομα, γιὰ τὰ δυὸ σπουδαιότατα ζητήματα πού ἐξετάζει στὸ βιβλίο του αὐτό:

α) Γιατὶ πρέπει ν' ἀγαπᾶ κανεὶς τὴν Πατρίδα του καὶ β) Πὼς πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾶ.

Καὶ εἶμαι εὐτυχῆς γιατί, καθὼς ἀπ' ὀλο τὸ ἔργο τοῦ κ. Ἰδὰ φαίνεται, ἡ μέθοδος πού μᾶς χρησίμεψε, γιὰ ν' ἀπαντήσομε σὲ μερικὰ μέσα μας ψυχολογικά πολὺπλοκα ἐρωτήματα, εἶτανε καὶ τῶν δυὸ ἡ ἴδια. Καὶ θαρρῶ, χρέος ἔχει κανένας μᾶς τὴ μέθοδο πού τὸν ἔκαμε ἥρεμο καὶ δυνατὸ νὰ τὴνε λείει μεγαλόφωνα· γιατί ἔτσι μπορεῖ ν' ἀποκαλύψει σὲ πολλοὺς νέους γύρω του πὼς ἔχουνε κι αὐτοὶ ὀλα τὰ στοιχεῖα πού ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ γίνουν ἥρεμοι καὶ δυνατοί. Τοὺς λείπει μόνο ἡ τελικὴ συνένωση τῶν στοιχείων αὐτῶν σύμφωνα μετὰ ὀρισμένη μέθοδο.

Καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ παντοῦ ἄλλοῦ, ὕστερα ἀπὸ πολλὲς περιπλάνησες, ἡ σκέψη ξαναγυρίζει πάλι στὸ ἐνστιχτο, τελειοποιώντας το ὀμως καὶ σπρώχνοντας κι αὐτὴ μαζί του τὸ συνολικὸ μᾶς ἐγὼ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση. Κι οἱ περιπλάνησες αὐτὲς ἄγονες δὲ σταθήκανε: πιὸ σοφὴ καὶ πιὸ δυνατὴ κάμανε τὴ σκέψη μᾶς. Γι' αὐτὸ γιὰ ν' ἀγαπήσεις τέλεια τὴν Πατρίδα σου, πρέπει νὰ περάσεις πρῶτα ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς ἀφιλοπατρίας καὶ τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ. Πρέπει πρῶτα νὰ ρηχτεῖς στὶς ἀερῶδεις φιλοσοφίες καὶ στὶς συγκινητικὲς φιλάνθρωπες νεφελοκοκκυγίες, ν' ἀνοίξεις τὴν ψυχὴ σου σὲ ὀλες τὶς Πατρίδες καὶ σ' ὀλες τὶς φυλές. Τότε, καὶ μόνο τότε, θὰ νοιώσεις πὼς φαντάσματα εἶναι πού δὲν ἀγκαλιάζονται, θεωρίες πού καὶ τὸ μυαλὸ ἀν' ἀγγίξουν, ὀμως κἀτὶ βαθύτερο μέσα μᾶς, τὸ ἀληθινὸ εἶναι μᾶς, ἀνέγγιχτο τὸ ἀφήνουν κι ἀσυγκίνητο... Καὶ γυρίζεις πάλι πίσω στὴ μικρὴ ἱερότατη γωνιά ὀπου γεννήθηκες, νοιώθεις πὼς πιότερο κι ἀπὸ τὰ λουλοῦδια κι ἀπὸ τὰ δέντρα, ριζωμένους εἶσαι στὸ χῶμα τῆς Πατρίδας σου. Ὀλες τὶς ψυχὲς τῶν προγόνων σου τὶς νοιώθεις τότε ν' ἀναταράζονται μέσα σου καὶ νὰ ζοῦνε τὴν παντοδύναμη ζωὴ τῶν ἐνστιχτῶν καὶ τῶν ὀρμῶν. Ἐννοεῖς πὼς ὀ ἀέρας πού ἀναπνέει ἡ φυλὴ σου, τὰ βουνὰ τριγύρω, ἡ θάλασσα, οἱ πέτρες, τὰ χῶματα τῆς Πατρίδας, βαθύτερη ἔχουν σημασία ἀπ' ὀ,τι στὴν ἀρχὴ θαρρῶσες: ὀλα αὐτὰ ζυπνοῦνε μέσα μᾶς τὶς δυνάμεις τοῦ ὀργανισμοῦ μᾶς, πού κοιμισμένες παντοτεινὰ θὰ εἶσανε μακριὰ τους. Ὄθησαυροὺς ἀπὸ ἐνέφθεις

κι όρμές, από χειρονομίες μεσοτέλειωτες, από έργα μελετημένα μ' άνεπιχείρητα, από σκίτσα και σχέδια, μās αφήκαν οι γονέοι μας. "Ο,τι δήποτε κι άν κάμομε, όποια κατεύθυνση κι άν πάρομε, ψεύτικη θάνα κι άντιφυσική άν δέν είναι συνέχεια τής άρχινημένης μέσα μας ενέργειας. Προχωρούμε στά τυφλά, κάνομε λίγα βήματα και γυρίζομε πάλι και παίρνομε άλλο δρόμο και τις πιότερες φορές πεθαίνομε, πριν νά βρούμε τό δρόμο πού άν άπαρχής παίρναμε, θά προχωρούσαμε και θά φτάναμε τήν Κορυφή μας. Τό δρόμο πού ένας μόνο είναι: — εκείνος πού συνεχίζει τόν άρχινημένο δρόμο τών πατέρων, ξετυλίξοντας τονε όσο ή δύναμή μας μπορεί πιδ πέρα και πιδ άψηλά. "Ετσι μήτε άναρχικοί είμαστε επιπόλαιοι κι άπροσάρμοστοι, μήτε συντηρητικοί στενοκέφαλοι και στάσιμοι: Τό βήμα πού άποστολή και χρέος έχομε νά κάμομε μακρύτερα από τήν περασμένη γενεά, τό κάνομε χωρίς καθόλου ν' άδικοξοδέσσομε δύναμη στη μάταιη άναζήτηση άλλων δρόμων. Γι' αυτό όσο περισσότερο ριζώνεις στό χώμα τής Πατρίδας σου, τόσο άσφαλέστερα τελειοποιείσαι, ύψώνεσαι και καρποφορείς. Δέν περιφρονείς τις άλλες Πατρίδες, μά δέν μπορείς νά τις αιστανθείς τόσο πλέρια και δυναμογόνα μέσα σου. Γιατί κάθε ά ν ώ τ ε ρ ο ς νέ ο ς τίποτ' άλλο δέν είναι παρά τό συμπύκνωμα τών δυνάμεων και τών όρμών και τών όνειρων τής ιδιικής του φυλής. Και γι' αυτό μόνο τήν Πατρίδα του μπορεί νά νοιώσει βαθειά και μόνο αυτή μπορεί νά του χρησιμέψει όργανο στην τελειότατη έξωτερίκεψη του έγώ του.

Με τήν τέτοια άντίληψη του πατριωτισμού κατορθώνομε δυό σπουδαιότατα άποτελέσματα:

α) τήν άρμονία του έγωϊσμοϋ και του άλτροϋισμοϋ.

Στήν έποχή μας, έποχή άγριου άτομισμού, άπαραίτητο είναι για ν' άγαπήσουν φανατικά τήν Πατρίδα οι νέοι, ν' άντιληφτούνε φωτεινά πώς τό άτομικό έγώ τότε μόνο μπορεί άυτοκρατορικά νά ίκανοποιηθεί όταν κλείσει μέσα του και τις κάμει δικές του όλες τις επιθυμίες και τις όρμές του Συνόλου. Δυνατός είναι όχι εκείνος πού είναι μόνος, μά εκείνος πού καταχτητικά επιβάλλει ή υποβάλλει τό έγώ του στις γύρω του ψυχές. Και για νά τό κατορθώσει αυτό, ένας μόνος τρόπος ύπάρχει: Ν' αγαπήσει τους γύρω του ανθρώπους και νά προσπαθήσει νά τους ύψώσει ίσα με τήν κορυφή του είναι τους. Νά δώσει μιá εύγενική κατεύθυνση στά συμφέροντα τους και νά φωτοστεφανώσει τήν ταπεινή κι άχρωμάτιστη ζωή τους με τήν αίγλη μιās ιδέας. Νά τους δείξει πώς κι ό πιδ μικρός κι ό πιδ ταπεινός, μεγάλος γίνεται και δοξασμένος όταν εργάτης είναι μιās Ίδέας. "Ετσι δίνεις μιá σημασία στην ύποσυνειδητη τάση τής κοινωνίας όπου ζεις. Καθορίζεις, στερεοποιείς, διαμορφώνεις και σταίνεις μπροστά τους τό ιδανικό, πού άόριστα και συγχυσμένα θαμπομαντεύανε οι άνθρωποι τριγύρω σου. Κι άν ιδανικό δέν έχουνε, τότε τους δίνεις έσύ τό ιδανικό τό δικό σου και παίρνεις πάλι από αυτούς τή δύναμη για νά τό πραγματοποιήσεις. Μιá ακατάπαυτη δημιουργική επικοινωνία ύπάρχει πάντα μεταξύ τής ψυχής και του υπερόχου άντιπροσώπου της—κι όλα μεταξύ τους άναγκαστικά πολυσήμαντα και λειτουργικά γίνονται. "Ενα συνηθισμένο γεγονός, μιá βουλευτική π. χ. έκλογή, πού πράρμα πρόστυχο είναι γιατί πρόστυχα τό άγγίζον, γίνεται τότε διονυσιακό κ' υπέροχο εύτις ως τό άγγίζει τά δάχτυλά μου και τό φωτίζει ή έσωτερική μου ζωή: "Ενα μπαλ-

κόνι και κάτω σωρειάζονται τά κεφάλια και κυτάζουν. Και στά χέρια μου κρατώ τους μίτους πού οδηγούνε τό πλήθος αυτό και φωνάζω του προγράμματα έκλογικά άπόξω κι άπομέσα μου λέω: Νά τό αιώσιο μωρό, με τά χίλια κεφάλια, με τ' άρίφνητα μπράτσα, δυνατό κ' ήλίθιο, σκληρό και τρυφερότατο, κακούργο κ' ήρωϊκό: Θέλει κάπου νά πάει και δέν μπορεί και δέ βλέπει και τ' οδηγώ έγώ. Γιατί έγώ είμαι ή πλέρια και νικηφόρα φυλετική προσπάθεια, όπου για πρώτη φορά ή φυλή μου έλαβε μέσα μου συνειδηση τής έαυτής της. "Η ύπαρξή μου δικαιολογεί και εξαφανίζει τήν ύπαρξή τους.

Αυτοί, δυνάμες φυσικές, επιθυμίες γιγάντιες και τυφλές, χάος άμορφο και παντοδύναμο. Κ' έγώ ό Νοϋς πού έρχομαι, από τά τρέσβαθά του έρχομαι, και τό διακοσμώ.

"Ετσι όσο πιδ μεγάλος ό έγωισμός είναι, τόσο και πιδ άλτροϋιστικά έξωτερικεύεται, γιατί τόσο και πιδ δικά του κάνει τά ιδανικά και τά όνειρα, τους άγώνες και τά συμφέροντα του Συνόλου.

β) άποτελεσμα τής τέτοιας άντίληψης του πατριωτισμοϋ, έχομε τήν άρμονία του πατριωτισμοϋ και του κοσμοπολιτισμοϋ.

Γιά νά φανεί τό άτομο χρήσιμο στην άνθρωπότητα, πρέπει όσο τό δυνατόν τελειότερα κ' εύγενικότερα νά έξωτερικευτεί. Και για νά έξωτερικευτεί εύγενικά και τέλεια ένας μόνος τρόπος ύπάρχει: νά κλείσει μέσα στην ψυχή του τήν Πατρίδα όλη και νά προσπαθήσει νά διατυπώσει με λόγια και με έργα τή σκέψη και τήν άποστολή, πού ή Πατρίδα του ήρθε στον κόσμο νά επιτελέσει.

"Αν οι άρχαιοι "Ελληνες δημιουργήσανε έργα ά ν θ ρ ώ π ι ν α, δηλ. αιώνια και παγκόσμια, τό κατορθώσαν, γιατί άποκηρύξανε μακριά τους καθετιμή "Ελληνικό, όνοματίζοντας τό « βάρβαρο » κι άνόθευτη έτσι αφήκανε τήν άντίληψη τής φυλής τους και μπορέσανε χωρίς δυσαρμονίες ξενοφερμένων ιδανικών, νά έμβαθύνουν στη δικιά τους τή φύση και νά διατυπώσουνε σε λόγια και σε έργα τά ψυχοθέμελα του ανθρώπου, πού φυσικά παγκόσμια κ' αιώνια είναι.

Κι όσο πιδ φανατικά έξωτερικεύεται ό πατριωτισμός, τόσο και πιδ πολύ και πιδ γρήγορα έξυπηρετεί τήν άνθρωπότητα. Γιατί κι άν καταστρέψει τό γειτονικό του έθνος, μήπως δέν είναι ή καταστροφή αυτή όταν από ψηλά τήν κυτάξεις, μιá ευεργεσία στην άνθρωπότητα; "Οσοι γέροι και κουρασμένοι, όσοι έχτελέσανε πιδ τόν προορισμό τους και δώκανε στη σκέψη και στη δράση ό,τι μπορούσανε νά δώσουν, καλό είναι νά εξαφανίζονται. "Αφήνουν έτσι τή θέση τους σε άλλα έθνη, νέα και ζωντανά, πού ακόμα δέν καταβάλλανε τή συντρομή τους στην Πρόοδο, πού κι αυτοί θά εξαφανιστούν εύτις ως έχτελέσουν τόν προορισμό τους. Τότε θά κουραστούν, θά κηρύξουν κοσμοπολιτικές ιδέες, θά θεωρήσουν τόν πατριωτισμό ως λείπανο βάρβαρης έποχής και θά πεθάνουν. "Ετσι πάντα γίνεται: ό κοσμοπολιτισμός κι ό πατριωτισμός άποτελέσματα είναι κι όχι αίτιες του μαρasmus ή τής ζωικότητας ένός έθνους. "Οταν τό έθνος είναι ζωντανό, γεμάτο μέλλον και όρμή, άναγκαστικό θέλει νά ξεπλώσει, νά καταχτήσει, νά καταστρέψει όσο μπορεί τά γύρω του έθνη και με τό θάνατό τους νά μεγαλώσει τή ζωή του. Εύτις ως άρχίσουν νά επικρατούν κοσμοπολιτικές ιδέες, φιλανθρωπίες, άνεχτικότητες,

χριστιανισμοί, τούτο ἀλάθευτο σύμπτωμα κουρασμοῦ καὶ θανάτου. Κ' ἔρχεται τότε ὁ πρῶτος γειτονικός λαός, ὅπου ὁ πατριωτισμὸς ἀκόμα δὲν περιφρονήθηκε, καὶ τὸ καταχτᾷ.

Γι' αὐτὸ ἕνας φιλόσοφος παρατηρητῆς, πού ἀναγκάζει τὰ φαινόμενα νὰ τοῦ ἀποκαλύψουν ὅλη τους τὴ σημασία, μὲ ἀγωνία παρακολοῦθει τὸ ψυχολογικὸ ζετύλιγμα τῶν σημερινῶν μας νέων. Ἐν τούτοις κυριαρχοῦνε κοσμοπολιτικὲς φιλάνθρωπες θεωρίαι, τούτο σημαίνει πὼς ἡ φυλὴ μας εἶναι κουρασμένη καὶ γρήγορα θάρσει ἀποπᾶνω μας δυνατὸς φιλόπατρης λαὸς πού θὰ μᾶς ἐξαφανίσει ὡς ἔθνος. Γιατὶ καὶ ἂν παραδεχτοῦμε πὼς ὅλη ἡ σκλαβοφυχιά κ' ἡ στενομυαλοσύνη τῶν νέων μας πηγάζει ἀπὸ τὸ ὀλέθριον καὶ ἀποκτηνωτικὸ ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα καὶ τούτο, τὸ ν' ἀνεχόμεστε ἀκόμα ἕνα τέτοιο σύστημα, τι ἄλλο ἀποδείχνει ἢ τὸν κουρασμὸ τῆς φυλῆς μας ;

Μὰ ἴσως εἶναι ἀκόμα καιρὸς σωτηρίας — κάπου-κάπου μερικοὶ Νέοι ἀνυψώνονται καὶ μᾶς παρηγοροῦνε. Ἐν κατορθώσουν νὰ ἐπιδραστοῦν τοὺς γύρω τους νέους καὶ γεννήσουν μέσα τους τοὺς μεγάλους φανατισμούς, τὶς ἀμείλικτες φιλοδοξίας καὶ τὰ ἔνστιχτα τ' ἀρπαχτικά, τούτο σημαίνει πὼς ἡ ζωὴ μέσα μας τῆς φυλῆς κοιμότανε μόνο καὶ τώρα ξυπνᾷ ἑτοιμὴ γιὰ τὰ μεγάλα τὰ ὄργια.

Ἀφοῦ γὰρ τόσους ἀλτρουϊστικούς κ' ἐγωϊστικούς λόγους νοιώσαμε τὴν ἀνάγκη ν' ἀγαπήσομε φανατικὰ τὴν Πατρίδα μας, δεῦτερο ἀμέσως συναντοῦμεν ἑρώτημα : Πῶς νὰ τὴν ἀγαπήσομε;

Τούτο ἐντελῶς ζήτημα ὀργανισμοῦ. Νασιοναλιστῆς ἢ σοσιαλιστῆς — δὲν εἶναι σπουδαῖο. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ ξέρεις πὼς κ' οἱ δυὸ αὐτὲς μορφὲς ἐξίσου δικαιολογοῦνται καὶ συμπληρώνονται, καὶ ἂν κανεὶς προτιμᾷ τὴν μιά, τούτο ὄχι γιατί εἶναι ἀληθινότερη, κ' ἐπομένως καὶ ὁ ἄλλος πρέπει ν' ἀναγκαστῆ νὰ τὴν ἀναγνωρίσει, μὰ γιατί ὁ ὀργανισμὸς του ἔτσι τὸ ἀπαιτεῖ. Ἄνωτερος εἶναι ἐκεῖνος πού ἐπισκοπώντας καὶ τὶς δυὸ ἀντίληψες βλέπει τὴ σχετικότητα καὶ τὴν ὑποκειμενικότητά τους, διακρίνει τὰ χιλιόμορφα καὶ θαμπὰ μέσα του αἶτια πού τότε σπρώχνουνε στὶς μιά ἀπὸ τὶς δυὸ ἐξίσου σχετικὲς ἀντίληψες καὶ ρήχονται σ' αὐτὴ μὲ μιὰν ὀρμὴ ὄχι τυφλὴ καὶ στενὴ, μὰ πλατειὰ καὶ ἀνοιχτομάτα.

Ὅλα, ὅταν τὰ κυτᾶζει κανεὶς ἀπὸ τὸ θεϊκὸ ὕψος πού κάποτε καὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ν' ἀνεβεῖ, τοῦ φαίνονται μάταια, ἄσκοπα, ἀνδρειακικά. Γιὰ νᾶμαστε νασιοναλιστὲς ἢ σοσιαλιστὲς καὶ νᾶχομε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλομε τὴ γνώμη μας στοὺς ἄλλους, κηρύχοντάς τινε Ἄληθεια, πρέπει ὁ κόσμος νᾶχει ἕνα σκοπὸ καὶ τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ τόνε ξέρομε. Καὶ θάχαμε τότε δίκιο ἂν σύμφωνη μ' αὐτὸν ἡ γνώμη μας, ἄδικο ἂν ἀντίθετη ἢ διαφορετικὴ. Μὰ ὁ κόσμος ἢ δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ — δυνάμεις τυφλὰς πού συγκρούονται ἢ συνεργάζονται ἄσκοπα, γεννοῦνται γιὰ νὰ πεθάνουν, καὶ ξαναγεννοῦνται πάλι γιὰ νὰ ξαναπεθάνουν, χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος. Ἡ καὶ ἂν ἔχει ὁ κόσμος ἕνα σκοπὸ, εἶναι ἀδύνατον στὸ ἀνθρώπινον μυαλό μας νὰ τὸν ἀντιληφτεῖ κ' ἐπομένως σύμφωνα μ' αὐτὸν νὰ κανόνισι τὸ δίκιο ἢ τὸ ἄδικο τῆς γνώμης του.

Γύρω μας λοιπὸν καὶ παντοῦ, τέλεια ἄρνηση καὶ σκοτάδι. Μὰ πρέπει γιὰ νὰ ζήσομε, γιὰ νὰ μὴν πνιγοῦμε ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση ἢ ἀπὸ τὴν ἀηδία, νὰ δώσομεν ἕμεις ἕνα σκοπὸ στὴ ζωὴ. Καὶ δίνομε. Ποιόν ; Τούτο ἐξαρτᾶται τέλεια ἀπὸ τὸν ὀργανισμὸν μας. Αντικειμενικοποιῦμε τὶς ὑποκειμενικὰς ὀρμὰς καὶ βούλησες κ' ἰδιότητές μας. Καὶ γι' αὐτὸ βλέπομε τόσα ἀντίθετα ἰδανικά καὶ τόσες ἀπόχρωσες στὶς θεωρίαι. Κ' εἶναι καιρὸς πᾶ νὰ μὴ γινόμαστε θύμα-

τα τῆς Ἰδέας μας. Νὰ ξέρομε πὼς ἡ Ἰδέα δὲν εἶναι κάτι τι ἔχτὸς ἡμῶν, μὰ ἢ πῶς ἔντονη ἀπλῶς εἶναι κ' ἢ πῶς ὀλοκληρωτικὴ ἔκφραση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Γι' αὐτὸ καὶ νασιοναλιστὲς ἂν ὁ ὀργανισμὸς μας μᾶς σπρώχνει νὰ εἴμαστε, πρέπει μέσα μας νὰ ὑπάρχει ἡ θεϊκὴ ἐπισηκὸνση πού νὰ μὴ μᾶς ἐπιτρέπει ποτὲ νὰ ξεπερτοῦμε στὴ φανατικὴ ἀποκλειστικότητα τῶν ὄσων ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῆς μόνο — γιατί χαμηλὰ στέκονται — κυτᾶζουν τὴ Ζωὴ.

Ἡ φιλοσοφία ἢ δικὴ μας τίποτα ἄλλο δὲ θὰ εἶναι παρὰ μιὰ φωτεινὴ δεσμίδα πού πέφτει ἀπάνω στὶς πράξεις μας καὶ τὶς περιλάμπει. Κι ὄχι μόνο τὶς περιλάμπει, μὰ καὶ δίνει μάτια στὶς πράξεις μας κ' ἐπιστρέφοντας πάλι στὸν ἑαυτὸν μας τὸ φῶς αὐτὸ, δυναμώνει μᾶς τὴν ψυχὴ, ἀπ' ὅπου ξαναρῆχεται πῶς ἔντονα καὶ πῶς δυναμογόνα στὶς μελλούμενες πράξεις.

Κάτω ἀπὸ τὸ φῶς αὐτὸ οἱ ἔχτροί μας παίρνουν ἀλλοιώτικη λάμψη καὶ πῶς χρήσιμοι γίνονται μᾶς ἀπὸ τοὺς φίλους. Γιατὶ ξέρομε πὼς μόνο στὸν ἀγῶνα καὶ στὴ σύγκρουση ἀκονίζονται, ἐντείνονται καὶ πειθαρχοῦνται οἱ θεωρίαι. Ἀναγκαζόμεστε μπροστὰ στοὺς ἔχτροὺς μας νὰ ἐπιβλέτομε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ν' ἀνατείνομε ὅσο μποροῦμε τὴ δύναμη καὶ τὴ σκέψη μας καὶ ν' ἀπαγορευοῦμαι στὴν ψυχὴ μας στοχασμοὺς καὶ πράξεις πού τὴν ἐκθέτουν καὶ τὴν ταπεινώνουν, ἢ τὴν ἀποκοιμίζουν καὶ τὴ γλυκοπλανοῦνε. Πρέπει κανεὶς νὰ μὴν ἐννόησε ἀκόμα τὴ σχετικότητα ὄλων τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν ἐπιταχτικὴ ἀνάγκη συνάμα τοῦ ἀγῶνα, γιὰ νὰ ξεπερτοῦσε σὲ εἰρωνεῖες καὶ σὲ βρισιὰς ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων.

Μιὰ παγκόσμια Ἄρνηση πού νὰ καταλήγει σὲ μιὰ θεληματικὰ γενικεμένη Κατάφαση, αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδανικὸ τοῦ σημερινοῦ ἀνώτερου ἀνθρώπου. Αὐτὸ μερικοὶ ἴσα μὲ σήμερα καὶ ἂν τὸ εἶδανε, ὅπως ὁ Νίτσε, ὅμως δὲν μπορέσανε ἕνα βῆμα νὰ κάμουν, χωρὶς εὐτὺς νὰ τὸ ξεχάσουν καὶ νὰ τὸ παραβοῦν. Ἡ θεωρία προσιτὴ, ἡ ἐφαρμογὴ δυσκολότατη. Ὁ Νίτσε πού ὄλες τὶς « ἀξίαι » θέλησε νὰ τὶς ρήξει, πού κατάντησε ; Νὰ ὑψώσει σὲ δεκάλογο νέο τὶς ἰδιότητες τοῦ δικοῦ του ὀργανισμοῦ. Κ' ἔτσι νὰ φανεῖ ἐπιπόλαια ἄδικος σὲ ἔκφανσες ζωῆς ἡρωϊκὲς κ' ὑπέροχες, διαφορετικὲς ὅμως ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ του. Κι ἂν μένει τίποτα ἀπὸ τὸ Νίτσε εἶναι μόνο ὁ ρυθμὸς, πού μπορεῖ ὅμως λογικότητα νὰ μᾶς ὀδηγήσει σὲ κορυφὰς ὀλικὰ ἀντίθετες τοῦ νιτσεικοῦ Ἐπεραθρώπου.

Δυὸ μοῦ φαίνονται πρέπει νὰ εἶναι οἱ περίοδοι τοῦ ζετυλιγμοῦ τοῦ σημερινοῦ ἀνώτερου ἀνθρώπου — πού τέλειο, μὰ δυσκολότατο θάτανε νὰ τὶς νοιώθει πάντα μέσα του νὰ συνυπάρχουν καὶ νὰ συζοῦν :

α) Ὑπάρχουν τόσοι κόσμοι, ὅσοι καὶ ἄνθρωποι. Ὑπάρχουν τόσες μορφὲς ὅσα καὶ μάτια, τόσα ἰδανικά ὅσες καὶ ψυχὲς. Ἀπόλυτη ἀξία κανένα πρᾶμα δὲν ἔχει. Μία λύτση ἀπαρηγόρητη, μιὰ ἄρνηση γενικὴ ὄλων τῶν ἀξιών, μιὰ ἰσοπέδωση ἀστερισμοῦ καὶ κάμπιας.

β) Ναι, μ' ἀφοῦ μπῆκα στὴ ζωὴ πρέπει νὰ ζήσω — ἱεραρχικὰ δηλ. νὰ καθορίσω τὴν ἀξία τῶν ἰδεῶν, τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Ποιὸς θὰ μοῦ ὑπαγορέψει αὐτὸν τὸν « Πίνακα τῶν ἀξιών ; » Εἶμαι εὐτυχὴς πού καμιά κατάφαση δὲν ὑπάρχει ἔχτὸς μου. Ἐν ὑπῆρχε, ἴσως νὰ γινότανε ἐμπόδιο. Τώρα εἶμαι ἐλεύτερος σύμφωνα μὲ τὸ ἐγὼ μου, (πού ὅσο μπορῶ θὰ ἐναρμονίσω μὲ τὸ ἐγὼ τοῦ Συνόλου — καὶ τούτο ὡς εἶδαμε γιὰ ἀνώτερους ἐγωϊστικούς λόγους) εἶμαι ἐλεύτερος ἐγὼ νὰ βαθμολογήσω τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, πού χωρὶς αὐτοδιάκριση καὶ αὐτοαξία κοίτεται μπροστὰ μου ὅλη ἄμορφη. Ἐν εἶμαι ἐμπορος δίνω ἀξία 10 σὲ μιὰν ἐμπορικὴν ἐπιχείρηση καὶ

ἀξία 0 σὲ μὴν ὠραία δύση. "Ἄν εἶμαι ποιητής, δίνω ἀξία 10 σὲ μὴν ὠραία δύση, καὶ ἀξία 0 στὸ ἔμπόριο. Ποιὸς ἔχει δίκιο; Κ' οἱ δύο. Καθένας ψυχρόμητα ἔδωκε τῇ μεγαλύτερῃ ἀξία στὸ πρᾶμα, πού περισσότερο ἢ ὀργανικὴ του κατασκευὴ εἶχε ἀνάγκη.

"Ἔτσι ὅλα τοποθετοῦνται.

"Ἄν εἶμαι γερὸς ὀργανισμὸς, νέος, ζωντανός, ἀξόδευτος τότε ἀγαπῶ τὴ ζωὴ, τὸν ἀγῶνα, τὴν ἀγορὰ.

"Ἄν μαραζιάρης εἶμαι, τότε ἀποσέρομαι καὶ κλαίω, ἀκατάδεχτος καὶ μυριάγχιτος γίνομαι — σπῶ.

"Ἔτσι, ἐνῶ βλέπω τὴ ματαιότητα ὄλων, βλέπω συνάμα καὶ τὴν ἀνάγκη ν' ἀρπάσω μερικὲς ἀβάφτιστες ἰδέες (ὄχι ὅποιες κι ἂν εἶναι, ἐκείνες μόνο πού ταιριάζουνε στὸν ὀργανισμό μου) καὶ τίς ὀνοματίζω ἀ λ ή θ ε ι ε ς. Κ' εἶναι πρᾶγμα ἀλήθειες, ὑποκειμενικὲς.

"Ἀναγνωρίζω ὅμως ἀκόμα πὼς πρέπει κι ἀναπόφευγο εἶναι νὰ ὑπάρχουν δίπλα μου καὶ διαφορετικὲς ἰδέες, πού κι αὐτὲς φυσικὰ οἱ κάτοχοί τους τίς βαπτίσανε, πολὺ σωστά, ἀ λ ή θ ε ι ε ς. Ἡ ἀνοχὴ μου στοὺς ἀντίπαλους δὲν εἶναι πιά ἀδιαφορία ἢ περιφρόνηση· εἶναι ἢ βαθεῖα ἐπίγνωση τοῦ ὅτι ἔχουνε κι αὐτοὶ δίκιο. Μὰ διακηρύττω δυνατὰ τὴν ἰδέα μου γιὰ δύο λόγους:

Γιὰ νὰ δημιουργήσω τὸν ἀγῶνα, τὴν κίνηση, τὴ ζωὴ, κ' ἔτσι ἢ ἰδέα μου νὰ πειθαρχηθεῖ, ν' ἀγωνιστεῖ, νὰ καθαριστεῖ ἀπὸ ἀντιφατικὲς ἰδέες κι ἀρμονικὰ τότε κ' ἐνιαῖα κυριαρχώντας ὅλη μου τὴν ὑπαρξή, ἐντονότερα νὰ μοῦ μεταβιβάξει τὴ Χαρὰ καὶ τὴ Θλίψη, τὴ δυαδικὴ συναίστηση τῆς αἰώνιας ζωῆς, πού ἐφήμερα δόθηκε μου νὰ χαρῶ.

Γιὰ νὰ δεῖξω σὲ ὅσους ὁμοίους μου ὀργανισμοὺς δὲν μπόρεσαν γιὰ χίλιους λόγους νὰ συστηματοποιηθοῦνε, τὴ μέθοδο πού ἐγὼ μεταχειρίστηκα γιὰ νὰ βρῶ καὶ νὰ τοποθετήσω τὸν ἑαυτό μου καὶ νὰ τοὺς εὐκολύνω ἔτσι συντομεύοντάς τους ἢ καθαρίζοντας τὸ δρόμο. Τὴν ἰδέα βέβαια καθένas θὰ τὴν προσδεχτεῖ ὑποκειμενικὰ — μικραίνοντας ἢ μεγαλώνοντάς τινε σύμφωνα μὲ τὴν ἔχταση τῆς ἀποδέχτρας ψυχῆς. Μὰ πάντα τὸ ρυθμὸ, τὴ μπαγκέτα τοῦ μαέστρου, τὴνε κρατεῖ ἐκεῖνος πού ἀνάμεσα σὲ ὁμοίους ὀργανισμοὺς κατόρθωσε καὶ τελειότερα διατύπωσε τίς ὁρμὲς καὶ στρατηγικότερα συγκέντρωσε καὶ κατεύθυνε τίς δυνάμεις τῶν γύρω του συνιδεατῶν.

Κι ὁ δεύτερος αὐτὸς λόγος — γιὰ νᾶρθομε στὸν κ. "Ἰδα — δικαιολογεῖ τοὺς ὅσους Νέους μας ἀνάμεσα στὴ νέκρα τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς νεότητας, νοιώθουν βαθεῖα μέσα τους μὴν ἰδέα, μὴν πίστη ἢ μὴν ἀντίληψη ζωῆς καὶ τὴ διακηρύττουν. Ποιὸς ξέρει. Ἡ νέκρα αὐτὴ ἢ τόσο γεροντικὴ τῶν νέων μας ἴσως νὰ μὴν ἔχει προφτάσει ἀκόμα νὰ γίνεῖ ὀργανικὴ, κ' ἐπιχτητὴ μόνο νὰ εἶναι, γέννημα τῆς σχολικῆς μας ἐθνοχτόνας μόρφωσης. Καὶ τότε ὁ κ. "Ἰδας, ὁ τόσο ἐκλεχτὸς ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεχτοὺς μας Νέους, ἴσως βρεῖ ἀντίλαλο στίς γύρω μας ψυχές. ἴσως διαβάσουν οἱ νέοι μας τὸ βιβλίον του καὶ βροῦνε μέσα του τὰ προβλήματα πού χρόνια τοὺς συνταράζουν. ἴσως νὰ μάθουν πὼς ἢ ἀγάπη τῆς Πατρίδας εἶναι ἢ πὺρ φωτεινὴ ἐπιβολὴ τῆς βαθεῖας σκέψης κι ὁ μόνος τρόπος τῆς πλέριας κ' εὐγενικῆς ἰκανοποίησης τοῦ ἐγωισμοῦ μας. Καὶ θὰ δώσουν τότε ἴσως κι αὐτοὶ ἕνα σκοπὸ στὴ ζωὴ τους.

Καὶ θὰ γνωρίσουν νὰ ἐμβαθύνουν καὶ νὰ λύσουν μερικὰ ζητήματα τῆς

νεοελληνικῆς ζωῆς, πού ἂν δὲ λυθοῦνε γρήγορα θὰ πνίξουν σ' ἕνα προγονολατρικὸ μαρasmus τῆ φυλῆς μας.

Καὶ θὰ γνωρίσουν ἀκόμα τίς μεγάλες φιλοδοξίες, πού δὲ θὰ τοὺς ἀφήνουν πιά νὰ παραδέρονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σὲ ρομαντικοὺς γλυκαναλατισμοὺς, ἢ σὲ ἀγωνίες θεσιθηρῶν, ἢ σὲ ἀριστοκρατικὰ μαϊμουδίσματα.

Μὰ ἐγὼ πού πολὺ ἔσκυψα στὴν ψυχὴ τῶν νέων μας κ' ἔφριξα, φοβοῦμαι τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲ θὰ γίνεῖ. Πολὺ ὀλίγοι θὰ διαβάσουν τὴ « Σ α μ ο - θ ρ ᾶ κ ῆ » τοῦ κ. "Ἰδα. Πολὺ ὀλιγότεροι θὰ νοιώσουνε τι ἔντονο μάθημα ἐνεργητικότητας ὑποβάλλει καὶ τὴ ζωὴ βαθεῖα, πλατεῖα καὶ πλούσια.

Μὰ τί σημαίνει;

"Ἔτσι ὁ ἀγῶνας τῶν ὀλίγων ἐκλεχτῶν Νέων γίνεται πὺρ ἡρωικὸς κ' ἠδονικότερος.

Οἱ πρῶτες αὐγινὲς ἀναλαμπὲς εἶναι οἱ Νέοι αὐτοί, ἢ μήπως εἶναι οἱ στεργνὲς τοῦ δειλinoῦ;

Δὲν ξέρουν μήτε οἱ ἴδιοι. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἀγῶνας τους, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὴν κάθε ὑλικσηθικὴ ἀνταμοιβὴ τῆς βεβαιότητος, φωτίζεται ἀπὸ μὴν αἴγλη τόσο εὐγενικὰ.

Τόσο εὐγενικὰ, πού μήτε νὰ συγκριθεῖ καταδέχεται μὲ τὴ θυσία τοῦ ρωμαίου ἐκεῖνου ἔφηβου πού πάνοπλος στολίστηκε καὶ καβάλα ἀπάνω στὸ ἄλογο του ἔπεσε νὰ φράξει τὸν γκρεμὸ πού ἀνοίχτηκε στὴν Πατρίδα του. Ὁ ρωμαῖος ἔφηβος χανότανε μὲ τὴ βεβαιότητα τῆς μελλούμενης δόξας, — ἤξερε ἀπὸ τὸ χρησμὸ πὼς ὁ θάνατός του θᾶσωζε τὴν Πατρίδα.

Μὰ οἱ ὀλίγοι Νέοι μας, πού ἀπὸ χιλιάδες μέρη ξεκινήσανε νὰ πέσουν στὸν γκρεμὸ πού ἀνοίχτηκε καὶ ράϊσε τὴν Πατρίδα μας, — δὲν ξέρουν ἂν τὰ κορμιά τους ὅσο δυνατὰ κ' εὐγενικὰ κι ἂν εἶναι θὰ μπορέσουν ποτέ τους νὰ γεμίσουνε τὸ ράϊσμα τῆς φυλῆς μας.

Γιὰ τίποτα δὲν εἶναι βέβαιοι. Μήτε γιὰ τὴ δόξα μήτε γιὰ τὴ σωτηρία. Γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους μόνο εἶναι βέβαιοι. Κι αὐτὸ τοὺς φτάνει.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

ΟΤΑΝ ΣΠΑΣΗ ΤΑ ΔΕΣΜΑ ΤΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΥΠΗΡΕΤΗΣ, ΜΠΑΡΜΠ-ΑΡΓΥΡΗΣ

‘Ο ύπηρετής τακτοποιεί τὰ καθίσματα καὶ τὰ τραπεζάκια. ‘Ο Μπάρμπ-‘Αργύρης τὸν κυττάζει.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ -- Βοήθησέ με Μπαρμπ-‘Αργύρη νὰ βάλουμε αὐτὸ τὸ τραπέζι στὴ μέση.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — ‘Εγὼ ἦρθα νὰ ξανασάνω καὶ βροῖκα μαλλὶ νὰ ξάνω, πὸν λέει κ’ ἡ παροιμία. Τί τὸ θέλεις τὸ τραπέζι στὴ μέση;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Νά! Γι’ αὐτὴ τὴ θεατρίνα πὸν θὰ κάνη τὴν παράσταση. Δὲν τὸ ξέρεις πὸς θάχουμε παράσταση ἀπόψε; Τὸ τραπέζι θὰ εἶναι, νὰ ποῦμε, σὰ βῆμα.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Δὲ μᾶς λὲς λοιπὸν πὸς θὰ βγάλῃ λόγο;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Τί νὰ σοῦ πῶ; Ξέρω κ’ ἐγὼ; Λόγο, παράσταση, αὐτὴ τὸ ξέρει. ‘Ομως ἄκουσα νὰ λένε, πὸς θὰ κάνη τὴν ‘Οφέλια, μὰ πὸν τρελλάθηκε λέει γιὰ ἓνα τρελλό βασιλόπουλο. ‘Ελα, δῶσέ μου τώρα ἓνα χέρι νὰ βάλουμε τὸ τραπέζι στὴ μέση.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Τὸν βοηθάει καὶ κουβαλοῦνε τὸ τραπέζι στὴ μέση. Τὴν κακομοῖρα! Καὶ τὸ βασιλόπουλο ἀπὸ τί τρελλάθηκε;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Πολλὰ μὲ ρωτᾶς, Μπαρμπ-‘Αργύρη! Ξέρω γὼ. ‘Απὸ ἔρωτα θὰ τρελλάθηκε κ’ αὐτό. ‘Ολοι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τρελλαινόνται σ’ αὐτὸν τὸν κόσμο. Δὲν μοῦ λὲς ἀλήθεια; Θαρῆ τ’ ἀφεντικό σου στὴν παράσταση.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Δὲν ξέρω. Σὲ λίγο. ‘Ακου νὰ σοῦ πῶ. Ποιὰ ἦταν ἡ κυρία πὸν σοῦ μιλοῦσε προτιέτερα στὴν πόρτα;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Μιὰ κυρία ἀπ’ τὴν ‘Αλεξάνδρεια πὸν κάθεται στὸ ἄλλο ξενοδοχεῖο. ‘Ηρθε νὰ ρωτήσῃ τί ὥρα θὰ γίνῃ ἡ παράσταση... Λοιπὸν. Εὐχαριστῶ ‘Αργύρη. ‘Εγὼ πάω νὰ συγκοιῶ τὶς κάμαρες.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Γιὰ τὴν κάμαρη τοῦ ἀφέντη μὴ λάβῃς τὸν κόπο. Τὸ κρεβάτι του εἶναι ὅπως τῶστωσες. ‘Ο ἀφέντης δὲ κοιμήθηκε τὴ νύχτα.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Καὶ τί ἔκανε; Κυνηγοῦσε τὰ κουνούπια; Γιὰ τὶς κατσαρίδες;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Ξέρω γὼ. Γύριζε στὸ φεγγάρι, εἶχε ἀϋπνία. Τὸ φεγγάρι ξέρεις τὸν χτυπάει κατακούτελα. Μὴν τὰ ρωτᾶς!

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Κ’ ἐμένα μὲ χτυποῦσε μιὰ φορὰ, σὰν ἀγαποῦσα τὴ Βασίλω. ‘Ολη τὴ νύχτα γύριζα στὰ σοκάκια. Τώρα πὸν τὴν πῆρα δὲ μὲ χτυπάει οὔτε ὁ ‘Ηλιος. Ρῶτα τὴ νὰ σοῦ πῆ τί τραβάει ὡς νὰ μὲ ξυπνήσῃ. Χασμουριέται. Γειά σου Μπάρμπ-‘Αργύρη.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Καλὴ δύναμι. Στὸ καλὸ...

Φεύγει ὁ ὑπηρετής.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ, μοναχὸς του.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — ‘Ηρθε νὰ ρωτήσῃ γιὰ τὴν παράσταση... Πάει νὰ πῆ δηλαδὴ πὸς ὁ ἀφέντης... ‘Η ψιλὴ κουβέντα ποῦχανε στήσει πρὸς τὸ βράδυ κάτω στὰ μπάνια δὲ μοῦ πολυάρεσε. ‘Αμ’ ἡ ἄλλη; Τί θὰ γίνῃ μὲ τὴν ἄλλη; ‘Ο Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του. Καλὰ ἔλεγα ἐγὼ νὰ φύγουμε μιὰν ὥραν ἀρχιέτερα ἀπὸ δωπέρα.

‘Η Δώρα μπαίνει ἀπὸ τὴ δεξιὰ θύρα κυττάζοντας προφυλακτικὰ γύρω της.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ, ΔΩΡΑ

ΔΩΡΑ — ‘Εσὺ εἶσαι ἐδῶ Μπαρμπ-‘Αργύρη;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — ‘Εγὼ, κοκκίνα μου.

ΔΩΡΑ — Ποῦ εἶναι ὁ Μπαμπᾶς;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Κάτω στὸ καφενεῖο. Τῶχουνε στρώσει στὰ χαρτιά.

ΔΩΡΑ — Τί ἔχει ὁ μπαμπᾶς σήμερα, Μπάρμπ-‘Αργύρη; Μοῦ φαίνεται συλλογισμένος. Καὶ τί χλωμὸς πὸν ἦτανε τὸ πρωὶ! Σὰν νὰ μὴν εἶχε κοιμηθεῖ ὅλη τὴ νύχτα.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Μπᾶ! Πὸς; Κοιμήθηκε. Δὲν εἶνε τίποτε. Νευρικὰ εἶνε. Τὰ συνειθίζει ὁ ἀφέντης.

ΔΩΡΑ — Φέρε μου ἓνα καλαμάρι Μπάρμπ-‘Αργύρη. ‘Εχω νὰ γράψω μερικὲς κάρτες γιὰ τὸ Μοναστήρι. ‘Αναστενάξει. ‘Ο Μ-‘Αργύρης φέρνει τὸ καλαμάρι καὶ τὸ βάζει σ’ ἓνα μικρὸ τραπεζάκι. ‘Η Δώρα κάθεται κ’ ἀρχίζει νὰ γράφῃ. ‘Ο Μ. ‘Αργύρης στέκεται καὶ τὴν κυττάζει. Δὲν πᾶς νὰ ἰδῆς Μπάρμπ-‘Αργύρη μὴπως σὲ θέλει τίποτε ὁ μπαμπᾶς; Μ’ ἀνησύχησε σήμερα.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Αὐτὸ ἔλεγα κ’ ἐγὼ κοκκίνα μου. Πάω. ‘Ο Μ-‘Αρ. γύρης φεύγει. ‘Η Δώρα γράφει.

ΔΩΡΑ — Διαβάξει ἐνῶ γράφει. « Ἀγαπητή μου Ἐλη! Φαντάζομαι τί παράπονα θάῃς μ' ἐμένα. Θὰ λὲς πὼς ξελογιάσθηκα καὶ ξέχασα τὶς ὥραϊες μέρες πὸν περάσαμε στὸ μοναστήρι μαζῆ. Καὶ ὅμως αὐτὴ τὴ στιγμή, πὸν εἶμαι μελαγχολικὴ, ὁ νοῦς μου πετᾷ σ' ἐσένα καὶ θέλω νὰ σοῦ πῶ τόσα-τόσα πολλὰ... Θὰ σοῦ γράψω ἀργότερα ἕνα ἐκτεταμένο γράμμα. Πές μου ὅμως πρῶτα πὼς δὲν θὰ ζηλέψης ἂν σοῦ ξεμολογηθῶ πῶς... »

Τὴ στιγμή αὐτὴ μπαίνει μέσα ὁ Νίκος, στὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν του.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΝΙΚΟΣ, ΔΩΡΑ

ΝΙΚΟΣ — Δώρα... »

ΔΩΡΑ — Ἡ Δώρα πετάγεται ἀπάνω ἐντρομῆ. Ἄχ! Θεέ μου. Πὼς ἤρθατε ἐδῶ κύριε Νίκο. Ἄν μᾶς εὔρουν μονάχους! Πὼς τρέμω.

ΝΙΚΟΣ — Τὴν πλησιάζει. Μὴ φοβᾶσαι, Δώρα. Δὲν εἶναι κανένας νὰ μᾶς ἰδῆ. Ὅλοι εἶναι κάτω στὸ καφενεῖο, ὁ μπαμπᾶς σου παίζει. Δῶσε μου τὸ χεράκι σου νὰ τὸ φιλήσω.

ΔΩΡΑ — Ὅχι, κύριε Νίκο, ὄχι φύγετε. Φοβᾶμαι. Τρέμω. Κύριε Νίκο... »

ΝΙΚΟΣ — Τῆς ἀρπάζει τὸ χέρι καὶ τῆς τὸ φιλεῖ. « Κύριε Νίκο!... Ἔτσι μιλοῦνε; Ὡραία δεσποινὶς Δώρα. Τί μοῦ ὑποσχέθηκατε;

ΔΩΡΑ — Ἦσυχασμένη λιγάκι. Ὅχι. Ἔσεῖς δὲ θέλω νὰ μὲ λέτε δεσποινίδα Δώρα. Θὰ σᾶς θυμώσω.

ΝΙΚΟΣ — Τίποτε. Θὰ σᾶς λέω δεσποινίδα Δώρα, ὅσο μὲ λέτε κύριε Νίκο. Μάλιστα δεσποινὶς... »

ΔΩΡΑ — Ἐ! καλὰ, καλὰ. Ὅριστε. Νίκο! Σᾶς εἶπα Νίκο.

ΝΙΚΟΣ — Τὴ τραβᾶει ἀπάνω του μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ τὴν φιλεῖ στὸ μάγουλο. Δώρα... »

ΔΩΡΑ — Τραβιέται πίσω. Τί μοῦ κάματε; Σκύβει κάτω. Πὼς ντρέπομαι τώρα. Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς κνιτάξω.

ΝΙΚΟΣ — Εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ, Δὲν εἶναι;

ΔΩΡΑ — Πάντα σκυμμένη. Ναί. Μὰ τὴν πρώτη φορὰ ἦτανε σκοτεινά. Δὲ θυμᾶσθε;

ΝΙΚΟΣ — Τὸ τρίτο θὰ εἶναι πάλι στὰ σκοτεινά. Καὶ θὰ εἶναι μεγάλο, μεγάλο φιλάκι χωρὶς τέλος.

ΔΩΡΑ — Θλιβερά. Τώρα... Μάλιστα... Πᾶνε ὅλα τώρα... Τώρα πὸν δὲ μ' ἀφίνει πιά ὁ μπαμπᾶς νᾶρχωμαι μαζῆ σας. Ξέρει λέει πὼς ἐγὼ εἶμαι φρόνιμη, μὰ ὁ κόσμος εἶναι κακὸς καὶ ἀρχίζουν νὰ μιλοῦνε.

ΝΙΚΟΣ — Δὲ βαρυνέσαι, Ἐμεῖς θὰ βροῦμε τρόπο. Θὰ ἰδῆς... Μὴν εἶσαι δειλή... »

ΔΩΡΑ — Ἔτσι τὰ λέτε γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσετε.

ΝΙΚΟΣ — Πάλι πληθυντικό;

ΔΩΡΑ — Μὴ θυμώσης. Δὲν θὰ τὸ ξαναπῶ. Μὲ παράπονο. Ἔπειτα σὲ λίγες μέρες θὰ φύγωμε. Ἔσεῖς θὰ μὲ ξεχάσετε... »

ΝΙΚΟΣ — Πάλι ἐσεῖς;

ΔΩΡΑ — Ὅχι, μὴ θυμώνης. Νά, τώρα πῆρα θάρρος. Ἐσὺ θὰ μὲ ξεχάσης... Ἐγὼ ὅμως θὰ πεθάνω, νὰ τὸ ξέρης. Σήμερα τὸ κατάλαβα πὼς θὰ πεθάνω ἅμα φύγω μακριὰ σου.

ΝΙΚΟΣ — Κουτὸ κορίτσι ποῦ εἶσαι. Μήπως ἐγὼ δὲ θάρθω στὰς Ἀθήνας γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο; Θὰ σοῦ γράψω, θὰ μοῦ γράφης ὥραϊα γραμματάκια, θὰ βλέπομαστε στὸν περίπατο, καμμιά φορὰ κρυφά, καὶ ὕστερα, σὰ δὲν θέλῃ ὁ μπαμπᾶς σου, ἕνα ἀμάξι μιὰ νύχτα καὶ: « Βάρα ἀμαξᾶ. Στὸ Τατόι κατ' εὐθείαν! » Ἐ;

ΔΩΡΑ — Ἄ! ὄχι, ὄχι. Μὴν τὸ πῆς αὐτό. Μὴ καὶ φοβᾶμαι ἀπὸ τώρα. Χτυπάει ἡ καρδιά μου. Ὅχι. Χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ μπαμπᾶς, ποτέ.

ΝΙΚΟΣ — Καλὰ, καλὰ θὰ ἰδοῦμε. Μὴ θυμώνης!

ΔΩΡΑ — Ὅχι. Μὴν τὸ ξαναπῆς αὐτὸ πὸν εἶπες. Καλλίτερα νὰ πεθάνω.

ΝΙΚΟΣ — Τὴν τραβᾶει ἀπάνω του καὶ τὴν φιλεῖ στὸ στόμα. Νά! λοιπὸν νὰ μάθης νὰ λὲς ὄχι.

Ἀπὸ τὴ μεσιανὴ θύρα μπαίνουν ἡ Λέλα καὶ ἡ Θεατρίνα, χωρὶς νὰ τοὺς ἐνοήσουν ἡ Δώρα καὶ ὁ Νίκος. Ἄξαφνα, μὲ τὸν βλέπον, ἀποχωρίζονται τρομαγμένοι. Ἡ Δώρα σκύβει στὸ τραπέζι σὰ νὰ ζητῆ τὴν κάρτα της, ὁ Νίκος προσπαθεῖ νὰ δώσῃ στὴ στάση του μίαν σήμασία πὸν δὲν τὴ βρῖσκει.

ΔΩΡΑ — Ἀπὸ μέσα της. Ἄχ! Θεέ μου! Ἡ Λέλα καὶ ἡ Θεατρίνα προχωροῦν ἀδιάφορες, μιλώντας μεταξύ τους.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΛΕΛΑ, ΘΕΑΤΡΙΝΑ.

ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Πρὸς τὴ Λέλα. Τὰ καυμένα τὰ μικρά. Τοὺς χαλάσαμε τὸ εἰδύλλιό τους.

ΛΕΛΑ — Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ. Πάντα κάποιος... Προχωροῦν ἀδιάφορες σὰ νὰ μὴν ἐπρόσεξαν. Ἡ Δώρα ἀπομακρύνεται ταραγμένη ἀπὸ τὸ Νίκο καὶ κάνει πὼς κάτι ζητεῖ στὸ τραπέζι. Πέρνει τὴν καρτολίνα της καὶ φεύγει πρὸς τὴν κάμαρὴ της. Ὁ Νίκος μὲ ἀδιάφορο ὕφος, ἀλλὰ μὲ φανερὴ ταραχὴ προχωρεῖ πρὸς τὴ μεσιανὴ θύρα καὶ φεύγει. Ἡ Λέλα καὶ ἡ Θεατρίνα προχωροῦν ἀγκαλιασμένες καὶ κάθονται σ' ἕνα καναπέ.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΛΕΛΑ, ΘΕΑΤΡΙΝΑ

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Ένα ειδύλλιο. Έ;

ΛΕΛΑ — Άλλοίμονο! Στή ζωή όλες οι τραγωδίες αρχίζουν σαν ειδύλλια. Ό Θεός να τὰ φυλάξη τὰ καυμένα τὰ μικρά. Σε λίγο. Ξέρεις ποιά εἶνε αὐτή ἢ μικροῦλα;

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ. — Ποιά;

ΛΕΛΑ — Ἡ κόρη τοῦ Τάσσου.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Τελείωσε μου ἀλήθεια τὴν ὁμιλία που μοῦ ἀρχισες. Ἐλα κάθισε ἐδῶ κοντά μου.

ΛΕΛΑ — Βλέπω σοῦχουν ετοιμάσει πιά γιὰ τὴν ἀπαγγελία σου.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Μὴ μοῦ ἀλλάξης κουβέντες. Ἡ ἀπαγγελία μου δὲν μ' ἐνδιαφέρει καθόλου. Μιά πού βρέθηκα στὰ λουτρά γιὰ τὴν ἰσχυαλία μου δὲν μπόρεσα νὰ ξεφύγω αὐτὴ τὴν ἀγχαρία. Ἐκεῖνο πού μ' ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ ἱστορία σου. Λέγε μου, Λέλα. Ἐλα, χρυσό μου. Ξέρεις πόσο σ' ἀγαπῶ.

ΛΕΛΑ — Ξερά. Σοῦ τὰ εἶπα ὅλα.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ. Δὲν μοῦπες τίποτε. Μοῦπες μονάχα πῶς ὁ Τάσσος ταραχθῆκε πολὺ ἅμα σὲ εἶδε ἐδῶ. Τὸν ἀγαπᾶς πάντα;

ΛΕΛΑ — Αὐτὸ εἶναι πού δὲν ξέρω κ' ἐγώ.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Ὅμως ἦρθες νὰ τὸν βρῆς ἐδῶ ἐνῶ ἤξερες πῶς ἔχει τώρα μαζὶ του τὴν κόρη του καὶ δὲν ἔπρεπε νάρθῆς.

ΛΕΛΑ — Δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πῶς βρέθηκα μέσα στὸ βαπόρι καὶ πῶς βρισκομαι ἐδῶ. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶμαι ὑπνοβάτης καὶ μία δύναμι μὲ διευθύνει πού δὲν μπορῶ νὰ τῆς ἀντισταθῶ. Ἦθελα νὰ τὸν ἰδῶ ἀκόμα μιὰ φορὰ. Νόμιζα πῶς αὐτὸ θὰ μ' ἔφθανε. Ὑστερα εἶδα πῶς δὲν μ' ἔφθανε.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Αὐτὸς σ' ἀγαπάει πάντα;

ΛΕΛΑ — Οἱ ἄνδρες δὲν ἀγαποῦν ποτέ.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Καὶ ὅμως μοῦχες πῆ ὅτι σοῦ ὑποσχέθηκε, πῶς ὅταν ἀποκαταστήσῃ τὴν κόρη του, ὅταν ξαναγίνῃ ἐλεύθερος καὶ δὲν θὰ φοβᾶται πιά τὴν κρίσι τοῦ κόσμου, θὰ ζήσει πάντα μαζὶ σου. Δὲν εἶναι ἔτσι;

ΛΕΛΑ — Μοῦ τὸ εἶπε. Κλαίει. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς μοῦ τὸ εἶπε.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Γιατί κλαῖς Λέλα;

ΛΕΛΑ — Ἄχ! μὴ μ' ἐρωτᾶς περισσότερα.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ. — Πές μου, Λέλα μου.

ΛΕΛΑ — Τὸ ἐμπόδιο δὲν ἦταν ἡ κόρη του. Ἡ ταραχὴ του δὲν ἦταν ἡ κόρη του. Τὰ ἔμαθα ὅλα χθὲς τὸ βράδυ.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Τί;

ΛΕΛΑ — Τὸ ταξίδι του στὰ λουτρά ἦτανε γιὰ νὰ συναντήσῃ μιὰ παλιά του ἐρωμένη. Ἐχθὲς ὅλο τὸ βράδυ ἦτανε μαζὶ της.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Τὸν ξαναεἶδες ἀπὸ ἐχθὲς.

ΛΕΛΑ — Ὅχι. Τοῦγραφα ὅμως σήμερα τὸ πρωί.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Τὰ παράπονά σου;

ΛΕΛΑ — Κάθε ἄλλο Τοῦγραφα ἐκεῖνα ποῦ τοῦπα καὶ προφορικῶς. Πῶς εἶναι ἐλεύθερος δηλαδὴ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι γυναῖκα γιὰ νὰ ἀφοσιωθῶ, οὔτε νὰ ζηλέψω. Τὸν συμβούλευσα νὰ πανδρευθῆ μὰ μιὰ τίμια γυναῖκα γιὰ τὸ χατήρι τῆς κόρης του καὶ τὸν βεβαίωσα πῶς ἐγὼ θὰ κρατήσω πάντα τὴν καλύτερη ἐνθύμησι τῆς ἀγάπης του καὶ θὰ εἶμαι εὐτυχισμένη νὰ ξέρω πῶς εἶναι εὐτυχής. Ἐγώ, τοῦ εἶπα, φεύγω. Οἱ γυναῖκες τοῦ εἶδους μου, τοῦ εἶπα, δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς περιπέτειες. Καὶ τὸν ἀποχαιρέτισα ὅσο θερμότερα μποροῦσα, μὲ τὴ διαβεβαίωσι πῶς τις λίγες μέρες πού θὰ μείνω ἐδῶ δὲν θὰ δεῖξω πῶς τὸν γνωρίζω.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Θὰ κατάλαβε τὴν εἰρωνεία σου.

ΛΕΛΑ — Οἱ ἄνδρες δὲν καταλαβαίνουν ποτὲ τὴν εἰρωνία τῶν γυναικῶν. Νὰ ἡ ἀπόδειξι. Βγάξει ἀπὸ τὸ σακάκι της ἓνα γράμμα καὶ τὸ δίνει τῆς Θεατρίνας.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ. — Παίρνει τὸ γράμμα καὶ τὸ διαβάσει. « Ἀγαπητὴ μου Λέλα, δὲν εἶχα ποτὲ ἀμφιβολία ὅτι ἦσουν μιὰ εὐγενική καὶ τίμια ψυχή. Ἀποχωρίζομαι μὲ τὴν πιὸ βαθειὰ λύπη ἀπὸ σένα. Γι' αὐτὸ δὲν θέλω νάχῃς τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία. Τὰ καθήκοντα μου καὶ ἡ στοργή μου γιὰ τὴ Δώρα μοῦ ἐπιβάλλουν θυσίες, ἀπὸ τις ὁποῖες ἡ στέρησί σου δὲν εἶναι ἡ μικρότερη. Ἐσὺ εἶσαι νέα καὶ ὠραία κ' ἡ ζωὴ σοῦ χαμογελᾷ ἀκόμα. Σοῦ εἶχομαι κάθε εὐτυχία γλυκειά μου Λέλα. — Τάσσος.» Ἡ Θεατρίνα διπλώνει τὸ γράμμα καὶ μένει σκεπτική.

ΛΕΛΑ — Εἰρωνικά. Θαυμάσια ἔ; Τὰ καθήκοντά του πρὸς τὴ Δώρα πῶς σοῦ φαίνονται; Καὶ ἡ εὐτυχία πού μοῦ εὔχεται...

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Ποῦ ξέρεις ἂν δὲν εἶναι εἰλικρινής; Σοῦ γράφει μὲ τόση συμπάθεια!

ΛΕΛΑ — Ἡ εἰλικρίνεια δὲ μιλεῖ τόσο γλυκά. Μονάχα ἡ ὑποκρισία ἔχει τὸ μέλι στὰ χεῖλια.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Φαίνεται νάγαπᾷ πολὺ τὴν κόρη του. Ποῦ ξέρεις;

ΛΕΛΑ — Ναί. Γι' αὐτὸ φροντίζει νὰ τῆς βρῆ μιὰ μητέρα. Ἐγώ, τὸ ξέρω, δὲν μποροῦσα νὰ γίνω μητέρα αὐτοῦ τοῦ κοριτσιοῦ. Ἐγὼ εἶμαι μία λεπρῆ.... Ἄς ἦτανε ὅμως εἰλικρινής.

Η ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Ἐσὺ φαίνεσαι νὰ ὑποφέρῃς πολὺ, Λέλα. Δὲν τὸ περιμένα ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα σου. Ἦσουν τόσο εὐθυμὴ πάντα.

ΛΕΛΑ — Ἡ εὐθυμία δὲν δείχνει πάντα τὴν εὐτυχία. Κάποτε συμβαίνει τὸ ἀντίθετο.

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Γνώρισες τοὺς ἄνδρες. Ἐπρεπε νὰ τὸ περιμένης.

ΛΕΛΑ — Κάθε φορὰ πού ἀγαπᾷ κανεὶς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἄλφα. Ἡ πείρα δὲ χρησιμεύει σὲ τίποτε στὴν ἀγάπη.

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Προσπάθησε νὰ τὸν ξεχάσης . . .

ΛΕΛΑ — Θὰ τὸν ξεχάσω. Χαμογελᾷ. Μιὰ προσποιητὴ εὐθυμία ζωγραφίζεται στὸ πρόσωπό της. Ἀλήθεια. Πρέπει νὰ τὸν ξεχάσω.

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Μπράβο. Γίνου εὐθυμη. Ἡ μελαγχολία δὲ σοῦ ταιριάζει.

ΛΕΛΑ — Θὰ τὸν ξεχάσω. Σοῦ ὑπόσχομαι πὼς θὰ τὸν ξεχάσω. Εἶναι τὰ τελευταῖα δάκρυα πού χύνω γι' αὐτόν. Νά! Σκουπίζω τὰ μάτια μου. Ὅλα περάσανε. Πιάνει τὰ χέρια τῆς Θεατρίνας. Φίλησέ με.

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Σκύβει νὰ τὴν φιλήσῃ. Μπράβο, Λέλα μου. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο γιὰ τοὺς ἄνδρες. Καθὼς μετακινεῖται αἰσθάνεται ἕναν ζωηρὸ πόνου καὶ φέρνει τὸ χέρι της στὸ ἰσχίον. Ἄχ! Πὼς πόνεσα! Αὐτὴ ἡ ἰσχυαλγία. Καὶ σὲ μισὴ ὥρα ἔχω νὰ παραστήσω, Πὼς θὰ κινηθῶ;

ΛΕΛΑ — Δὲν κάνεις μιὰ ἔνεση;

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Αὐτὸ ἴσα-ἴσα σκεπτόμουν. Θὰ στείλω νὰ φωνάξω τὸν γιατρό.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

Οἱ παραπάνω, ΜΠΑΡΜΠ-ΑΡΓΥΡΗΣ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Καθὼς μπαίνει. Δὲν εἶναι πιά ζωὴ αὐτῆ. Βαρέθηκα μὲ τὰ σωστά μου . . .

ΛΕΛΑ — Νὰ ὁ Μπάρμπ-Ἀργύρης. Θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ πάη γιὰ τὸν γιατρό....

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ. Καλησπέρα σας. Πρὸς τὴ Λέλα. Καλησπέρα κυρία μου. Μήπως εἶδατε τὴν κυρία Δώρα ἀποδῶ;

ΛΕΛΑ — Ὅχι Μ-Ἀργύρη δὲ φάνηκε. Ἴσως εἶναι στὴν κάμαρά της.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Ὁ πατέρας της ἀνησυχεῖ πού δὲν κατέβηκε ἀκόμα κάτω. Πάω νὰ ἰδῶ στὴν κάμαρά της, μὲ συγχωρεῖτε. Ἐνῶ φεύγει. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ γίνεται ὅλη τὴ μέρα.

Φεύγει.

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΩΗ

ΛΕΛΑ, Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Πὼς πονῶ!

ΛΕΛΑ — Πᾶμε στὴν κάμαρά σου. Θὰ σοῦ τὰ τοιμάσω ὅλα γιὰ τὴν ἔνεση, σὰν καλὴ νοσοκόμα.

Ἡ ΘΕΑΤΡΙΝΑ — Εἶσαι τόσο καλὴ, Λέλα μου. Σηκώνονται. Ἡ Λέλα τῆς δίνει τὸ μπράτσο της καὶ τῆς σφίγγει τὸ χέρι. Τὰ χέρια σου εἶναι παγωμένα!

ΛΕΛΑ — Δὲν εἶναι τίποτε. Τώρα αἰσθάνομαι πολὺ καλά.

Ἐπιστρέφει ὁ Μ-Ἀργύρης

ΣΚΗΝΗ ΕΝΝΑΤΗ

Οἱ παραπάνω, Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Δὲν εἶναι ζωὴ αὐτῆ. Κλάματα ἀποδῶ, γκρίνιες ἀποκεῖ, νεῦρα . . . Πάλι τὰ ἴδια ἔχομε.

ΛΕΛΑ — Τί τρέχει Μ-Ἀργύρη;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Τί νὰ τρέξη κυρία μου; Νά. Δὲ θέλει νὰ κατεβῆ κάτω λέει. Εἶναι ἄρρωστη. Τὴν πονεῖ τὸ στομάχι της. Κάθεται σκυμμένη ἀπάνω στὸ μαξιλάρι της καὶ κλαίει. Τώρα πού θὰ πάω νὰ τὸ πῶ τοῦ κύρ-Τάσσο θὰ τὰ βάλῃ μ'ἔμένα. Ὅλα στὸν Μ-Ἀργύρη ξεσποῦνε.

ΛΕΛΑ — Μοῦ κάνεις μιὰ χάρι Μ-Ἀργύρη; Ἄν ἰδῆς κάτω τὸ γιατρό πὲς πὼς τὸν ζητοῦνε στὸ 11. Εἶναι ἀνάγκη.

Μ. ΑΡΓΥΡΗΣ — Στους ὀρισμούς σας, κυρία.

Ἡ Θεατρίνα κ' ἡ Λέλα φεύγουνε.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ, ΦΛΕΡΗΣ, ἀργότερα ΜΙΣΤΡΑΣ

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Ἡρθὰ νὰ ξανασάνω καὶ βρῆκα μαλλὶ νὰ ξάνω. Ἐνῶ προχωρεῖ πρὸς τὴ μεσιανὴ θύρα, συναντᾷ τὸν Φλέρη πού μπαίνει ὀρμητικῶς.

ΦΛΕΡΗΣ — Θὰ τρέχω ἀπὸ πίσω σου νὰ σὲ κυνηγῶ; Ποῦ σ' ἔστειλα; Περιμένω μιὰ ὥρα.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Βλέπεις πὼς ἔρχομαι. Δὲν μπορῶ νὰ γίνω ἑκατὸ κομμάτια, κύριε Τάσσο μου.

ΦΛΕΡΗΣ — Παράγινες. Τὸ ξέρεις;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Ἄς ὄψωνται πού μὲ κατάντησαν.

ΦΛΕΡΗΣ — Ποῦ εἶναι ἡ κυρία Δώρα;

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Εἶναι ἄρρωστη λέει. Κλαίει μὲς τὴν κάμαρά της. Δὲν θέλει νὰ κατεβῆ.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀρχίσαμε τὰ ἴδια; Θὰ τὴν κάνω ἐγὼ νὰ τῆς περάσουν αὐτὰ τὰ κλάματα. Αὐτὰ μᾶς λείπανε τώρα. Κάνει νὰ προχωρήσῃ δεξιᾶ. Τὴν σιγμὴ αὐτῆ μπαίνει ὁ Μιστράς ἀπὸ τὴν μεσιανὴ θύρα.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Ἐγὼ πάω. Προχωρεῖ στὴ μεσιανὴ θύρα, ὅπου ἀπαν-
τιέται μὲ τὸ γιατρό.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Δὲν ἄρχισε, πάει νὰ πῆ, ἀκόμα ἢ ἀπαγγελία.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ — Καθὼς βγαίνει πρὸς τὸ γιατρό. Γιατρὲ σὲ ζητοῦνε
στοῦ 11. Φεύγει.

ΦΛΕΡΗΣ — Τί ἀπαγγελία, ἀδερφέ; Δὲ βλέπεις πάλι;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τί τρέχει;

ΦΛΕΡΗΣ — Τὰ ἴδια τῆς συχωρεμένης. Ἡ προκομμένη μου κάθε-
ται στὴν κάμαρά της καὶ κλαίει καὶ κάνει τὴν ἄρρωστη. Δὲ μοῦ λές
ἐπὶ τέλους, γιατρὲ, τί ἔχει αὐτὸ τὸ παιδί;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Σοῦ εἶπα, φίλε μου. Δὲ θέλεις νὰ μ' ἀκούσης. Ἔ;
τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω, μάτια μου;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἄφισε τίς ἀννοησίες, γιατρὲ μου, ἀν ἀγαπᾷς τὸ Θεό!

ΜΙΣΤΡΑΣ — Σοῦ μιλῶ σοβαρά. Ἡ Δώρα εἶναι ἐρωτευμένη, μὰ
τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω.

ΦΛΕΡΗΣ — Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε. Ἀκόμα δὲ βγήκε ἀπ' τ' αὐγὸ, θέ-
λει κι' ἔρωτες.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ξεχνᾷς τὰ δικά σου. Πολὸν εὐκόλα τὰ ξεχνᾷς, νὰ σὲ
χαρῶ.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Παιδιάτικες ἀν-
νοησίες.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Νὰ παντρέψης τὸ κορίτσι σου, Τάσσο.

ΦΛΕΡΗΣ — Θὰ τὸ παντρέψω ὅταν ξέρω ἐγὼ καὶ ὅταν νομίζω
ἐγώ. Δὲν εἶναι ἡ ὥρα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Εἶσαι κύριος νὰ κάμης ὅ,τι θέλεις. Τοῦ λόγου σου
προστάζεις.

ΦΛΕΡΗΣ — Πήγαινε νὰ τήνε ἰδῆς, σὲ παρακαλῶ καὶ γράψε κανένα
γιατρικό.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πηγαίνω. Μὰ τὸ γιατρικὸ σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τώρα.
Νὰ τὸ ξέρεις, μάτια μου.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἄφισε σὲ παρακαλῶ τίς συμβουλές. Σοῦ ζήτησα συν-
ταγή.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Σὰν ἐπιμένεις. Σοῦ δίνω πάλι ἓνα κουρέλι. Ut ali-
quid fiad, ποῦ λέει κι' ὁ Λατίνος. Πές μου ἀλήθεια. Πὼς πάνε οἱ
δικές σου οἱ δουλειές; Ξαναρχίζει λοιπὸν, πάει νὰ πῆ, τὸ παλιὸ εἰδύ-
λιο; Τί τρέλλα! Τί τρέλλα!

ΦΛΕΡΗΣ — Ἄφισέ τα, γιατρὲ. Δὲν ἔμαθες τὰ ἄλλα νέα...

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ποιά;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἡ Λέλα ἦρθε ἐδῶ. Βρίσκεται στὰ λουτρά.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τοῦ Διαβόλου τὴ γυναῖκα. Πάει νὰ πῆ σοῦγινε κο-

λυτίδα. Σοῦ τρέχει ξοπίσω. Ἔτσι εἶναι αὐτὲς οἱ γυναῖκες πανάθεμά
τες. Πές μου. Ξέρει τίποτε γιὰ τὴ Βέρα;

ΦΛΕΡΗΣ — Ποῦ θές νὰ ξέρη. Ποτὲ δὲν τῆς εἶπα τίποτα. Ἄκουσε
ὅμως γιατρὲ. Τὰ πράγματα δὲν εἶναι ὅπως τὰ φαντάζεσαι.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἄμέ;

ΦΛΕΡΗΣ — Φεύγει ἢ καὶ μὲν, φεύγει μακρὰ, γιὰ πάντα. Ἦρθε
νὰ μ' ἀποχαιρετίση.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τὸ πίστεψες; Ἄς κάνω τὸ σταυρὸ μου. Καπερὲ,
στάθηκες πάντα ποιητῆς κ' εὐκολοπίστευτος, σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ.

ΦΛΕΡΗΣ — Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω γιατρὲ.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἄμποτε, νὰ δώση ὁ ἀφέντης ὁ Θεός. Τὴν εἶδες;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε ἐχθές, ὅτι ἔφυγες. Μοῦ εἶπε μί-
λιστα πὼς ἂν μὲ ξανασυναντήση θὰ κάνη πὼς δὲ μὲ γνωρίζει. Κα-
ταλαβαίνει τὴ θέση μου. Εἶναι γυναῖκα μ' αἰσθήματα, γιατρὲ. Πίστεφέ
με. Δὲν ξέρεις πόσο μὲ συγκίνησε... Ἀπὸ χθὲς ἔχω ἓνα βάρος στὴν
καρδιά μου. Καταλαβαίνω πὼς τῆς φέρθηκα ἄσχημα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πάει νὰ πῆ τὴν ἀγαπᾷς ἀκόμα.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν στοὺ κρύβω γιατρὲ. Ποτέ μου δὲ θὰ τὴ ξεχάσω
αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Στάθηκε τόσο εὐγενικὴ καὶ τόσο περήφανη μαζί
μου. Μοῦδειξε τὴν ἀγάπη της χίλιες φορές. Στὴν ἀρρώστεια μου
σαράντα μέρες ξενύχτισε στοὺ προσκέφαλό μου. Ποιὰ τίμια γυναῖκα
θὰ φερνότανε ἔτσι; Καὶ τώρα ἀκόμα, τώρα ποῦ νευριασμένος ἐγὼ
ἀπὸ τὴν ἰδέα πὼς μὲ κυνηγáει, τῆς κακομίλησα σὰν τὸν τελευταῖο
παλιάνθρωπο, αὐτὴ φάνηκε ἀνώτερη κι' εὐγενικώτερη ἀπομένα. Ναί
γιατρὲ. Ἄν σοῦ πῶ πὼς δὲν τὴν ἀγαπῶ αὐτὴ τὴ γυναῖκα ἀκόμα,
θὰ μὲ κολάση ὁ Θεός.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πάρτηνε, μάτια μου, λοιπὸν νὰ μὴ σὲ κολάση.

ΦΛΕΡΗΣ — Μὴν ἄστειεύεσαι γιατρὲ. Δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Τώρα
ὅλα τέλειωσαν μεταξύ μας. Τὸ σχέδιο τῆς ζωῆς μου τὸ ξέρεις. Ἡ
Μοῖρα μοῦφερε μπροστά μου τὴ Βέρα. Ἐχθὲς τὸ βράδυ ξαναδέ-
σαμε τὴ παλιὰ μας γνωριμία. Μία ἰδανικώτερη ἀγάπη μὲ κυβερ-
νάει τώρα. Θὰ ξαναφέρω τὴ ζωὴ μου ἐκεῖ ποῦ παραστράτησε. Θὰ
ξαναδέσω μιὰ κλωστή ποῦ κόπηκε. Τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου θέλω
νὰ τὸ ξανακάνω ὁμορφο, ὅπως ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς. Σοῦ τῶπα πολ-
λές φορές. Αὐτὸ εἶναι τ' ὄνειρό μου.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μὲ τὰ λόγια, μάτια μου, κάνει ἀνώγεια καὶ κατώ-
γεια κανέναν.

ΦΛΕΡΗΣ — Τὰ λόγια θὰ γίνουν πραγματικότητα αὐτὴ τὴ φορὰ.
Ἡ Βέρα θὰ γίνη γυναῖκά μου. Ἡ Δώρα θὰ βρῆ τὴ φυσικὴ τῆς
μητέρα. Κ' ἐγὼ θὰ ξεχάσω ὅλη τὴ χαμένη ζωὴ ποῦ μεσολάβησε.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Meglio tardi que mai πάει νά πῆ. Τὸ σχέδιό σου εἶναι ὤμορφο. Ὅσοτόσο ἐγὼ πάω νά ἰδῶ τὴν κόρη σου κ' ἔφτασα. Μὲ ζητοῦνε καὶ στὸ Ἐνδεκα!

ΣΚΗΝΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΦΛΕΡΗΣ, ΚΥΡΙΟΙ, ΚΥΡΙΕΣ, Ο ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ, ΔΕΛΑ

Μπαίνουν, κύριοι καὶ κυρίες, χαιρετοῦν τὸν Φλέρη, ἄλλοι περιφέρονται ἀπάνω κάτω στὴν αἴθουσα, ἄλλοι κάθονται στὶς καρέκλες σὲ χωριστοὺς ὀμίλους.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Πλησιάζει τὸ Φλέρη. Ἦρθατε ἀπ' τοὺς πρώτους βλέπω γιὰ τὴν ἀπαγγελία.

ΦΛΕΡΗΣ — Δηλαδὴ εἶχα ἀνεβεῖ γιὰ μιὰ ἄλλη δουλειὰ καὶ βαρέθηκα νά κατεβῶ. Πότε ἀρχίζει ἡ ἀπαγγελία; Μήπως ξέρεις;

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Μὰ εἶνε ὥρα ὑποθέτω. Εἶμαι περιέργος νὰκούσω αὐτὴ τὴ νέα θεατρίνα. Ἐγὼ ἔλειπα λίγα χρόνια στὸ ἐξωτερικὸ καὶ δὲν παρακολούθησα τὸ θέατρό μας. Λένε πὼς ἔχει μεγάλο ἄλγαντο αὐτὸ τὸ κορίτσι.

ΦΛΕΡΗΣ — Ὅμολογουμένως. Εἶν' εὐτυχία στὴ μονοτονία αὐτῆ τῶν λουτρῶν νάχωμε μιὰ τόσο ἐκλεκτὴ καλλιτεχνικὴ παρένθεση.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Μὰ τί θέμα ἐδιάλεξε ἡ εὐλογημένη; Ὁφηλία μ' αὐτὴ τὴ ζέστη!

ΦΛΕΡΗΣ — Χά, χά! Μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ μετεωρολογία τῆς τέχνης! Βρίσκετε πὼς τὰ θλιβερὰ θέματα ταιριάζουν περισσότερο μὲ τὸ κρῦο.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ξέρω κ' ἐγὼ. Μοῦ φαίνεται.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἐχω τὴν ἰδέα πὼς καὶ μὲ τὸ κρῦο σὰς ἀρέσουν τὰ εὐθύμα θέματα. Ἄ! φύε μου. Αὐτὸ σημαίνει πὼς εἴσθε εὐτυχισμένος στοὺς ἔρωτές σας καὶ σὰς συγγαίρω ὀλοψύχως.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Εἴσθε δηλαδὴ σύμφωνος.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἦθελα νά ἤμουν. Ὅμως—βλέπετε—ἐγὼ θὰκούσω εὐχαρίστως τοὺς στεναγμοὺς τῆς Ὁφηλίας.

ΣΚΗΝΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΜΙΣΤΡΑΣ, ΔΩΡΑ

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μπαίνει ἀπ' τὴ δεξιὰ θύρα δίνοντας τὸ μπράτσο του στὴ Δώρα. Ἐκεῖνη προχωρεῖ μὲ κόπο καὶ σὰν νά σέρνεται πρὸς τὸν Φλέρη. Βλέπεις μάτια μου, πὼς εἶμαι τέλειος γιατρός. Σήκωσα τὴν ἀρρωστὴ μου ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ τὴ φέρνω στὸν ἀγαπημένο της μπαμπᾶ.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἐλπίζω πὼς τὴν ἔκαμες καλά. Ἦτανε καιρός.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Αὐτὸ δὲν τὸ ἐγγυῶμαι, νά σὲ χαρῶ.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν εἶμαι καθόλου εὐχαριστημένος μαζί της. Βαρέθηκα αὐτὲς τὶς ἀρρώστιες κάθε λίγο, δίχως κανένα λόγο.

ΔΩΡΑ — Φταίω ἐγὼ μπαμπᾶ, ἂν εἶμαι ἀρρωστη; Αἰσθάνομαι τόσο ἄσχημα. Καὶ μὲ μαλλώνετε. Φέρνει τὸ μαντύλι στὰ μάτια.

ΦΛΕΡΗΣ — Εἶπα πὼς ἐννοῶ νά παύσουν αὐτὰ τὰ κλάματα. Μὲ συγκαλοῦνε ὅσο καὶ οἱ βρῦσες ποὺ τρέχουν στὸ δρόμο.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τάσσο μὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, εἶσαι πολὺ κακὸς σήμερα. Παραϊτοῦμαι ἀπὸ γιατρός σου.

ΔΩΡΑ — Μὰ τί φταίω ἐγὼ, μπαμπᾶ; Μήπως τὸ θέλω;

ΦΛΕΡΗΣ — Κάτσε ἐκεῖ καὶ ἡσύχασε. Πρὸς τὸ γιατρό. Δὲν μοῦ λὲς γιατρέ, τί ἔπαθε ἡ θεατρίνα;

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ποὺ στεκότανε γιὰ λίγο παράμερα. Ἀλήθεια τί ἔπαθε γιατρέ; Προσέχουν κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς διαφόρους ὀμίλους.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τίποτε σπουδαῖο. Εἶχε ἓνα παροξυσμὸ ἀπὸ τὴν ἰσχυαλία της καὶ τῆς ἔκαμα μιὰ ἔνεσι ἀπὸ μορφίνη. Σὲ λίγα λεπτὰ ὑποθέτω πὼς θὰ εἶναι σὲ θέση νά κατεβῆ. Ἡ μορφίνα, μάτια μου, εἶναι τὸ δεξί μας χέρι ἐμᾶς τῶν τσαρλατάνων.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΒΕΡΑ.

Ἡ Βέρα μπαίνει μόνη της, μὲ μαύρη φορεσιά, σοβαρὴ καὶ μὲ κουρασμένο βῆμα. Δείχνει ἴχνη παλιᾶς ὀμορφιάς, λίγο μαρμαμένης, τὸ βλέμμα της εἶναι κουρασμένο καὶ τὰ κινήματά της σοβαρὰ κ' ἐπίσημα, δίνουν μιὰ ἀριστοκρατικὴ ἐκφραση στὸ σύνολό της. Χαιρετᾶται μὲ κλίσι τοῦ κεφαλιοῦ διαφόρους γνωστούς της καὶ προχωρεῖ ζητώντας νά βρῆ παράμερα κάποιον κάθισμα. Ὁ Φλέρης καθὼς περνάει τὴ χαιρετᾶται μὲ ἀδιόρατη ταραχὴ, σηκωνόμενος ἀπ' τὴ θέση του, καθὼς κ' ὁ ἀνθυπολοχαγός. Ἡ Βέρα βλέποντας τὴ Δώρα μὲ τὰ φασσαμέν της, σταματᾶει μιὰ στιγμή.

ΒΕΡΑ — Ἄ! ἡ συμπαθητικὴ μου ἡ μικρούλα. Τί κάνεις μικρὴ τὴν ἀγκαλιάζει καὶ τὴν φιλεῖ. Κύριε Φλέρη! Τοῦ δίνει τὸ χέρι της. Ἐέρετε ὅτι εἶμαι ἐρωτευμένη μὲ τὴν κόρη σας. Τί χαριτωμένο κοριτσάκι.

ΦΛΕΡΗΣ — Μὴν τῆς δίνετε ἀέρα, δεσποινίς. Ἐγὼ δὲν εἶμαι καθόλου εὐχαριστημένος μαζί της.

ΒΕΡΑ — Ἐλάτε ἀφήστε τὶς ἀστειότητες. Ἐγὼ θὰ καθίσω κοντὰ της. Νά! Ἐδῶ . . . Μὲ θέλεις μικρούλα μου;

ΔΩΡΑ — Ἀκοῦτ' ἐκεῖ, δεσποινίς. Μεγάλη χαρὰ μου. Κάθεται κοντὰ της καὶ τὴν χαϊδεύει.

ΦΛΕΡΗΣ — Ὅστε ἔχομεν ἀπαγγελία σήμερα.

ΒΕΡΑ — Ἐγὼ ὑπέθετα πὼς θ' ἄρχιζε πιά. Εἶμαι πάντα τόσο ἀφηρημένη ποὺ παρ' ὀλίγον νά τὸ ξεχάσω.

ΦΛΕΡΗΣ — Εὐτυχῶς δὲν τὸ ἐξεχάσατε, δεσποινίς.

ΒΕΡΑ — Ναί, εὐτυχῶς. Γιατί ἤθελα νάκούσω αὐτὸν τὸν νέον ἀστέρα. Καί γιατί ἀργοῦν ;

ΦΛΕΡΗΣ — Μὰ, κάποια κακοδιαθεσία τοῦ ἀστέρος. Ὁ φίλος μου δείχνει τὸν Μιστρᾶ μπορεῖ νὰ σᾶς πληροφορήσῃ.

ΒΕΡΑ — Ὁ κύριος εἶναι ἀστρονόμος ;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ὁχι, per Dio !

ΦΛΕΡΗΣ — Εἶναι ὁ γιατρός μου, ὁ ἀγαπητός μου φίλος κ. Μιστρᾶς. Σᾶς τὸν παρουσιάζω. Ἡ δεσποινίς Μεράτι.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ὑποκλίνεται. Ἀστρονόμος ! Ἡ γιατρική μου εἶναι τὸ βέβαιον κυρά μου, ὅτι πρώτη φορὰ ἀνέβηκεν ὡς τὰ ἀστρα γιὰ νὰ θεραπεύσῃ μιὰ ἰσχυαλία. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι σὲ λίγα λεπτά... Ὁμως νά ! Ἐρχεται νομίζω ἡ δεσποινίς Λέλα, ἡ φιλενάδα τῆς Θεατρίνας, ποὺ μοῦ ἔκαμε καὶ τὴ νοσοκόμα. Αὐτὴ θὰ μᾶς δώσῃ τὶς τελευταῖες πληροφορίες.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΛΕΛΑ.

Ἡ Λέλα μπαίνει μὲ μεγάλη ζωηρότητα καὶ εὐθυμία. Χαιρετάει δεξιὰ καὶ ἀριστερά μὲ γλυκὰ βλέμματα πρὸς τοὺς κυρίους. Καθὼς προχωρεῖ συναντᾷ μπροστά της τὸν ἀνθυπολοχαγὸ, τὸν πέρνει ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τοῦ μιλεῖ μὲ γέλια. Προχωροῦν στὸ προσκίنيο. Ὁ Φλέρης ταρασσεται καὶ βγάζει μιὰ ἐφημερίδα ἀπὸ τὴ τσέπη του. Κάνει πὼς διαβάζει.

ΛΕΛΑ — Τί ἀστεῖο πράμα ποὺ εἶναι ἡ μορφίνη. Ἀστεϊότατο . . . Γελᾷ.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Δὲν βρίσκω τί ἀστεϊότητα μπορεῖ νάχη.

ΛΕΛΑ — Ξεκαρδισμένη. Σᾶς βεβαιώνω πὼς εἶναι ἀστεϊότατο. Πρὸς τὸ Μιστρᾶ. Γιατρὸ δὲν εἶσθε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ νοσοκόμα σας ; Πέστε μου ;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἐνθουσιασμένος. Μὰ τί βρήκατε ἀστεῖο, κοκώνα μου ;

ΛΕΛΑ — Δὲν ξέρω. Καὶ ἡ μορφίνα καὶ ἡ βελονίτσα σας ποὺ τὴν κάησατε στὴ φλόγα καὶ σεῖς ἀκόμα μὲ τὴ σοβαρότητα ποὺ κρατούσατε τὴ βελονίτσα αὐτὴ, ὅλα μοῦ φάνηκαν τόσο ἀστεῖα. Δὲν εἶναι ἀστεῖα ; Χά, χά, χά !. Στὸ Θεό σας, γιατρέ. Καὶ νὰ βλέπατε τώρα τὴ συγκίνησι ποὺ ἔχει ἡ φιλενάδα μου. Τὰ μάτια της γυαλίζουν. Εἶναι μερικὰ πράγματα ποὺ μοῦ φάνηκαν τόσο ἀστεῖα. Πέφτει ἀπάνω στὸν ἀνθυπολοχαγὸ καὶ γελᾷ. Ὅλοι τὴν κοιτάζουν παράξενα. Ἡ Βέρα καρφώνει ἀπάνω της τὰ φασαμέν. Ὁ Φλέρης φαίνεται ταραγμένος.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Σὲ καλὸ σας, δεσποινίς. Τί πάθατε ;

ΛΕΛΑ — Ποῦ θὰ καθίσωμε, φίλε μου. Νὰ, ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι εἶ ;

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ὅπου θέλετε. Κάθονται. Ἡ Λέλα τοῦ κρυφομιλεῖ μὲ γέλια.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Δὲν θὰ κατεβῆ λοιπὸν ἡ Ὀφηλία ; Τὴν περιμένει τόσος κόσμος. Διάβολε ! Μ' αὐτὴ τὴ κάψα...

ΛΕΛΑ — Θὰ κατεβῆ. Ξέρετε ὅμως, γιατρέ, πὼς δὲν τρελλάθηκε ἀκόμα ἐντελῶς. Ὁ ἔρωσ τοῦ Ἀμιλέτου δὲν ἔφθασε ἀκόμη ἐκεῖ ποὺ πρέπει. Ἡ καὶμένη ἡ Ὀφηλία ! Φαντασθῆτε γιατρέ, νὰ τρελλαθῆ ἀπὸ ἔρωτα... Γελᾷ. Τώρα κανένας δὲν τρελλαίνεται οὔτε αὐτοκτονεῖ. Οἱ Ὀφηλίαι καὶ οἱ Βέρθεροι ἦσαν τοῦ παλινοῦ καιροῦ. Πρὸς τὸν ἀνθυπολοχαγὸ. Τί θὰ μοῦ προσφέρετε φίλε μου ; Διηῶ, διηῶ, ἔχω μιὰ φωτιά μέσα μου.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ἐνα σιρόπι ; Γκροζέι ; Βυσσινάδα μὲ πάγο ; Τί θέλετε ;

ΛΕΛΑ — Μὰ ποιὸς σᾶς εἶπε φίλε μου, πὼς θέλω νὰ σβύσω τὴ φλόγα μου ; Σοβαρά. Δέχομαι λίγο ἀλκοὸλ, μιὰ βενεδικτίνα, ὅτι θέλετε ;

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Μιὰ βενεδικτίνα ! Μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐχάριστησι. Θὰ σᾶς κάμη εὐθυμότερη καὶ εὐγλωττότερη. Κτυπᾷ τὸ κορδοῦν. Παιδί, μιὰ βενεδικτίνα. Δὲν προτιμᾶτε σαμπάνια ;

ΛΕΛΑ — Ὁχι. Οἱ ἐφημερίδες θὰ γράφουν αὔριο : «Ὁ καμπανίτης ἔρρευσε ἀφθονος.» Εἶδατε μὲ τί σεβασμὸ μιλοῦν οἱ δημοσιογράφοι γιὰ τὸν «καμπανίτην».

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Δὲν πιστεύω νὰ ἐνασχοληθῆ ὁ τύπος μὲ τὰ ἀτομά μας. Εἴμαστε τόσο ἄσημοι.

ΛΕΛΑ — Σοβαρά. Ποῦ τὸ ξέρετε ; Καὶ ὅμως εἶνε φοβερὸ νὰ γίνῃ κανένας ἀνάγνωσμα.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ὅμιλάτε σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ κάμη κἀνδάλον. Τί σᾶς ἐνδιαφέρει ὁ τύπος ; Τί ἔχει νὰ κάμη μὲ μᾶς ;

ΛΕΛΑ — Εἶσθε ὁ πλέον ἀνόητος ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἴσως ὁ ὠραιότερος ! Τὸν χαιδεύει.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Ἄ ! ἄ ! ἄ ! Ὁ ὑπηρέτης φέρνει τὴ βενεδικτίνα καὶ σερβίρει. Πίνουν μ' εὐθυμία.

ΒΕΡΑ — Πρὸς τὸν Τάσσο. Ποιὰ εἶνε αὐτὴ ἡ γυναῖκα ; Ἡ εὐθυμία της ἀρχίζει νὰ ὑπερβαίνει τὰ ὄρια. Φαίνεται μεθυσμένη.

ΦΛΕΡΗΣ — Ταραγμένος. Δὲν ξέρω ἀκριβῶς. Τὴ βλέπω δύο τρεῖς μέρες στὰ λουτρά. Φαίνεται πὼς εἶναι φιλενάδα τῆς θεατρίνας.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Σκύβοντας. Εἶναι ὀλίγον ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν εὐθύμων γυναικῶν. Πάει νὰ πῆ . . . Κατάλαβες, κοκώνα μου ;

ΛΕΛΑ — Στήν υγεία σου, ἀνθυπολοχαγέ. Ζήτω ἡ εὐθυμία! Στήν υγεία σας, γιατρέ. Σηκώνει τὸ ποτήρι πρὸς τὸν Μιστρᾶ. Νὰ θυμᾶσθε πὼς σᾶς ἔκαμα μιὰ φορὰ τὴ νοσοκόμα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Εὐχαριστῶ, κοκώνα μου. Εὐχαριστῶ.

ΛΕΛΑ — Πρὸς τὸν Μιστρᾶ. Μὰ ἐκείνη ἡ βελονίτσα σας γιατρέ. Γελᾷ. Μὲ τί κακία πού τὴ μπιξάτε στὸ δέρμα τῆς φιλενάδας μου. Τί σκληρὸς ἄνθρωπος πού εἶσθε. Ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς ἄφινά ποτέ μου νὰ μὲ τρυπήσετε ἔτσι.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Εἴσαστε τόσο λιγόψυχη, κοκώνα μου;

ΛΕΛΑ — ὦ! τρέμω τὸ αἷμα, τρέμω τὸ αἷμα. Δὲ θάκανα γιὰ γιατρό, σᾶς βεβαιώνω. Μόνο οἱ ἄνδρες εἶναι καμωμένοι γιὰ τὸ σκληρὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα. Πρὸς τὸν ἀνθυπολοχαγό. Μά, ἀνθυπολοχαγέ, ἐσὺ κοιμήθηκες. Τί φόφοι ἄνθρωποι πού εἶσθε ὅλοι σας! Ἐμπρὸς, ἕνα ποτηράκι ἀκόμη! Πίνει. Εὐθυμῆστε λοιπόν, εὐθυμῆστε πρὶν χυθῆ ἔδῳ μέσα τὸ πνεῦμα τοῦ Σαίξπειρ. Ἴπ, ἴπ, οὐρρά! Γελοῦνε ὅλοι, ἄλλοι ἐγκάρδια, ἄλλοι εἰρωνικά. Ὁ Φλέρης παρακολουθεῖ τὴ σκιηὶ ταραγμένος, ἢ Βέρα ψυχρὴ, ἢ Δώρα κάτι σκύβει καὶ λέει στὴ Βέρα.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Νὰ ζήσετε χίλια χρόνια, δεσποινίς. Εἴσαστε ἡ χαρὰ προσωποποιημένη.

ΛΕΛΑ — Χίλια χρόνια! Ἔστω! Χίλια! Ἐβίβα ἀνθυπολοχαγέ.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

Οἱ παραπάνω, ΥΠΗΡΕΤΗΣ.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Μπαίνοντας ἀπὸ τὴ μεσιανὴ θύρα. Κυρίες καὶ Κύριοι, ἡ θεατρίνα σᾶς ζητεῖ συχώρεση. Εἶναι πολὺ ζαλισμένη καὶ δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ παραστήσῃ. Ἀναβάλλεται γι' αὔριο τὸ ἀπόγεμα.

ΟΛΟΙ — Ἄ! ἄ! Τί κριμα, τί κριμα!

ΛΕΛΑ — Σηκώνετε ἀπάνω. Γιατρέ, γιατρέ, τί μᾶς κάματε μὲ τὴ βελονίτσα σας. Ἡ καυμένη ἡ θεατρίνα. Ποῖος ξέρει τί ἔχει. Πηγαίνω νὰ ἰδῶ.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Δὲν εἶναι τίποτε Ἕσουᾶστε κοκώνα μου. Συνειδησιμμένα πράγματα. Ἀφήστε τὴν νὰ ἡσυχάσῃ.

ΛΕΛΑ — Τί κριμα!

Ὁ κόσμος σηκωμένος στὸ πόδι σχολιάζει τὴν ἀναβολή. Ἄλλοι κάνουν νὰ φύγουν. Ἄλλοι κοντοστέκονται.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Προβαίνει στὴ μέση. Σταθῆτε, κυρίες καὶ κύριοι. Μία ἰδέα! Μοῦ κατέβηκε μία ἰδέα. Μία καὶ εἴμαστε ἐδῶ θὰ παρακαλέσουμε τὴ δεσποινίδα Λέλα ν' ἀναπληρώσῃ τὴ θεατρίνα. Ἀπαγγέλλει θαυμάσια.

ΟΛΟΙ — Μάλιστα, μάλιστα. Σύμφωνοι!

ΛΕΛΑ — Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς τρελλάθηκε! Ἐγὼ νὰ κάμω τὴν Ὀφηλία! Τὸ πνεῦμα τοῦ Σαίξπειρ θὰ μὲ κεραυνώσει.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Κάθε ἄλλο. Θὰ μᾶς ἀπαγγείλετε τίποτα δικό σας, ἕνα ποίημα, ἕνα μονόλογο. Δὲν ἔχει. Ἡ ἀπόφαση βγήκε.

ΟΛΟΙ — Βέβαια, βέβαια. Ἐνα μονόλογο. Τριγυρίζουν τὴ Λέλα καὶ τὴ παρακαλοῦνε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φλέρη, τὴ Βέρα καὶ τὴ Δώρα, πού στέκονται παράμερα.

ΛΕΛΑ — Ἀδύνατο. Δὲ θυμοῦμαι τίποτε. Ἀνθυπολοχαγέ τρελλάθηκες!

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Τὸ «Παραμῦθι τοῦ Ἐρωτεμένου Γιάννη»! Θὰ μᾶς τὸ πῆτε. Ξέρω καλὰ πὼς τὸ θυμᾶσθε.

ΟΛΟΙ — «Τοῦ Ἐρωτεμένου Γιάννη», γενικὴ ἀπαίτησις.

ΛΕΛΑ — Σὰν νὰ πείθεται. Ἔστω. Ἀφοῦ ἐπιμένῃ ὅλος ὁ κόσμος.

ΟΛΟΙ — Μπράβο, μπράβο.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Θὰ σᾶς ὀδηγήσω στὸ βῆμα. Δώστε μου τὸ μπράτσο σας. Τῆς δίνει τὸ χέρι καὶ τὴν ὀδηγεῖ στὸ βῆμα. Στὸν ἴδιο καιρὸ φωνάζει κρυφὰ τὸν ὑπηρέτη καὶ κατὰ τοῦ παραγγέλλει. Ὁ ὑπηρέτης φεύγει βιαστικά. Οἱ καλεσμένοι ξανατέρνουν τίς θέσεις τους.

ΛΕΛΑ — Στριζετε στὸ τραπέζι μὲ τὰ δύο χέρια πίσω της. «Τὸ παραμῦθι τοῦ Ἐρωτεμένου Γιάννη» . . .

Ἦταν μιὰ φορὰ ἕνας Γιάννης
Σ' ἕνα πράσινο χωριό,
Καὶ δὲν εἶχε οὔτε χαιρί
Καὶ δὲν εἶχε οὔτε μυαλό.
Μὰ σὰ Γιάννης, δίχως γνώση,
Τὸν ἐπόνεσε ἡ καρδιά
Καὶ τοῦ κόλλησε μεράκι
Γιὰ τὴν κόρη τοῦ παπᾶ!
Τάκουσαν μικροὶ, μεγάλοι
Καὶ γελοῦσαν ὦχ! ὦχ! ὦχ!
Παλαμίδα σοῦ μυρίζει
Ντεϊμεντὲ νὰ φᾶς κολοιό.

Στὸν παπᾶ πηγαίνει ὁ Γιάννης
Μιὰ καὶ δυὸ καὶ τοῦ μιλεῖ.
Καὶ τὴν Ἐλενιὼ γυρεῖ
Καὶ τὸ χέρι τοῦ φιλεῖ.
Μὰ ὁ παπᾶς τὴν ἀγιαστούρα
Πέρνει εὐτὺς καὶ τὸν ξορκίζει
Καὶ μὲ τὴ χοντρὴ μαγκούρα

Στὴν αὐλὴ τὸν προβοδίζει
Καὶ, κρατῶντας τὸ στηλιάρι,
Ἄνεβαίνει στὸ πατάρι:
— Κόρη μου νὰ σὲ χαρῶ
Δυὸ λογάκια νὰ σοῦ πῶ! —
Τὴν ἀρπάζει ἀπ' τὴν κοιτίδα
Τὴν πετάει στὴν ἀντρομίδα
Καὶ τῆς κάνει τὰ πλευρά της
Μαλακὰ, σὰν τὴν . . . καρδιά της.

Τᾶκουσαν μικροὶ, μεγάλοι
Καὶ γελοῦσαν χά, χά, χά,
«Τῆς ἀγάπης τὶς λαχτάρες
Σοῦτ'! καὶ μήτε τοῦ παπᾶ!»

Μὰ τοῦ Γιάννη τὸ μεράκι
Τώρα τοῦγινε φαρμάκι
Φεύγει, πάει μιὰ καὶ δυὸ
Στὸ ψηλὸ καμπαναριὸ
Κάνει τὸ σκοινὶ θηλειὰ
Καὶ κρεμιέται στὰ καλά!
Κ' ἡ ξανθὴ παπαδοπούλα
Ἔγινε καλογορηοῦλα.
Τὸ Χτώχι στὸ δεξί της
Κομποσκοίνι στὸ ζερβί της.
Ξέχασε πατέρα, μάνα
Καὶ τρελλὰ παραμιλλᾷ
— Χτύπα Γιάννη τὴ καμπάνα
Γιὰ νᾶρχίση ἢ λειτουργιά.

Τᾶκουσαν μικροὶ μεγάλοι
Καὶ γελοῦνε χά, χά, χά,
— Χτύπα, Γιάννη, τὴ καμπάνα
Γιὰ νᾶρχίση ἢ λειτουργιά!
Χά! χά! χά!

ΦΩΝΕΣ — Μπράβο, μπράβο! Μπίζ! Μπίζ! Χειροκροτήματα.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Πέρνει ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ὑπηρέτη ποὺ μῆκε αὐτὴ τὴ στιγμή, ἓνα στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ τὸ φορεῖ τῆς Λέλας. Ζήτω ἡ χαρά! Ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς συντροφιάς σᾶς στεφανώνω. Ἡ Λέλα ὑποκλίνεται, χαιρετᾷ, εὐχαριστᾷ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

ΦΩΝΕΣ — Μπίζ, μπίζ!

ΛΕΛΑ — Ἄδύνατο, ἀδύνατο. Σκάζω. Ἔχω δύσπνοια. Θέλω λίγον ἀέρα.

ΦΩΝΕΣ — Μπίζ, Μπίζ! Γενικὴ ἀπαίτησις.

ΛΕΛΑ — Ἄδύνατο!

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Δὲν μπορεῖτε νᾶρνηθῆτε.

ΛΕΛΑ — Ἔστω. Ἀλλὰ θὰ βγῶ νὰ πάρω λίγον ἀέρα. Μοῦρχεται λιγοθυμία.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Σᾶς συνοδεύω.

ΛΕΛΑ — Δὲν θέλω κανένα μαζῆ μου. Εὐχαριστῶ. Διορθώνει τὸ στεφάνι στὰ μαλλιά της. Πέντε λεπτά, σὲ πέντε λεπτά. Ὅρμαίει πρὸς τὴν θύρα μὲ ὀραϊνὰ ὀρμή.

Χτύπα Γιάννη τὴν καμπάνα
Γιὰ νᾶρχίση ἢ λειτουργιά.
Χά! χά! χά!

Φεύγει.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ

Οἱ παραπάνω, χωρὶς τὴ Λέλα.

Οἱ περισσότεροὶ ἀνασηκόνονται καὶ μιλοῦν μεταξύ τους εὐθυμοὶ καὶ μὲ μιὰ ἔκφραση εὐχαριστημένη γιὰ τὴν ἀπαγγελία.

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Τί θαυμασία γυναῖκα ἀλήθεια.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μεγάλο χάρισμα πάει νὰ πῆ ἢ εὐθυμία, ὅταν εἶνε φυσικὴ καὶ αὐθόρμητη. Φαντάζεσθε κυρίες καὶ κύριοι, ὅτι ἂν δὲν ἔμεσολαβοῦσε ἡ ἰσχυαλία καὶ ἡ μορφίνα μου — ὅλα καὶ ὅλα — ὅλοι μας θὰ κλέγαμε τώρα μὲ τὴν Ὀφηλία. Θὰ ἦτανε φοβερὸ μ' αὐτὴ τὴ κουφόβραση.

ΜΙΑ ΚΥΡΙΑ — Αὐτὸ τὸ ὀφείλομε σὲ σᾶς γιατρό. Στὴ γιατρικὴ σας... Γενικὴ εὐθυμία.

ΦΛΕΡΗΣ — Ὁ ὁποῖος ἔχει σηκωθεῖ μαζῆ μὲ τὴ Βέρα καὶ τὴν κόρη του καὶ μιλοῦν σοβαρὰ μεταξύ τους, χωρὶς νὰ λάβουν μέρος στὴ γενικὴ εὐθυμία. Πᾶμε, δεσποινὶς Μεράτη. Δὲν πιστεύω νὰ ἔχετε ὄρεξι νὰ ξανακούσετε αὐτὸ τὸ μονόλογο. Ἐγὼ ἔπληξα φοβερά.

ΒΕΡΑ — Μὲ προλαμβάνετε, κύριε Φλέρη. Σᾶς βεβαιώνω ὅτι αὐτὴ ἢ εὐθυμία μὲ κούρασε. Πᾶμε. Δεσποινὶς δώστε μου τὸ μπράτσο σας. Ἐγὼ βλέπετε εἶμαι γρηὰ πιὰ καὶ κουράζομαι.

ΦΛΕΡΗΣ — Δεσποινὶς Βέρα... Τόση βία νὰ γεράσετε... Ἡ Δώρα δίνει τὸ χέρι της στὴ Βέρα καὶ βγαίνουν. Ἀκολουθεῖ ἀποπίσσω ὁ Φλέρης.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πρὸς τὸν Φλέρη. Ἀποχωρεῖτε πάει νὰ πῆ;

ΦΛΕΡΗΣ — Πᾶμε ὡς τὸ νησάκι. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐδῶ μέσα εἶναι πληκτική ἰδιαίτερος καὶ ἐνοχλητική λιγάκι. Ὁρεβουὰρ, γιατρέ.

Φεύγουν.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

Οἱ παραπανω, χωρὶς τὸ ΦΛΕΡΗ, τὴ ΔΩΡΑ καὶ τὴ ΒΕΡΑ

ΑΝΘΥΠΟΛ. — Γιατρέ ξεχάσατε τὴν ἄρρωστή σας.

ΜΙΑ ΚΥΡΙΑ — Ἀλήθεια ποῖος ξέρει τί ἔκαμε ἢ μορφίνη. Δὲν φοβεῖσθε μήπως ἢ Ὁφηλία σας γλύτωσε γιὰ πάντα ἀπὸ τὰ βάσανα τοῦ κόσμου;

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΚΥΡΙΑ — Ἀλήθεια ἔχετε εὐθύνην, γιατρέ, ἀπέναντι τοῦ στερεώματος, ἂν ἐσβύσατε ἕναν ἀστέρα. Γέλια.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἄ! ὄχι δά! Ὁχι τόσο! Πρέπει ὅμως νὰ πάω νὰ ἰδῶ. Πρέπει. Κάνει νὰ φύγει. Σὰν εἶναι γιατρός κανένας, πάει νὰ πῆ...

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΩΗ

Ἐνας ὑπηρέτης μπαίνει δρομαίως καὶ διευθύνεται πρὸς τὸν Μιστρά

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Γιατρέ, τρεχάτε. Γρήγορα. Γιατρέ...

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τί τρέχει πάλι; ... Ἡσυχία δὲ μ' ἀφίνετε.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Αὐτὴ ἡ κυρία, ποὺ βγήκε ἀποδῶ, σκοτώθηκε στὸ πάγκο. Τρεχάτε, γιατρέ. Ὁ γιατρός μένει κατάπληκτος. Οἱ ἄλλοι τριγυρίζουν τὸν Μιστρά καὶ τὸν ὑπηρέτη.

ΦΩΝΕΣ — Τί τρέχει γιατρέ; Τί εἶναι;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ταραγμένος πολὺ. Καλὲ δὲν ἀκοῦτε; Ἡ Λέλα σκοτώθηκε. Σκοτώθηκε μέσα στὸ πάγκο. ὦ! δυστυχία!

ΦΩΝΕΣ — Σκοτώθηκε! Σκοτώθηκε ἡ Λέλα!

ΥΠΗΡΕΤΗΣ — Δὲν εἶναι δυὸ λεπτά. Χτυπήθηκε μ' ἕνα πιστολάκι στὸ στήθος. Τρεχάτε γιατρέ. Προφθάστε!

ΦΩΝΕΣ — Γιατρέ! Προφθάστε γιατρέ.

Ὁρμῶνε ὅλοι σαστισμένοι πρὸς τὴ μεσιανὴ θύρα, ἀκολουθώντας τὸ γιατρό, μὲ χειρονομίες καὶ ἀναφωνητά.

ΑΥΛΑΙΑ

* Ἀκολουθεῖ.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΕΝΤΑΛΙΡΑ*

Καὶ ἀληθῶς τὰ πράγματα ἔδειξαν εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι τέτοιον δρόμον καὶ χειρότερον ἀκόμη θὰ ἔπερναν, διότι εὐθὺς μὲ τὰ πρῶτα λόγια τοῦ Μαντζαβίνου ὁ Πετριτῆς εἶχε γίνῃ θηρίο ἀνήμερο. Ὁ Μαντζαβίνος τοῦ εἶπε:

— Κουμπάρε μου, ἐπειδὴ σὲ στεφάνωσα, τὴν τιμὴ σου θεωρῶ καὶ τιμὴ μου, καὶ ...

— Καὶ... ἐψιθύρισε ἀνυπόμονα ὁ Πετριτῆς.

— Καὶ κύτταξε νὰ μαζέψῃς τὴ γυναῖκά σου!

— Ἄ! ἐφώνησε ὁ στραβοπόδης, τί τρέχει; πέσμου! πέσ μου γλήγωρα, κουμπάρε μου!

— Τί νὰ σοῦ πῶ; ὅλος ὁ κόσμος τὸ ξέρει!

— Ὅλος ὁ κόσμος;!

— Ὡς κ' ἡ Βασίλω!

— Ὡς κ' ἡ Βασίλω; ἐπανελάβε δαιμονιζόμενος ὁ Πετριτῆς. Ἄ! κατάλαβα!... Μ' ἀτιμάζει, καὶ δὲν τό γνώριζα!... Τώρα θὰ δῆ!... τώρα!... Αὔριο θάναι καὶ στὸν τάφο!... Ναί!... γειά σου, κουμπάρε, κ' εὐχαριστῶ, κ' εὐχαριστῶ!... ναί! ναί!... καὶ στὸν τάφο!...

Καὶ μὲ θολὰ μάτια καὶ σκοτισμένο πνεῦμα ἄφησε τὸν Μαντζαβίνον, καὶ τρεχάτος ἐπῆγε σπῆτι του νὰ τυραννήσῃ πρῶτα τὴν γυναῖκά του ἕως νὰ τοῦ πῆ ὅλους τοὺς ἐρωμένους της, νὰ τὴν σφάξῃ ἔπειτα καὶ νὰ σκοτώσῃ εἰς τὸ τέλος ὅσους ἠμπορέσει ἀπὸ τοὺς ἀτιμάσαντας τὰ στέφανά του. Ἀλλὰ δὲν εὔρηκε τὴν Χρυσανγὴν εἰς τὸ φτωχικὸ της. Τότε τὸν ἔπιασαν ὅλα τὰ δαιμόνια κ' ἔβλεπε φῶς φανερὸ ὅτι ὁ κουμπάρος του ἔχει δίκιο: « Ποῖος τῆς εἶπε νὰ βγῆ; Δὲν τῆς ἔχει ἀπαγορεύσει καὶ νὰ ξεμυτίξῃ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ παραθύρι τοῦ σπιτιοῦ του; Ἄφ' ὅτου ὁ ἀδελφός της τοῦ πε πὼς κάνει ἄσχημα νὰ τὴν ἀφίνῃ νὰ τρέξῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, λίγο ξύλο τῆς ἔδωκαν καὶ ὁ Γεράσιμος καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὄχι γιὰ τὴν βγῆκε ἄλλη φορὰ χωρὶς τὴν ἄδειά του νὰ ξενοδουλέψῃ—θὰ τὴν ἔσφαζε τότε!—μὰ γιὰ τὴν τόλμησε μονάχα νὰ πάῃ στὸ φτωχικὸ τῆς Βασίλωσ γιὰ νὰ τὴν βροῖσῃ, ἐπειδὴ τῆς πέρασε ὑποψία πὼς αὐτὴ ἔβαλε πάνω τὸν Πετριτῆ, νὰ τῆς ἀπαγορεύσῃ νὰ πηγαίῃ πουθενά. Νὰ λοιπὸν τώρα ποὺ εἶχαν ὅλα τὰ δίκια ὁ Γεράσιμος κ' ἡ Βασίλω νὰ ὑποπτεύονται τὴ Χρυσανγὴν του! Πὼς ξαναβγήκε χωρὶς τὴν ἄδειά του; Ποῦ πῆγε; Ἄχ!

* Ἡ ἀρχὴ τοῦ στή σελίδα 67.

καὶ νᾶξερε, νὰ τρέξει σὰν γεράκι νὰ τῆς ξεσχίση τὰσπλάγνα, νὰ τῆς ρουφήσῃ σὰν διψασμένη τίγρις τὸ μολυσμένο αἷμα! Ἐξ αἰτίας τῆς ὑποφέρει τὰ πάντα! Τώρα καταλαβαίνει γιατί δὲν μποροῦσε νὰ βρῖσκη πουθενὰ δουλειά κανέναν δὲν τοῦ δινε, ὅχι γιατί δὲν ἀγαποῦσε τὴ δουλειά, ὅπως τοῦ λέγανε οἱ φίλοι του, ἀλλὰ γιατί γνωρίζανε ὅλοι πῶς δὲν ἔχει καμμία ὑπόληψι πάνω του, ἀφ' οὗ ἡ Χρυσανγὴ ἀτίμαζε τὸνομά του! Τώρα βλέπει γιατί τοῦ κοψε καὶ τὸ καλημέρα, λέει ὁ λόγος, κι ὁ Γεράσιμος καὶ μάλιστα ἡ Βασίλω! Οἱ στενότεροι συγγενεῖς του τὸν ἀπόφευγαν σὰν κατάρρα θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς γυναίκας του! Ἄ! τὴ σκύλλα! ἄ! τὴν κακοῦργα! ποῦ νᾶναι; ποῦ πῆγε; Ἔχε ὅμως λίγη ὑπομονὴ καὶ θᾶλθη, Πετριτὴ μου, καὶ θὰ τὴν ξεκουλιάσῃς! Ὑπομονὴ νᾶχης, σοῦ λέω! . . . Μωρὲ αὐτὸς δὲν βαστάει! Θέλει τώρα ἀμέσως ἐκδίκησι! Δὲν βαστάει, σοῦ ξαναλέω! Θέλει νὰ ξεθυμάνῃ στὸ φτερό! Ποῦ εἶσαι, μωρὴ ὑποκρίτρα; ποῦ; Ἔλα γλήγωρα νὰ σοῦ δεῖξω ἐγώ! Ἔλα! . . . » Ἄλλὰ ἡ Χρυσανγὴ ἀκόμη δὲν ἤρχετο, ἡ δὲ ἀνυπομονησία τοῦ φοβερὰ ὄργισμένου Πετριτῆ δὲν εἶχε ὅρια καὶ ἤθελε, ὅσο νὰ ξαναγυρίσῃ ἡ γυναῖκά του—ποιὸς ξέρει ὕστερα ἀπὸ πόσῃ ὥρᾳ;—νὰ πᾶν κάπου νὰ πῆ τὸν πόνον του, ἀπὸ βέβαιον τρόπον νὰ μὴ σκάσῃ πρὶν νὰ τὴν σφάξῃ, καὶ νὰ μαζέψῃ καὶ μάρτυρας πολλοὺς - πολλοὺς τῆς ἀγρίας τιμωρίας ποῦ ἠτοίμαζε εἰς τὴν Χρυσανγὴν «μὲ ὅλα τὰ δίκια του!» Καὶ τότε εἰς τὴν παραζάλην του ἐσυλλογίσθη καὶ τὸν ἀδελφόν της τὸν Γεράσιμον ποῦ ἕκατοκοῦσε δύο βήματα μακρὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, καὶ ἀμέσως τοῦ κατέβηκε ἡ ἀπαίσια ἰδέα ὅτι, ἐὰν εἶχε καὶ μάρτυρα αὐτὸν ἢ καὶ τὴν Βασίλω, ἡ ἐκδίκησίς του θὰ ἦτο τρομερῶτερη ἀκόμη, καὶ θὰ ἱκανοποιούσε τελειότερα τὴν προσβληθεῖσαν τιμὴν του, ἐὰν ἔσφαζε τὴν Χρυσανγὴν ἐμπρὸς στὰ μάτια τοῦ ἀτιμασμένου ἀδελφοῦ της καὶ τῆς νύφης της! Καὶ οἰστρογηλατημένος ἀπὸ τὴν ἐκφυλισμένην σκέψιν του, ἔτρεξε μὲ τὰ τέσσερα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γυναικαδέλφου του, καὶ, μόλις ἐπάτησε τὸ κατῶφλι ἀκόμη, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ: «Γεράσιμε! ἔλα! Γεράσιμε! ἔλα γλήγωρα!» καὶ ἀνέβαινε συγχρόνως τέσσερα-τέσσερα τὰ σκαλιά. Ἄλλὰ ἀντὶ τοῦ Γερασίμου ἐφανερῶθηκε ξαφνισμένη ἡ Βασίλω ἐμπρὸς του καὶ—ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος!—πίσω της ἡ Χρυσανγὴ, «ἡ γυναῖκά του, καλέ, ὄλη κι ὄλη!»

Πράγματι ἡ Χρυσανγὴ ἀφ' οὗ ἀδελφοποιήθη μετὰ τὴν νύφην της, εἶχε μεταβῆ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τὸ σπίτι τῆς Βασίλως, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πετριτῆ, διὰ νὰ συνεννοηθῇ μαζὶ της πῶς νὰ προξενήσουν ζωηρότερην ἐκπληξιν εἰς τοὺς ἄνδρας των φανερόνους συγχρόνως εἰς αὐτοὺς ὅτι ἄδικα καὶ παράλογα ὑβρίζοντο ὡς τὰ τώρα καὶ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ζήσουν ὡς ἀχώριστοι φίλοι

καὶ τρισυγαπημένα συγγενεῖς. Εὐρίσκοντο λοιπὸν εἰς τὰς θερμότερας ἀδελφικὰς διαχύσεις, ὅταν τὰς ἐτάραξε ἡ φοβερὴ φωνὴ τοῦ Πετριτῆ καλοῦντος τὸν ἀπουσιάζοντα Γεράσιμον. Πρώτη λοιπὸν ἔτρεξε ἡ Βασίλω καὶ ἀνοίξασα τὴν θύραν εἰς τὸν μαινόμενον στραβοπόδην τοῦ ἐφώνησε:

—Τί ἔπαθες Πετριτῆ; Ὁ Γεράσιμος δὲν εἶν' ἐδῶ! Τί ἔπαθες καλέ;

Ἄλλὰ ὁ Πετριτῆς τῆς ἀπήτησε ἀγριώτερος:

—Ἔλα ἐσύ, τὸ ἴδιο κάνε! Θέλω νὰ σ' ἔχω μάρτυρα σπίτι μου, ὅταν θὰ σφάξω τὴν . . .

Καὶ μόλις εἶπε «τὴν», ὅπως ἔπασαν τὰ μάτια του ἐπάνω εἰς τὴν Χρυσανγὴν, ἐσάλωσαν τὰ λόγια του εἰς τὸν λόρρυγα, ἐμπερδεύθηκε ἡ γλῶσσα καὶ τὸ λογικὸ του, κ' ἔμεινε ἀπολιθωμένος κυττάζων ὡς φάντασμα μεσονυκτίου ὀπτασίας τὴν γυναῖκά του. Ἔπειτα, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ δευτερόλεπτα, τὰ μάτια του ἤρχισαν νᾶνοιγοκλείουν γρήγορα-γρήγορα ὡς νὰ τὰ ἔκαιε δυνατὸ σαποῦνι, καὶ μετὰ τὸ γοργότατο κίνημα τῶν βλεφάρων του ἐψιθύριζε συγχρόνως: «Αὐτὴ εἶναι; ἡ γυναῖκά μου νᾶναι; Καὶ στὸ σπίτι τῆς Βασίλως; Ὁνειρα βλέπω; Ξυπνὸς εἶμαι»; Καὶ ἀπιστότερος τοῦ Θωμᾶ ὄρησε τώρα κατὰ τῆς Χρυσανγῆς, τὴν ἔπιασεν ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ τὴν ἐτίναζε λέγων: «Ἐσὺ εἶσαι, μωρὴ; ἐσὺ εἶσαι; πῶς ἐσὺ ἐδῶ; Κι ὁ θεὸς νὰ μοῦ τὸ βεβαίωνε, δὲν θὰ τὸ πιστεῦα! Ἐσὺ εἶσαι, ἡ ἀπιστὴ γυναῖκά μου ἢ τὸ φάντασμά της»;

—Καλὲ τί ἀπιστὴ καὶ ξάπιστὴ! διέκοψε τὸν ὄνειρευόμενον ἀκόμη στραβοπόδη ἡ Βασίλω, ἐν ᾧ ἡ Χρυσανγὴ ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ χέρια του. Ποιὸ τίμια γυναῖκα ἀπὸ τὴν γυναῖκά σου, Πετριτὴ μου, δὲν βρίσκεται! . . .

—Πῶς! τί! ἐμουρμούριζε ὁ στραβοπόδης τώρα, καὶ ἡ ἐκπληξίς του ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Βασίλως ἦτο τόση, ὥστε τὰ χέρια του σὰν νὰ εἶχαν μαγνητισθῇ ἀπ' αὐτὰ ἐξεκαρφώθηκαν ἀπὸ τοὺς ὤμους τῆς Χρυσανγῆς του κ' ἐτεντώθηκαν μετὰ σχῆμα ἐρωτηματικὸν κατὰ πρόσωπο τῆς γυναίκας τοῦ Γερασίμου.

—Τί «πῶς καὶ τί!»; ἐπανέλαβε ἡ Βασίλω. Εἶσαι ἕνας κακοῦργος νὰ τυραννῆς χρόνια τώρα τὴν Χρυσανγὴ ποῦ τῆς ἔπρεπε ἄλλος ἄντρας ὄχι μεθύστακας, ἀκαμάτης, ὑποψιάρης σὰν κ' ἐσένα! Γιὰ νὰ σὲ τρέφῃ ἔβαλε ἐνέχυρο ὅλο τὸ εἶναί της, καὶ τὸ ποκάμισό της λέει ὁ λόγος, ἐν ᾧ ἔπρεπε στᾶλήθεια νὰ σ' ἀτιμάξῃ μετὰ τὸν ἕνα καὶ μετὰ τὸν ἄλλο, καὶ ὅμως προτιμᾷ νὰ πεθάνῃ τῆς πείνας, μὰ ὄχι νὰ προσβάλλῃ τὰ στέφανά της! Καὶ μολταῦτα ἐσὺ, κακοῦργε, ξεγνάς κ' ἐμπρὸς μου ἀκόμη τόσες συκοφαντίες γιὰ τὴν ἀμιορὴν γυναῖκα σου! . . .

Τοὺς λόγους τούτους τῆς Βασίλως ἤκουε μὲ ἀπερίγραπτην ἐκπληξιν ὄχι μόνον ὁ Πετριτῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ Χρυσανγή, ἡ ὁποία ναὶ μὲν ἦτο βέβαιη ὅτι θὰ τὴν ὑπερασπίσῃ ἡ ἀγαπημένη της πιά νύφη, ἀλλὰ δὲν ἐφρατάζετο ποτὲ ὅτι θὰ συνηγοροῦσε διὰ τὴν τιμὴν της μὲ τόσον εὐκρινέστατο πάθος ὑποκρισίας. Ὁ Πετριτῆς λοιπὸν πού ἐγνώριζε ἄριστα ὅτι ἡ Βασίλω ἦτο θανάσιμος ἐχθρὸς τῆς γυναίκας του, πού χίλιες φορὲς τὴν κατηγοροῦσε ἐμπρὸς του, πού νὰ τὴν ἔβλεπε καὶ κρεμασμένην ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ πόδια, πάλαι δὲν θὰ εὗρισκε ἀρκετὴν τὴν τιμωρίαν της, σκοτισμένος τώρα μὲ τὴν ἐκτακτὴν εὐγλωττίαν της ὑπὲρ τῆς Χρυσανγῆς τὰ ἔχασε πέρα καὶ πέρα, καὶ ἤρχισε νὰ πλανᾶται εἰς λαβύρινθον συλλογισμῶν, καὶ ὅσον ἐζητοῦσε νὰ εὗρῃ διέξοδον, τόσον ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν ἴσιον δρόμον. Ἀλλὰ ὁ Πετριτῆς ἦτο καὶ κουτοπόνηρος, καὶ περισσότερο μάλιστα πονηρὸς παρὰ κουτός, καὶ μὲ τὴν μεγάλην ἐκπληξίν του ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Βασίλως ἤρχισε νὰ τοῦ ριζώνεται καὶ ἡ ὑποψία ὅτι καὶ λάκκον ἔχ' ἡ φάβα. Καὶ ἐζητοῦσε λοιπὸν συγχρόνως νάνακαλύψῃ καὶ τὸν ξένον δάκτυλον πού τὸν ἔσκαψε, ἀλλὰ ὅσο ἐδοκίμαζε νὰ πατήσῃ εἰς στερεὸ ἔδαφος, τόσον ὁ λάκκος ἔχασκε βαθύτερος ἐμπρὸς του καὶ τόσον ἔσκαζε ἀπὸ τὸ κακό του μὴ δυνάμενος νὰ εὗρῃ τὰ ἴχνη τοῦ ἐργάτου ὅλης αὐτῆς τῆς μυστηριώδους ἀβύσσου : « Ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ ἡ Βασίλω διαφεντεύεται τόσο τῇ γυναϊκά του ; Ἀπὸ τί καὶ ἀπὸ πότε ἡ Χρυσανγή τόσο στενὴ φίλη τῆς Βασίλως ; Ὡς τὰ χθὲς ἦτανε σὰν τὸ σκύλο μὲ τὸ γάτο. Πῶς λοιπὸν ταιριάσανε χωρὶς νὰ ξέρῃ τίποτε αὐτός ; Ποιὸς τὲς συμφιλίωσε ; Ὁ Γεράσιμος ; Θὰ τοῦ τὸ λέγανε οἱ γυναῖκες ἀμέσως. Ὁ κουμπάρος του ; Μὰ ἴσα ἴσα αὐτὸς δὲν εἶναι μία ὥρα ἀκόμη πού τὸν βεβαίωνε πὼς ἡ Χρυσανγή τὸν ἀτιμάζει καὶ τὸ ξέρεει κ' ἡ Βασίλω ! Κι ὅμως αὐτὸς ἀκούει τώρα τὴ Βασίλω νὰ τοῦ λέῃ πὼς τιμώτερη γυναῖκα τῆς Χρυσανγῆς του δὲν ὑπάσχει στὸν κόσμον ! Διάολε ! Διάολε ! αὐτὰ εἶναι μυστήρια, καὶ αὐτὸς θέλει, ἓνα κ' ἓνα κάνουν δύο, νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ βρῇ τὸ φῶς μέσα σ' αὐτὸ τὸ φοβερὸ σκοτάδι πού βρέθηκε, καὶ τὴν ἀμέσως μάλιστα ! »

Ἀφοῦ λοιπὸν συνῆλθε κάπως ἀπὸ τὴν ἐκπληξίν του, εἶπε εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Γερασίμου :

— Ἄκουσε, Βασίλω, ἐσὺ τώρα μὲ βεβαιώνεις πὼς, ἂν ἦναι μιὰ γυναῖκα τίμα ὅλο τὸν κόσμον, αὐτὴ εἶναι ἡ γυναῖκά μου . . .

— Καὶ σοῦ τὸ ξαναλέω, ναί !

— Κι ἂν σοῦ ἀποδείξω πὼς ἐσὺ γνωρίζεις ὅτι ἡ Χρυσανγή ἔχει ἐρωμένους τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλο ;

— Χά ! χά ! χά ! ἐγέλασε εἰρωνικὰ καὶ περιφρονητικὰ ἡ Βασίλω.

— Οὔφ ! ἔκαμε καὶ ἡ Χρυσανγή.

— Μὴ γελᾷς ! ἐφώναξε ὁ Πετριτῆς ἂν σοῦ τὸ ἀποδείξω, τί θὰ πῆς, Βασίλω ;

— Θὰ πῶ πὼς ἐγὼ εἶμαι ἀτιμασμένη καὶ ὄχι ἡ γυναῖκά σου !

Εἰς τὰ λόγια ταῦτα ἔμεινε κατάπληκτος ὁ Πετριτῆς ὀλίγα δευτερόλεπτα κ' ἔπειτα ἔκαμε κατὶ νὰ πῇ καὶ, σὰν νὰ ἐμετανοοῦσε καὶ σὰν νὰ ἐσυλλογιζέτο ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμη ἡ ὥρα, ἔξυψωσε γλήγωρα-γλήγωρα ὄλο τὸ κεφάλι μὲ τὸ δακτυλάκι του καὶ δὲν κατόρθωνε νὰ πάρῃ μιάν ἀπόφασιν. Τέλος ἐφιθύρισε :

— Βασίλω, σκέψου καλὰ τί λές ! Σὲ ξαναρωτῶ : ἂν σοῦ ἀποδείξω πὼς ἐσὺ γνωρίζεις τὴν ἀτιμία τῆς γυναίκας μου ; . . .

— Ἐ ! παλιάνθρωπε ! ἐφώναξε ἔξω φρενῶν ἡ καλομελετημένη Βασίλω. Τέτοιος πού εἶσαι σοῦ ἔπρεπε στάλῃθαι ἡ Χρυσανγή νᾶχη ὄλο τὸν κόσμον ἐρωμένους ! Ἔχεις τύχη, κακοῦργε, νὰ βρῆς τέτοιο σύντροφο πού νὰ τὰ ὑποφέρῃ ὅλα ! Ἀνάθεμα τὸν ἔρωτα πού ἔχει γιὰ σένα, εἰ δὲ μὴ . . .

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια ἐκολάκευσαν ὑπερβολικὰ τὸν στραβοπόδιον Ἀδωνιν καὶ ἀθέλητα ἔρριξε γλυκύτατην ματιὰ εἰς τὴν Χρυσανγὴν του, ἡ ὁποία τὸν ἐκύτταζε μὲ μάτια γεμᾶτα ἐκπληξίν καὶ φόβον καὶ ἀναιδείαν μαζί. Ἀλλὰ συγχρόνως τὸν ἐξώργισαν καὶ εἰς τὸ ἔπακρον, διότι, ἐν ᾧ κάπως τοῦ ἐκλόνηζαν τὴν ὑποψίαν ὅτι ἡ γυναῖκά του τὸν ἀτιμάζει, τοῦ ἐφλόγιζαν ὅμως τὴν καρδιά, ἐπειδὴ τοῦ ἐμπέδευαν περιπλοκώτερα τὴν λύσιν αὐτοῦ τοῦ αἰνίγματος τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς του καὶ τὸν ἔκαναν νὰ λυσιιάξῃ ἀπὸ ὀρμὴν νάνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ ἐκανοποιήσῃ τοῦλάχιστον μὲ τὸ παραπάνω τὸ τρυφερό του ἡμισυ ἐδικούμενος ἄγρια ἐκεῖνον πού τὴν εἶχε διαβάλει. Καὶ τώρα λοιπὸν ἡ συλλογὴ του ὅλη ἤρχισε νὰ συγκεντρώνεται εἰς τὸν κουμπάρου του κυρίως, ἀφ' οὗ αὐτὸς πρῶτος τοῦ ἀνοιξε τὰ μάτια : « Πῶς νὰ τολμήσῃ ὁ Μαντζαβίνος νὰ τὸν βεβαιώσῃ πὼς ἡ Χρυσανγή τὸν ἀτιμάζει μὲ τὸν ἓνα καὶ μὲ τὸν ἄλλον χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ ἀσφαλέστατα ; Ἄν ἦτον κανένας φοβερός ἐχθρὸς τοῦ σπιτιοῦ του, τὸ καταλαβαίνει τέλος πάντων ! Ἀλλὰ ὁ κουμπάρος του, ὁ πνευματικὸς πατέρας του, εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατο νὰ τοῦ εἶπε ὅσα τοῦ εἶπε χωρὶς νὰ θέλῃ τὸ καλό του, χωρὶς νὰ ποβλέπῃ μονάχα στὴν οἰκογενειακὴ τιμὴν του καὶ χωρὶς νάναί παραβέβαιος πὼς ἡ Χρυσανγή ἔχει ἐρωμένους. Ὑστερα, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀδελφὲ, ὁ κουμπάρος του, ὁ Μαντζαβίνος, ὁ ἴδιος, λέω, μὲ τὸ στόμα του τὸ ἴδιο, τὸ ἴδιο — διάολε ! — δὲν τὸν ἔχει βεβαιώσῃ πὼς ἡ Βασίλω γνωρίζει τὴν ἀτιμία τῆς γυναίκας του ; Πῶς λοιπὸν ἡ Βασίλω νὰ ὀρκίζεται τώρα πὼς τιμώτερη τῆς Χρυσανγῆς δὲν

ὑπάρχει στὸν κόσμον; Μὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔρχεται νὰ τὰ κάμῃ ὅλα θάλασσα ἀπὸ τὸ κακό του! Πρέπει νὰ ἀνακαλύψῃ ὅμως τὴν ἀλήθεια, καὶ γιὰ νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ καλύτερα μὲ τὸν κουμπάρο του! Πρέπει νὰ πάῃ νὰ τὸν ξαναβρῇ τώρα ἀμέσως! Κ' ἔτσι θὰ κάμῃ! κ' ἔτσι θὰ γίνῃ!» Εἶπε λοιπὸν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Γερασίμου:

— Βασίλω, τὰ λόγια σου γιὰ τὴ Χρυσσαυγὴ μοῦ χύνουν βάλσαμο στὴν καρδιά, μὰ δὲν φτάνουν νὰ σκεπάσουν τὴν πληγὴ τῆς ὑποψίας ποὺ ἀνοίχθηκε ἀθεράπευτη στὰ φιλοκαρδία μου γιὰ τὴν τιμὴ τοῦ σπιτιοῦ μου! Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξηγηθῆς σήμερον, αὐτὴν τὴν ὥρα, μὲ τὸ πρόσωπο ποὺ μὲ βεβαίωσε πὼς κ' ἐσὺ κι αὐτὸ ξέρετε τοὺς ἐρωμένους τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἀντροῦ σου! Θέλεις νὰ τὸ φέρω ἐδῶ τώρα ἀμέσως;

— Νὰ τὸ φέρῃς καὶ νὰ τὸ παραφέρῃς! ἐφώναξαν λυσσιασμένα καὶ αἱ δύο γυναῖκες, καὶ ἀλληλοεκτυτάχθησαν μὲ πολυσήμαντα βλέμματα σὰν νὰ ἔλεγαν: «Κακομοίρη μου, ἄσχημα ἔκαμες, Κάιν, νὰ νὰ βάλῃς μὲ δύο Εὐδὲς μαζί!»

— Θὰ τὸ φέρω! ναί! πάω νὰ τὸ φέρω! καὶ φεῖδι ποὺ τὸν ἔφαγε, ἂν μοῦ πε ψέμματα! . . .

Καὶ ὁ Πετριτῆς ἀλλόφρων ἔτρεξε εἰς τὸ μαγαζάκι τοῦ Μαντζαβίνου, ἐν ᾧ ἡ Βασίλω καὶ ἡ Χρυσσαυγὴ ἂν καὶ ἐγνώριζαν ἐξαιρέτα τὴ φοβερὸ εἶναι τὸ ὑποκείμενον ποὺ θὰ τοὺς ἔφερνε ὁ στραβοπόδης, ἀδι-αφοροῦσαν διὰ τὸν ἐρχομόν του, ὑπερβέβαιαι ὅτι ἡ μελετημένη ὑποκρισία δύο γυναικῶν μαζί εἶναι ἱκανὴ νὰ μεπιδόσῃ εἰς τὰ δίκτυα των καὶ νὰ καταστρέψῃ κοπάδι ἀπὸ τὰ πονηρότερα ἐρπετὰ καὶ ἀπὸ τὰ πλέον ἐπικίνδυνα θηρία.

Ὅταν ὁ Μαντζαβίνος εἶδεν ἕξαφνα ἐμπρός του τὸν Πετριτῆν ὠχρόν, τρέμοντα καὶ ἀγριομμάτην, ἐφαντάσθη κατ' ἀρχάς ὅτι τὸ πᾶν τετέλεσται καὶ ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεώς του κατὰ τῆς Χρυσσαυγῆς ἐσυμπληρώθη μὲ τὰ χέρια τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνδρός της. Μολαταῦτα τὸν ἠρώτησε διήθεν ἀνήσυχος:

— Τί τρέχει, κουμπάρε μου; πὼς εἶσ' ἔτσι; μήπως ἔκαμες καμμία τρέλλα;

— Δὲν τὴν ἔκαμ' ἀκόμη! ἀπήντησεν ἀπότομα ὁ Πετριτῆς, γιὰτὶ μὲ τυραννεῖ μία ἀμφιβολία, κ' ἤλθια νὰ σὲ ξαναρωτήσω πρώτα γιὰ νάχω ἤσυχον τὴ συνείδησί μου πὼς ἔχω καταλάβῃ καλὰ καὶ περικαλὰ τὰ λόγια σου!

— Ποιὰ λόγια μου; ἠρώτησε μὲ κάποιαν ἀπογοήτευσιν καὶ μὲ ἄσβυστο πάλαϊ τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεως ὁ ἐκφυλισμένος Μαντζαβίνος.

— «Ἀκουσε, κουμπάρε μου, εἶπε ἀνήσυχος ὁ Πετριτῆς, μολονότι ἐπροσπαθοῦσε μὲ ὅλα τὰ δυνατά του νὰ ὀμιλήσῃ σοβαρώτατα: Μοῦ ξαναβεβαιώνεις πὼς ἡ Χρυσσαυγὴ ἔχει ἐρωμένους;

— Σοῦ τὸ ξαναβεβαιώνω, ἀδελφέ! Οὐφ! γι' αὐτὸ ἤλθεις νὰ μ' εὐ-ερῆς; Θέλεις νὰ σοῦ τὸ ἀρνηθῶ μὲ τὸ ἔτσι θέλω; Ἔ! σοῦ τὸ ἀρ-νοῦμαι κι ἄφησέ με ἤσυχο!

— Ὅχι, δὲν θέλω, καὶ σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σου! Τώρα κάτι ἄλλο ποθῶ νὰ μοῦ ξαναβεβαιώσῃς: Ξέρει κ' ἡ Βασίλω τὴν ἀτιμία τῆς γυναίκας μου, ναὶ ἢ ὄχι;

— Ἄν τὸ ξέρῃ λέει! Ἄφοῦ αὐτὴ μοῦ τὸ πρωτοῖστόρισε, διάο-λε! Καὶ τώρα ἀκόμη, ἂν ἀγαπᾷς, τὴν ρωτᾶμε!

— Αὐτὸ ποθῶ κ' ἐγώ, κουμπάρε μου, ἀδελφέ μου, σωτηρά μου! Ἔλα, πᾶμε λοιπὸν στὸ σπίτι τοῦ Γερασίμου!

— Πᾶμε, Πετριτῆ μου! Πᾶμε!

Καὶ ὁ Μαντζαβίνος ἐπῆγε εἰς τῆς Βασίλως καθ' ὀλοκληρίαν ἀνύ-ποπτος, ὅχι μόνον διότι δὲν ἐγνώριζε τὴν συμφιλίωσιν τῶν δύο γυ-ναικῶν, ἀλλὰ καὶ διότι, ἀφοῦ εἶχε ἀτιμάσει μὲ τὴν ἀπόλυτην θέλησιν της τὴν γυναῖκα τοῦ Γερασίμου, ἦτον ἀδύνατον νὰ ὑποπτευθῆ ποτέ, ἔστω καὶ ἂν εἶχε τὴν πονηρίαν καὶ τὴν εὐφυϊάν μαζί χιλιάδων Ὀ-δυσσέων, ὅτι ἡ Βασίλω θὰ ἐτολμοῦσε, ἀκόμη καὶ νὰ ἐτρελλαί-νετο, νὰ διαψεύσῃ τὴν ἀτιμίαν τῆς Χρυσσαυγῆς, ἀφοῦ ἴσα-ἴσα αὐτὴ ἢ ἴδια τὴν διέδωκε πρώτη εἰς τὴν γειτονιά καὶ πρώτη ἐξήτοῦσε τὴν καταστροφὴν τῆς γυναίκας τοῦ στραβοπόδη μὲ κάθε τρόπον. Ἐμ-πῆκε λοιπὸν εἰς τὸ σπίτι τῆς Βασίλως ὡς κατακτητῆς, ὡς ἀπόλυτος κύριος, μὲ θαυμασίαν ὅπως πάντοτε τὴν χωρίστραν του καὶ φρε-σκοξυρισμένος καὶ μὲ τὰ μάτια πεπειραμένης ἀλεπούς ποὺ ὅσο γη-ράσκει καὶ δυσκολεύεται νὰ κυνηγᾷ, τόσο λάμπουν ζωηρότερα ἀπὸ τὰ τεχνάσματα ποὺ μηχανεύεται τὸ πονηρότατον πνεῦμά της...

Ὅταν ἐγύρισε μὲ τὸν Μαντζαβίνον ὁ Πετριτῆς εἰς τὸ σπίτι τῆς Βασίλως, ἐπαραξενεύθη, διότι τὴν εἶδε μόνην, καὶ θὰ ἐρωτοῦσε διὰ μιᾶς ποῦ εἶναι καὶ ἡ Χρυσσαυγὴ, ἐὰν δὲν ἐπρολάμβανε ἡ γυναῖκα τοῦ Γερασίμου μὲ νεῦμα ἀόριστον νὰ τοῦ μισοφανερῶσῃ ὅτι ἐκρύφθη-κεν ἐπίτηδες. Ὁ Μαντζαβίνος λοιπὸν μόλις εἶδε τὴν Βασίλω τῆς ἐφώ-ναξε μὲ ὕψος προστατευτικὸ καὶ ἀγέρωχο:

— Ἔ! καλημέρα κουμπάρα! . . . Ἦταν ἀνάγκη νάλθω κ' ἐγὼ γιὰ νὰ βεβαιώσῃς αὐτὲς τὲς βρωμοδουλειᾶς ποὺ ξέρεις; . .

— Ποιὲς βρωμοδουλειᾶς, κουμπάρε μου; ἠρώτησε μὲ ἀπορίαν νηπίου ἡ Βασίλω, ὠχριάσασα ἐλαφρὰ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δεῖξῃ τὴν πα-ραμικρότερην συγκίνησιν.

— Έλα, ντρέπεσαι, τὸ ξέρω, ἔμπρὸς στὸν Πετριτὴ νὰ τὰ ὁμολογήσης ὅλα, καὶ σὲ δικαίωνω . . .

— Τὶ νὰ ὁμολογήσω, κουμπάρε μου ;

— Ὅσα μοῦ εἶπες γιὰ τὴ Χρυσσαυγὴ !

— Ἐγὼ ; τί σοῦ εἶπα ;

— Λέγε τί σοῦπε ! ἐφώναξεν ἐρεθιζόμενος τώρα ἄσχημα ὁ Πετριτὴς.

Ὁ Μαντζαβίνος εἰς τὴν ἀπορίαν τῆς Βασίλως καὶ μὲ τὴν ἀγρίαν φωνὴν τοῦ Πετριτὴ ἐταράχθηκε καὶ ἔπαιξε τὰ μικροσκοπικὰ του μάτια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἐγύριζε τὸ πρόσωπό του εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ δωματίου κάπως ἀνήσυχος, ὅπως τὰ τρομερώτερα θηρία εἰς τὰ μεγάλα δάση ποὺ παίζουν ἀεικίνητα τὰ ρουθούνια των, ὅταν ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου πρωτοφέρῃ εἰς τὴν διεύθυνσίν των, ἀκόμη καὶ ἀπὸ χιλιάδες βήματα μακρὰ, τὰ χνῶτα τῶν κυνηγῶν. Τότε τὸ θηρίο εἰς τὴν ἀρχὴν κάπως δυσκολεύεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι τοῦ ἔστησαν παγίδα, καὶ ἄλλο τόσον ὅμως ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἀναταράζει τὰ ρουθούνια του καὶ ὁσφραίνεται κατὰ τὸν οὐρανὸν καὶ πρὸς τὴν γῆν τὸν διαβατάρην ἀγέρα, καὶ τότε τὸν μυρίζεται καθαρώτατον καὶ ξαπλώνεται μακάριο εἰς τὸν κατάσκιον κρυψῶνά του, καὶ τότε πάλαι ἀμφίβολον διὰ τὴν τελειότατην ὁσφρησίαν του μισοσηκώνεται καὶ ξαναρχίζει νὰ μελετᾷ τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων, καὶ, μόλις καὶ πολλοστημόριον ἀνθρωπίνου χνώτου προσβάλλει τοὺς πνεύμονάς του, προσβάλλει ἐρεθισμένο τὸ ρύγχος του, ἀνοίγει διάπλατον τὸν πηχναῖον φάρυγγά του ὡς διὰ νὰ ρουφήσῃ περισσότερο πνεῦμα ἀέρος, καὶ ὅταν πιά πεισθῇ ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι πλησίον του κάνει νὰ κρυφθῇ βαθύτερα μέσα εἰς τὰ πυκνόφυλλα καταφυγιά του, ἀλλὰ τὰ πολλαπλασιαζόμενα χνῶτα τῶν κυνηγῶν του δὲν τοῦ ἀφίνουν καμμίαν ἡσυχίαν καὶ προαναγγέλλοντα εἰς αὐτὸ ἀφρευκτον θάνατον τὸ στενοχωροῦν, τὸ νευρασθενίζουν καὶ τὸ παρακεντοῦν νὰ φύγῃ μακρὰ-μακρὰ ἀπὸ τὰ ἀσφαλῆ λειμέρια του. Καὶ τότε ἀργοπατεῖ πρῶτα-πρῶτα καὶ ὅλο μυρίζεται γοργότατα τὸν ὀρίζοντα, καὶ τότε πάει ἔμπρὸς καὶ στέκεται, καὶ τότε στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἀμφιβάλλει ποίαν διεύθυνσιν νὰκολουθήσῃ, καὶ ὅπου διεύθνεται σιγὰ-σιγὰ μυρίζεται τὸν ἀέρα κεκορσμένον πιά ἀπὸ τὰ χνῶτα τῶν θανασίμων ἐχθρῶν του. Καὶ δὲν βαστάει τότε, καὶ φωνάζει καὶ βρυχᾶται ἀπαίσια ἢ διὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς διώκτας του, ἢ ἀνταπατώμενον τὸ δυστυχισμένο, διὰ νὰ ἐκμηδενίσῃ μὲ τὴν ἐκπνοὴν τῶν βρυχηθμῶν του τὰ χνῶτά των, ἢ διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς συντρόφους του — καὶ αὐτὸ δὲν γνωρίζει τὸ διατί. Καὶ ἔπειτα διὰ μᾶς δαιμονισμένο τροχίζει τὰ νύχια του, κερατίζει τὸ χῶμα καὶ

τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, καὶ μὲ τὸν τρίμον διὰ τὴν ζωὴν του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὑπέροχο θάρρος τῆς πάλης εἰς τὰ φωσφορίζοντα μάτια του, τρέχει, πηδᾷ, πετᾷ, καὶ ὅλο βρυχᾶται καὶ ὅλο ὑγρὸς φωτιὲς ξεθυμαίνουν ἀπὸ τὰ κατακόκκινα ρουθούνια του, καὶ ὅπου καὶ ἂν πηγαίνει τὰ χνῶτα τῶν δολοφόνων κυνηγῶν τοῦ προλέγουν ἀσφαλῆστατον θάνατον, καὶ ἐκεῖ ποὺ ζητεῖ νὰ τὸν ἀποφύγῃ ἀναζητῶν διὰ νὰ πληγῶσῃ τὸν ἐχθρὸν του πληγώνεται ξάφνου θανάσιμα χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ ποῦ προσβάλλεται, καὶ μισογονατίζει τώρα καὶ μαζεύει τὴν οὐρὰν του, ἀλλὰ καὶ σηκώνει κατὰ τὸν οὐρανὸν οἰστροηλατημένο τὸ κεφάλι του καὶ φωνάζει-φωνάζει μεγαλόστομα ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν ἀπελπισίαν του, καὶ τὸ παραμορφωμένο του πρόσωπο γεμίζεται τώρα ἀπὸ αἵματα ποὺ βγαίνουν θερμότατα μαζὶ μὲ τοὺς βρυχηθμούς του καὶ τοὺς κάνουν βραχνούς καὶ ραϊσμένους καὶ συμπαθητικούς, ἐν ᾧ τὸ χῶμα στὰ πόδια του ἔμπρὸς γίνεται κατακόκκινο. Καὶ ὅπως τώρα ἡ ἀχνὴ μυρωδιὰ ἀπὸ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα προσβάλλει τὸ ἀεικίνητο ρύγχος του, τὸ θηρίο, ἂν καὶ μισόνεκρο, διψαλέο ἀνατινάζεται σάν νεκραναστημένο, σάν ἀπλήγωτο καὶ ἔτοιμο διὰ τὴν πάλην. Ἀλλὰ τότε καὶ οἱ δολοφόνοι κυνηγοὶ, βέβαιοι πιά διὰ τὸ θῦμά των, ἀπρόοπτα τοῦ ξεφανερώνονται κατάστηθα, τὸ προλαμβάνουν καὶ τὸ κατατρυποῦν μὲ τὰ βόλια των, καὶ αὐτὸ, ἀδύνατο πιά νὰ χουμήσῃ κατ'ἐπάνω των καὶ κατατρομασμένο, σέρνεται ὅπως-ὅπως εἰς τὸν κρυψῶνά του καὶ μὲ μουγκρίσματα παραπονετικὰ σβύνεται σιγαλὰ-σιγαλὰ ἢ φωνὴ του καὶ σφαλίζον παραλυμένα καὶ τὰ μάτια του . . . Τὸ ἴδιο συνέβαινε τώρα καὶ μὲ τὸν Μαντζαβίνον, ὅταν εἶπε τῆς Βασίλως νὰ ὁμολογήσῃ εἰς τὸν Πετριτὴν τὴν ἀτιμίαν τῆς γυναίκας του καὶ ἐκείνη ἤρχισε νὰ ἀπορῇ καὶ νὰ κἀνῃ ὅτι δὲν καταλαβαίνει τίποτε. Εἰς τὴν ἀρχὴν, παρ' ὅλην τὴν ταραχὴν ποὺ τὸν ἔπιασε, ἐθάρρησε ὅτι ἡ Βασίλω ἐπίτηδες ὑπεκρίνετο τὴν ἀνίξεσιν διὰ νὰ ἐρεθίσῃ περισσότερο τὸν Πετριτὴν ἐξομολογουμένη ἔπειτα τὰ πάντα, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐπέιθετο δίδου ἀκόμη ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Γερασίου, ἡ παραδοθεῖσα μὲ τὴν ἀγαλλίασιν εἰς τὰς ἀγκάλας του, θὰ τὸν ἄφινε εἰς τὰ κρῦα τοῦ λουτροῦ καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀπερίγραπτης ὀργῆς τοῦ Πετριτὴ. Χαμογελαστά λοιπὸν εἶπε τῆς Βασίλως :

— Κουμπάρα μου, μὴ φοβᾶσαι τίποτε ! Ὁ Πετριτὴς ἀπὸ δῶ τὰ γνωρίζει ὅλα ! Ἐγὼ ποὺ τὸν στεφάνωσα εἶχα χρῆος νὰ τοῦ τὰ ἐξιστορίσω ὅπως ἐσὺ μοῦ τὰ ἐξιστόρισες . . .

— Ἐγὼ ; ἐπανελάβε ἡ Βασίλω. Μέγας εἶσαι Κύριε !

— Καὶ θανασιὰ τὰ ἔργα σου ! ἐφώναξε ἀρχίζων νὰ δαιμονίζεται ὁ Μαντζαβίνος. Ἐξομολογήσῃς, Βασίλω, νὰ κἀνῃς τὴν ἀνίξεσιν, τότε . . .

— Τότε ; ἠρώτησε στενοχωρημένη τάχα ἡ γυναῖκα τοῦ Γερασίμου.

— Θὰ τὰ πῶ ὅλα ! ὅλα ! καταλαβαίνεις ; ὄχι μονάχα τοῦ Πετριτῆ, μὰ καὶ τοῦ Γεράσιμου !

— Καὶ τοῦ Γεράσιμου ; ἐψιθύρισε μὲ ἀπορίαν μεγάλην ὁ Πετριτῆς.

— Τοῦ ἀντρός μου ; εἶπε καὶ ἡ Βασίλω ἀληθινὰ ἐκπληκτη τώρα, διότι ἤρχισε νὰνακατώνεται καὶ τῶνομά του εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Χρυσανγῆς.

— Ναί ! ναί ! θὰ τὰ πῶ ὅλα, σοῦ λέω, ἂν δὲν ὁμολογήσης τὴν ἀλήθεια ! ἐφώναξε ὁ Μαντζαβίνος, ὁ ὁποῖος, ὁσφραϊνόμενος πὰ ἐπικείμενον κάποιον ἀόριστον ἀλλὰ φοβερὸν κίνδυνον κατὰ τῆς κεφαλῆς του, ἐμαίνετο ἀπὸ ἀγανάκτησιν, ἴσα-ἴσα διότι τὸν κίνδυνον τοῦτον διέτρεχε ἀφ' ὅπου οὐδὲ κατὰ φαντασίαν ἐλογάριαζε ὅτι θὰ τοῦ ἐπέλθῃ ἔχων λοιπὸν ἀπόλυτην πεποίθησιν ὅτι ἔχει ὅλα τὰ δίκαια τοῦ κόσμου καὶ ὅτι ἦτο κύριος ζωῆς καὶ θανάτου καὶ τῆς Χρυσανγῆς καὶ τῆς Βασίλως, «ἀφοῦ — διάολε ! — ὁ ἴδιος τὲς ἀτίμασε», ἦτον ἀδύνατο πλέον νὰ κρατήσῃ ψυχραιμίαν, ὅταν ἡ γυναῖκα τοῦ Γερασίμου τοῦ παρουσιάζετο διὰ μιᾶς ὅλως διαφορετικῆ ἀπὸ ὅτι ἀσφαλέστατα τὴν ἐπερίμενε. Τέτοιο θράσος καὶ ἀφέλειαν μαζί ἐκ μέρους της δὲν θὰ ἐφαντάζετο, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ Βασίλω ἦτο γυναῖκα τοῦ Βελζεβούλ, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτον ἡ ἀθώωτερη, ἡ τιμωτέρη Εὔα τοῦ κόσμου ! Καὶ ἠθέλησε λοιπὸν, μὲ τὸ νὰ τὴν ἀπειλῇ ὅτι θὰ ξεσκεπάσῃ καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας τὴν ἀτιμίαν εἰς τὸν Γεράσιμον, νὰ τὴν φέρῃ ἀλλοφρονοῦσαν εἰς τὰ νερά του καὶ νὰ τὴν ξεαναγκάσῃ νὰ βεβαιώσῃ τὸν Πετριτῆν ὅτι ἡ Χρυσανγῆ πράγματι τὸν ἀτιμάζει μὲ τὸν ἕνα καὶ μὲ τὸν ἄλλον. Ἐπὶ τὴν Βασίλω εὐθὺς ἀμέσως δὲν ἐκατάλαβε τὴν διαβολικὴν πονηράδα τοῦ Μαντζαβίνου, καὶ δι' αὐτὸ ἐκπληκτη ἤκουσε τῶνομα τοῦ συζύγου της νὰναφέρεται ἀπὸ τὸν κουμπάρον της κ' ἐφώναξε ! «Τοῦ ἀντρός μου ;» Ὅταν ὅμως ὁ Μαντζαβίνος τῆς ἀπήντησε : «Ναί ! θὰ τὰ πῶ ὅλα, ἂν δὲν ὁμολογήσης τὴν ἀλήθεια !», ἤρχισε πὰ νὰ μπαίνη εἰς τὸ φοβερὸ νόημα τῶν λόγων του, ἀλλὰ, πρὸ πολλοῦ ἔτοιμη νὰποδώσῃ καιριώτερα τὰ κτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ της, ἐνίκησε ἀμέσως τὸν τρόμον της καὶ ἤρχισε νὰ γελᾷ δυνατὰ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ εἰρωνικὰ μὲ θλιψιν καὶ εὐσπλαγχνίαν μαζί :

— Κουμπάρε μου, εἶσαι γιὰ τὰ σίδερα ! Χά ! χά ! χά ! Ἐδαιμονίστηκες καλέ ; Νὰ κρᾶξουμε κανένα γιατρό, λέω γώ, νὰ σὲ γιάνη, μάτια μου, κανένα παπᾶ νὰ σὲ διαβάσῃ, χριστιανέ μου ! Χά ! χά ! χά ! Θὰ τὰ πῆς ὅλα τοῦ ἀντρός μου ; Καὶ τί θὰ τοῦ πῆς, εὐλογη-

μένε μου ; Ἐχε κομμάτι ὑπομονή, καλότυχε, καὶ ὅπου καὶ ἂν ἦναι θάλλῃ καὶ αὐτός, καὶ τοῦ τὰ λὲς ὅλα καὶ τοῦ τὰ ἱστορήσῃ μὲ τὴν ἡσυχία σου, κουμπάρε μου . . . Καὶ τί ἔχεις νὰ τοῦ πῆς, ἀγίε μου ξύλινε ; . . .

— Ἐχω νὰ τοῦ πῶ . . . ἔχω νὰ τοῦ πῶ, ἐψεύδιζε ὁ Μαντζαβίνος, καὶ ὅλο τὰ μάτια του ἔπαιζαν σὰν ταύρου πὸν ἐρεθίζεται ἀπὸ τὰ ἀλλεπάλληλα κοντάρια πὸν τοῦ καρφώνουν ἐμπρὸς στὰ μάτια του ἐπιδέξιοι ταυρομάχοι πισωκέφαλα χωρὶς νὰ κατορθώωη νὰ κεραιτίσῃ κανένα, ἐν ᾧ αἰσθάνεται πολὺ καλὰ πόσον εἶναι δυνατώτερος ἀπὸ ὅλους μαζί. Ἐχω νὰ τοῦ πῶ . . . εἶπε καὶ τρίτην φορὰν, καὶ, σὰν νὰ ἐπάλαιαν δύο σκέψεις μέσα του καθ' ὀλοκληρίαν ἀντίθετοι, δὲν ἀπεφάσιζε ἀκόμη ποῖαν ἀπὸ τὰς δύο νὰ διαλέξῃ διὰ νὰ κερδίσῃ τέλος τὴν παρτίδα : ἢ ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς ἡμέρον καὶ ἄκακον ἄμνον, ἢ ἔπρεπε σὰν ὕαινα νὰ χουμήσῃ κατὰ τῆς Βασίλως, καὶ, καρφώνων τὰ νύχια εἰς τὸν λαϊμόν της, νὰ τῆς φωνάξῃ πνίγων αὐτήν : «Μωρή, ἐγὼ δὲν σ' ἀτίμασα ; μωρή, ἐσὺ δὲν γνωρίζεις πὼς ἀτίμασα καὶ τὴ Χρυσανγῆ ;» Φυσικὰ ὅμως ἐπροτίμησε τὸ πρῶτο, διότι τὸ δεύτερον, ὅσο καὶ ἂν ἦτον ἐπικίνδυνο διὰ τὴν Βασίλω, ἀφεύκτως ἦτο καταστρεπτικὸ καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον. Καὶ μὲ διπλωματίαν λοιπὸν ἐδοκίμασε νὰποσπάσῃ καμμίαν ὁμολογίαν ἐνοχοποιητικὴν ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Βασίλως. Διὰ τοῦτο ἀλλάξας ὕφος διὰ μιᾶς, τῆς εἶπε :

— Βασίλω, ἔλα νὰ τὰ ποῦμε σὰν καλοὶ φίλοι καὶ χωρὶς νὰ παραφερομάστε, γιατί τότες οὐτ' ἐσὺ οὐτ' ἐγὼ ξέρουμε τί λέμε !

— Αὐτὸ θέλω κ' ἐγώ, εἶπε ξερὰ ἡ Βασίλω.

— Λοιπὸν, κουμπάρα μου, ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ κομμάτι μακρὸν γιὰ νὰ ἐξηγηθοῦμε καλύτερα : Λέγε μου, ὅταν σὲ στεφάνωσα, τᾶχες μαζί μου, ναί ἢ ὄχι, γιατί δὲν σοῦ χάρισα ἕνα πεντάλιρο σὰν τῆς Χρυσανγῆς ;

— Καὶ βέβαια πὸν τᾶχα, γιατί δὲν ἔκαμες καλά !

— Λοιπὸν ἐγὼ ὁ ἴδιος κατάλαβα τὸ λάθος μου, καὶ στὸ ὕστερον σοῦ χάρισα, ναί ἢ ὄχι, ἕνα μεγάλο πεντάλιρο γιὰ νὰ ξεαναγίνουμε καλοὶ φίλοι ;

— Τοῦτο δὲν εἶνε ; ἀπήντησε ἡ Βασίλω, κ' ἐβγαλε ἀπὸ τὸ φόρεμά της τὸ δῶρο τοῦ Μαντζαβίνου καὶ τοῦ τὸ ἔδειξε.

— Αὐτὸ εἶναι ! εἶπε ὁ Μαντζαβίνος.

— Ὅμοιο καὶ ἀπαράλλαχτο, ναί ἢ ὄχι ;

— Ὅμοιο καὶ ἀπαράλλαχτο !

— Κύττα το πῶς λάμπει, κουμπάρε μου ! Ἐχει ἀλήθεια μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὸ πεντάλιρο τῆς Χρυσανγῆς ὅπως μὲ βεβαίωσες ;

— Καὶ βέβαια πὸν ἔχει !

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸ πεντάλιρο ! Ἐτσι δὲν μοῦ πες ;

— Ἔτσι σοῦ πα, ἐψιθύρισε τώρα κομμάτι μουδιασμένα ὁ Μαντζαβίνος χωρὶς νὰ εἰμπορῆ νάποφύγη μίαν τέτοιαν καταφατικὴν ἀπάντησιν, ἀφ' οὗ θάπεδείκνυε τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἀντιφάσκει. Ἀλλὰ καὶ ἡ Βασίλω τότε, μὴ κρατηθεῖσα, ἐβρονχήθηκε :

— Ψέμματα λές !

— Ψέμματα λέω ; ἠρώτησε ἐκκληκτος καὶ καταστενοχωρημένος ὁ Μαντζαβίνος.

— Ἄ ! τώρα δὲν γλυτώνεις ὅ,τι κι ἂν κάμης, ὅ,τι κι ἂν πῆς ! Αὐτὸ τὸ πεντάλιρο λοιπὸν εἶναι ψεύτικο !

— Μπορεῖ νὰ τ' ἄλλαξες, εἶπε ψυχρὰ ὁ Μαντζαβίνος, ἐν ᾧ εἰς τὴν καρδιά του ἤρχισε νὰ βράζῃ ἠφραίστειο ταραχῆς, ὀργῆς καὶ ἀναιδεΐας, πού γλήγωρα-ἀργὰ θὰ ἐξέσπαζε καὶ θὰ ἐκατάστρεφε πέρα καὶ πέρα εἴτε αὐτὸν εἴτε τὰς δύο ἐκεῖνας φοβερὰς γυναῖκας.

— Τί ν'ἄλλαξα καὶ νὰ ξανάλλαξα ; εἶπε περιφρονητικὰ ἡ Βασίλω. Τώρα δὲν ἐβεβαίωσες πὼς τὸ πεντάλιρο αὐτὸ εἶναι ὅμοιο κι ἀπαράλλαχτο ; Ὑστερα ἐσὺ δὲν ἐβεβαίωσες τὴ Χρυσσαυγὴ πὼς τὸ πεντάλιρό μου εἶναι ψεύτικο ;

— Ἐγώ ; ἐγώ ; ποτέ ! ποτέ ! Ἄχ ! νάτανε δῶ ἡ γυναῖκα τοῦ Πετριτῆ νὰ τὴν ἀπόδειγνε ψεῦτρα αὐτῆ τῆ Βασίλω !...

— Ἐδῶ εἶμαι, καλὲ κουμπάρε μου ! ἠκούσθη ὡς σάλπιγγα δευτέρας παρουσίας ἡ φωνὴ τῆς Χρυσσαυγῆς λέγουσα, καὶ μὲ τὴν φωνὴν παρουσιάσθη καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ Πετριτῆ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ Μαντζαβίνου ὡς θηλυκὸς Σατανᾶς.

Ὁ Μαντζαβίνος πού δὲν πολνεπίστευε τὰ φαντάσματα ἔκαμε νὰ σταυροκοπηθῆ καὶ ἔχασκε ὀλίγα δευτερόλεπτα βλέπων μεγάλην μεγαλωστί ἐνώπιόν του τὴν Χρυσσαυγὴν. Γλήγωρα ὅμως ἐνοήσας πλέον ὅτι ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα πού τόσοσ ἀριστοτεχνικὰ μολαταῦτα εἶχε στήσει ὁ ἴδιος διὰ νὰ χαντακώσῃ πρὸ πάντων αὐτὴν τὴν γυναῖκα τοῦ Πετριτῆ, διὰ τὴν ὁποῖαν ἠσθάνετο τόσῃν ἀγάπῃν καὶ μῖσος καὶ ζηλοτυπίαν μαζί, ἀπεφάσισε νὰ παίξῃ τὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα καί, κτυπῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ χύνων ὅλο τὸ φαρμάκι τῆς προσβληθείσης φιλοτιμίας του κατὰ τῆς τιμῆς τῶν δύο γυναικῶν, νὰ τὰς τρομάξῃ, νὰ τὰς ἀπολιθώσῃ, νὰ σωθῆ. Πρῶτα-πρῶτα λοιπὸν ἰδὼν τὴν Χρυσσαυγὴν, ἀφ' οὗ συνῆλθε ἀπὸ τὴν ἐκκληξίν του, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ κάθισμά του, ὡς ἀγριόγαττος πού προτοῦ νὰ ἐπιτεθῆ κυρτώνει εἰς τόξον τὴν σπονδυλικὴν του στήλην, παίζει ἀραιὰ ἀλλὰ δυνατὰ τὴν οὐρὰν του, τεντώνονται ὡς ἀγκάθια ἀκτινωτὰ τὰ μουστάκια του καὶ τὰ μάτια του ξεπεταμένα χύνουν πρασινωπὲς φωτιὰς ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ αἵματος πού κυριεύει τὴν ἀσπλαγχνῆν καρ-

διά του. Ἐπειτα ἐψιθύρισε πρῶτα εἰς τὴν Χρυσσαυγὴν: « Ἐσὺ ἐδῶ ! » καὶ διὰ μιᾶς ἀκολούθως ὡς μαινόμενος ἐφώναξε τοῦ Πετριτῆ :

— Κουμπάρε ! αὐτὲς ἐδῶ εἶναι συνεννοημένες ! εἶναι σκύλλες ! εἶναι ὄχεντρος ! δὲν ἔχουν ὑπόληψι ! εἶναι γυναῖκες !

— Νὰ σοῦ πῶ, ἐφώναξε τότε ἀπειλητικώτατα ὁ Πετριτῆς, μάζεψε τὰ λόγια σου εἰδὲ μὴ σὲ σφάζω σὺν ἀρνί ! Πρέπει νὰ μοῦ τ' ἀποδείξῃς πρῶτα πὼς ἡ γυναῖκά μου κ' ἡ Βασίλω εἶνε ὅπως τὲς λές, κι ἂν δὲν μοῦ τ' ἀποδείξῃς, δὲν φεύγεις ζωντανὸς ἀπὸ δῶ ! . . .

— Τί τρέχει, καλὲ ; ἀκούσθηκε τώρα καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Γερασίμου, ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ γευματίσῃ σίτι του καί, ἐκκληκτος πρῶτα διὰ τὰς κραυγὰς τοῦ γυναικαδέλφου του καὶ τοῦ κουμπάρου του, αἰσθάνθηκε μεγαλύτερη ἀπορίαν, ὅταν εἶδε παράπλευρα τῆς Βασίλω καὶ τὴν Χρυσσαυγὴν.

— Καλὰ πού ἦλθες καὶ σύ, Γεράσιμε ! ἐφώναξε ὁ Πετριτῆς. Ὁ κῆρ κουμπάρος μας ἀπὸ δῶ θέλει καλὰ καὶ σώνει νὰ μᾶς βάλλῃ στὰ αἶματα !

— Ὁ παλιάνθρωπος ! ἐφώναξε ἡ Βασίλω.

— Ὁ παλιάνθρωπος ! ἐπανάλαβε καὶ ἡ Χρυσσαυγὴ.

— Μέγας εἶσαι, Κύριε ! εἶπε ὁ Γεράσιμος. Τί τρέχει καλὲ ;

— Τρέχει, κουμπάρε μου, εἶπε μὲ ὑπέροχην αὐστηρότητα ὁ Μαντζαβίνος, ὅτι θέλω νὰ σώσω τὴν τιμὴ τοῦ σπιτιοῦ σας, κ' οἱ γυναῖκές σας θέλουν μὲ τὲς ψευτιὰς κ' ὑποκρισίας των νὰ μὲ χαντακώσουν !

— Γιὰ ἐξηγήσου καλύτερα, κουμπάρε ! ἐφώναξε προσβλημένος ὁ Γεράσιμος.

— Τί νὰ ἐξηγηθῶ καὶ νὰ ἐξηγηθῶ ! Ὅ,τι λέω, αὐτὸ εἶναι ! ἀπήντησε ἀποφθεγματικὰ καὶ ψύχραιμα τάχα ὁ Μαντζαβίνος.

— Ὡς τώρα ὅμως, εἶπε ὁ Πετριτῆς, ὅ,τι εἶπες, ἦταν ψέμμα ! Δὲν εἶπες πὼς τὸ πεντάλιρο τῆς Βασίλω εἶναι ἀληθινὸ καὶ ὅμοιο κι ἀπαράλλαχτο ὅπως τῆς τὸ χάρισε ;

— Καὶ τὸ βεβαιώνω ἀκόμη, ἐκτὸς ἂν τ'ἄλλαξε !

— Χά ! χά ! χά ! ἔκαμε ἡ Βασίλω.

— Δὲν ἐζήτησες μάρτυρα τὴ Χρυσσαυγὴ πὼς δὲν τῆς εἶπες γιὰ τὸ πεντάλιρο αὐτὸ πὼς εἶναι κάλπικο ; ἐξηκολούθησε ὁ Πετριτῆς. Νὰ τὴν ἡ γυναῖκά μου ! λέγε, Χρυσσαυγὴ μου, σοῦ πε τέτοιο πρᾶμα ;

— Μοῦ πε πὼς εἶναι κάλπικο ! ἐβεβαίωσε ἡ Χρυσσαυγὴ.

— Ψέμματα λές, ὄχεντρο ! ἐβρονχήθηκε ὁ Μαντζαβίνος, καὶ ἔσκαζε, διότι δὲν ἠμποροῦσε νὰ πνίξῃ τὴν γυναῖκα αὐτὴν πού τὴν ἀτίμασε καὶ τῆς ἐτοίμαζε τάφον ἐπονείδιστον.

— Ὅλο ψέμματα λέω ἐγώ ! εἶπε εἰρωνικὰ ἡ Χρυσσαυγὴ. Ἄκου

κι άλλο ψέμμα πού θά πῶ, σιῶρ Μαντζαβίνε ! Σὺ δὲν μ' ἐβεβαίω-
σες πῶς καὶ ἡ Βασίλω προδίδει τὸν ἄντρα της ;

— Τί ; πῶς ; πῶς ; πῶς ; ἐφώναζε ὁ Γεράσιμος ἐπὶ πολὺ
κ' ἐκινούσε μαζί καὶ τὰ χέρια του μ' ἐρωτηματικά σχήματα, ἐν ᾧ ὁ
Μαντζαβίνος βράζων ἀπὸ τὸ κακό του, ἀφρίζων ἀπὸ τὴν λύσαν του,
ἐμούγκρισε πρὸς τὴν Χρυσανγήν :

— Γιὰ νὰ σὲ βεβαιώσω τέτοιο πράμα, ὑποκρίτρια, θά πῆ πῶς
θὰ εἶχα στενὲς σχέσεις μαζί σου !

— Καὶ μήπως, δὲν μοῦ περ πὼς ἔχεις στενὲς σχέσεις μαζί της ;
ἠρώτησε ἡ Βασίλω.

— Τότε σιγὰ-σιγὰ θέλεις νὰ βεβαιώσης καὶ σὺ πὼς καὶ μαζί σου
εἶχα στενὲς σχέσεις ! ἐφώναξε καταστενοχωρημένος ὁ Μαντζαβίνος.

— Καὶ μήπως δὲν μ' ἐβεβαίωσες, ἐμένα πὼς ἔχεις στὰ λήθεια
στενὲς σχέσεις μὲ τὴ Βασίλω ; εἶπε εἰρωνικά ἡ Χρυσανγή.

— Τί ; πῶς ; ἐξακολουθοῦσε φωνάζων ὁ Γεράσιμος καὶ ἀγριο-
κωττάζων τὸν Μαντζαβίνον.

— Θὰ σὲ σφάζω ! ἔλεγε καὶ ὁ Πετριτής, ἄτιμε, ἂν δὲν πῆς ὅλη τὴν
ἀλήθεια πέρα καὶ πέρα ! Καὶ ἐπλησίασε τὸν κουμπάρον του μὲ τὸ δεξι
χέρι ἀκκουμπισμένον εἰς τεράστιο μαχαῖρι χωμένο εἰς τὴν ζώνην του.

Ἐδῶ πλέον τοῦ Μαντζαβίνου ἡ ὑποκρισία καὶ τὸ θράσος
εἶχαν παραλύσει καθολοκληρίαν, καὶ ὁμοίαζε μὲ τὰ φεῖδια πού τὰ
κυνηγοῦν εἰς τὰ μέρη μας διὰ νὰ τὰ πιάσουν ζωντανά. Τὸ καλοκαῖρι
λοιπὸν οἱ χωρικοὶ μας διαλέγουν ἓνα μεσημέρι πού ὁ ἥλιος νὰ καίη
δυνατά, ἀνυπόφορα, καὶ πηγαίνουν εἰς τὲς φειδοτρύπες ὅπου γνωρίζ-
ζουν ὅτι κρύπτονται γαλιάντρες καὶ ὄχεντρες καὶ ἄλλα ἐπικίνδυνα ἐρ-
πετά, ὠπλισμένοι μὲ τὰ ἀκινδυνότερα ὄπλα, μὲ μακρὰ κομμάτια ἀπὸ
πρόστυχο πανί, διὰ νὰ κυνηγήσουν ἐπιτυχέστατα τὸ ἐπικινδυνότερο
θηρίο. Περιστεύουν λοιπὸν εἰς τὲς τρύπες ἀπὸ πάνω καὶ ἀρχίζουν
νὰ σφυρίζουν μονότονα καὶ μελαγχολικὰ σφυρίγματα καὶ πλησιάζουν
τὴν ἄκρην τοῦ πανιοῦ εἰς τὰ χεῖλη τῆς φωλιάς. Καὶ τὸ φεῖδι τὸ πο-
νηρότατο, χωρὶς νὰ τὸ θέλη, μαζεύεται, ἐνθουσιάζεται, λυσιιάζει ἀπὸ
ἐπιθυμίαν ἢ νὰ δαγκάσῃ ἢ νὰ χύσῃ τὸ δηλητήριό του πρὸς ἐκεῖνον
πού σφυρίζει, ἔτσι διὰ νὰ ἀνταμείψῃ μὲ τὸν δολοφονικώτερον τρόπον
αὐτὸν πού τὸ διασκεδάζει, πού τὸ γεμίζει χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Καὶ
σέρνεται λοιπὸν σιγὰ-σιγὰ καὶ ὅλο ζοηρότερα ἀπὸ τὰ βάρη τῆς φω-
λιάς του πρὸς τὸ χεῖλός της, καὶ ὅλο τὰ μάτια του χύνουν ἀστραπὲς
πού μαγνητίζουν, καὶ ὅλο ἡ φαρμακερὴ γλῶσσά του παίξει ἀεικί-
νητη ξεπροβάλλουσα μακρουλή ἀπὸ τὸ βρωμερό του στόμα. Καὶ
ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ χεῖλος τῆς κρύπτης του, ὅπως ἀκούει εὐκρι-
νέστερα τὰ σφυρίγματα γαργαλίζεται περισσότερο καὶ τρέμει γαλβα-

νισμένο τὸ σῶμά του καὶ χορεύει ἀεικίνητα τὴν οὐρὰν του καὶ τὸ
μοχθηρότατο κεφάλι του, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπολαυσὴν τῆς ἡδονῆς ἀρχί-
ζουν νὰ τρέχουν δηλητηριασμένα τὰ σάλια του καὶ μαίνεται νὰ δαγ-
κάσῃ κάτι διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφο τῆς ἀπολαύσεως, καὶ
ὅπως βλέπει τὸ πανί νὰ κρέμεται ἀργοκίνητα εἰς τὰ χεῖλη του καρ-
φώνονται διὰ μιᾶς ἐπ' ἰνω του σάν ὀξύτατα βέλη τὰ δόντια του σμαλ-
τώμενα καὶ μὲ τὸ φαρμάκι του ὅλο. Καὶ τότε οἱ κνηγοὶ χαχανίζον-
τες τραβοῦν ἔξω τὸ πονηρότατο ἐρπετὸ πού γαλβανισμένο ἀκόμη
ἀπὸ τὰ σφυρίγματα ἐξακολουθεῖ νὰ στερεώη βαθυτέρα τὰ δόντια
του εἰς τὸ πανί καὶ νὰ σείη ἀπολαυστικώτατα τὴν οὐρὰν του, χωρὶς
νὰ γνωρίζῃ ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔχει παραδώσει τὸ κεφάλι του εἰς τὴν
κορεμάλαν . . . Καὶ ὅταν τὸ βγάλουν ἀπὸ τὴν τρύπαν του κωδὸ καὶ
ἀκίνδυνο πλέον οἱ κνηγοὶ, δὲν τὸ σκοτώνουν ἀμέσως, ἀλλὰ τὸ πε-
ριπαίζουν πρῶτα καὶ χώνουν τὰ δάκτυλά των εἰς τὸ στόμα του καὶ
τὸ κρύβουν εἰς τὰ στήθη των διὰ νὰ τὸ θερμάνουν τάχα καὶ τὸ πε-
ριποιηθοῦν, κ' ἔπειτα τοῦ κόβουν τὴν οὐρὰν καὶ κάνουν ἀπ' αὐτὴν
ἄλλες πολλὲς οὐρὲς καὶ τοῦ βγάζουν ἀκολουθῶς τὰ μάτια καὶ εἰς τὸ
τέλος τὸ πατοῦν ὅλοι, τὸ ξεκοιλιάζουν καὶ, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἴχνος τοῦ
βρωμεροῦ ζῴου ἐπὶ τῆς γῆς, μοιράζουν τὰ κομμάτια του εἰς τοὺς
σκύλους καὶ τοὺς γάτους . . . Τέτοιο φεῖδι ἀκίνδυνο πλέον κατήν-
τησε τώρα καὶ ὁ Μαντζαβίνος, ὅταν ὁ Πετριτής τὸν ἐπλησίασε
ἄγριος μὲ τὸ μαχαῖρι εἰς τὸ ζωνάρι καὶ τοῦ ἐφώναξε: «Θὰ σὲ
σφάζω, ἂν δὲν πῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια !» Ὁ Μαντζαβίνος τότε σάν νὰ
μὴ τοῦ ἔμενε σταλιά πλέον ἀπὸ τὸ δηλητήριον τῆς λύσσης καὶ τῆς
ὑποκρισίας του ἐψιθύρισε : «Θὰ πῶ ὅλη τὴν ἀλήθεια μάρτυς μου ὁ
θεὸς πὼς θὰ τὴν πῶ ὅλη πέρα καὶ πέρα !»

— Λέγε τὴν κακοῦργε ! ἐμούγκρισε ὁ Πετριτής.

— Λέγε τὴν ! εἶπε καὶ ὁ Γεράσιμος, ἐν ᾧ ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ
Χρυσανγή ἀλληλοεκωττάζοντο ὠχραὶ καὶ ἀσθμαίνουσαι ἀπὸ τὸν θρί-
αμβόν των ὡς νὰ εἶχαν καταβάλλῃ, μετὰ ὑπεράνθρωπην πάλην καὶ
ἀγωνίαν, μόνον μὲ τὰ τρυφερὰ χερὰκια των κανένα λυσιασμένον λύ-
κον, καμμίαν πεινασμένην ἀλεπού, πού εἰσώρησαν ἐν κρυφῷ καὶ
παραβύστω εἰς τὸ νοικοκυρεῖό των διὰ νὰ καταστρέψουν τὰ πάντα
χωρὶς κανέναν νὰ πάρῃ μυρωδιά.

— Λοιπὸν, εἶπε ὁ Μαντζαβίνος, ναί ! Σὰς λέω ὅλη τὴν ἀλή-
θεια ! . . . Δὲν βαστῶ ! . . . θὰ τὴν πῶ ! ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ πιστέψῃ κα-
νένας ! Ὁρμισθῆτέ μου πὼς ἂν τὴν πῶ δὲν θὰ μὲ σκοτώσετε !

— Δὲν θὰ σὲ σκοτώσουμε, ἄκακο ἀρνάκι ! εἶπε ἡ Χρυσανγή
εἰρωνικά.

— Εἶσαι πιά ψοφίμι ! εἶπε καὶ ἡ Βασίλω.

— Φεῖδι χωρὶς δόντια ἐχθρὸς δίχως μαχαῖρι! εἶπε καὶ ὁ Γεράσιμος.

— Καὶ δίχως χέρι! ἐπρόσθεσε περιφρονητικὰ καὶ ὁ Πετριτῆς. Λέγε σοῦ λέω! ἐπανέλαβε βλέπων ἀπαίσια τὸν κουμπάρου του.

— Μὰ τὸνομα τοῦ θεοῦ λοιπὸν σοῦ λέω, Πετριτῆ, σὲ βεβαιώνω, Γεράσιμε, πὼς... οὐχ!... πὼς νὰ τὸ πῶ; οὐχ! δαιμονίζομαι!... θὰ τὸ πῶ! θὰ τὸ πῶ ὅμως! Ἐγώ! ναί! ἐγώ! ἐγώ ὁ ἴδιος ἀτίμασα τὲς γυναῖκές σας!...

— Χά! χά! χά! ἐγέλασαν καὶ οἱ τέσσαρες μαζί ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

— Ὁ κοκομοίρης! εἶπε ἡ Χρυσανγὴ μὲ οἶκτον, τᾶχασε!

— Λυπήσου τον, Γεράσιμέ μου, εἶπε καὶ ἡ Βασίλω ἰκετευτικὰ, εἶναι τρελλὸς ὁ μαῦρος!

— Ἔτσι φαίνεται, εἶπε ἀνήσυχος καὶ ὁ Πετριτῆς.

— Τὸ παρακάμαμε καὶ τοῦ γύρισε τὸ μυαλό! ἐψιθύρισε καὶ ὁ Γεράσιμος.

— Δὲν σᾶς τό πα πὼς δὲν θὰ μὲ πιστέψετε; ἐφώναξε τώρα ὁ Μαντζαβίνος. Ἐγώ! σᾶς λέω, ἐγὼ ἀτίμασα τὴ Βασίλω, Γεράσιμε, τὴ Χρυσανγὴ, Πετριτῆ! Σᾶς τ' ὀρκίζομαι! μάρτυς μου ὁ θεός, μάρτυρες οἱ ἴδιες οἱ γυναῖκές σας!

— Σκάσε, νὰ σὲ πάρη ὁ Διάολος! ἐφώναξε ὁ Πετριτῆς, καὶ τοῦ ἔδωκε δυνατὸ ράπισμα, ἐν ᾧ ὁ Μαντζαβίνος ἔκραζε πλησιάζων τὸ ἓνα χέρι του εἰς τὸ μάγουλο, ἐν ᾧ μὲ τὸ ἄλλο ἐσκέπαζε τὴν ἀκριβῆ χωρίστραν του μὴ τοῦ τὴν χαλάσουν: «Ἄ! δὲν σᾶς τό πα; Ὅχι μονάχα δὲν μὲ πιστεύετε, μὰ μὲ χτυπᾶς κι ὅλα κουμπάρου μου;»

— Θεότρελλε, τοῦ εἶπε περιφρονητικὰ ὁ Πετριτῆς, ἂν σὲ πίστευα, θὰ σ' εἶχα καὶ σφαγμένο τώρα!...

— Κ' ἐγὼ ξεκοιλιασμένο! εἶπε καὶ ὁ Γεράσιμος.

— Καλύτερα! καλύτερα! ἐψιθύρισε ταραγμένος μὲ ἀληθινὰ συμπτώματα τρέλλας τώρα ὁ Μαντζαβίνος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ψέμμα καὶ τὸ ψέμμα εἶν' ἀλήθεια! Ἄ! ψυχὴ μου! ὅλο ἀλήθειες θὰ λέω τώρα, Πετριτῆ μου, Γεράσιμέ μου, καὶ σᾶς ξαναλέω λοιπὸν πὼς ἐγὼ, ἐγὼ ὁ ἴδιος, μὰ τὸν αἶ Σπυρίδωνα, ἀτίμασα τὰ στεφάνια σας! Ἄ! σᾶς τὴν ἔκαμα! σᾶς ἀτίμασα καὶ μοῦ λέτε κι ὅλα κ' εὐχαριστῶ! τράλα, λάλα, λά! τράλα, λάλα, λό!...

Ὁ Πετριτῆς εἰς τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Μαντζαβίνου ἐκύτταξε ἐρωτηματικὰ τὸν Γεράσιμον ὡς νὰ ἐζητοῦσε τὴν γνώμην του τί νὰ κάμουν διὰ τὸν κουμπάρου των πού, φῶς φανερὸ, ἐτρελλάθηκε πιά! Ἀλλὰ καὶ ὁ Γεράσιμος, περιφροντὶς τώρα διὰ τὴν ἐξαφνικὴν ἀσθένειαν τοῦ Μαντζαβίνου, δὲν εὔρισκε τί νᾶπαντήσῃ κ' ἐσυλλογίζετο ὅτι

ἐπαρাত্রάβηξαν τὸ σχοινί. Ἀλλὰ καὶ μία ἄλλη ἀπορία τοῦ ἐγεννατο: «Πὼς συνέβησαν ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα; Αὐτὸς ἦλθε τὸ μεσημέρι σπῆτι του νὰ φάῃ, καὶ εἶδε ἐκπληκτος τὴν ἀδελφήν του νὰ στέκεται ἀγαπημένη καὶ παρὰ πλευρα στὴ Βασίλω του, ἐν ᾧ ὡς τὰ χθὲς ἦταν οἰδύο γυναῖκες οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροί. Ἐπειτα εὔρηκε καὶ τὸν Μαντζαβίνο, πού τὸν συναντοῦσε σπανιώτατα καὶ μόνον ἓνα καλημέρα εἶχε μαζί του, νὰ βρίζεται μὲ τὸν Πετριτῆ, μὲ τὴ Χρυσανγὴ καὶ μὲ τὴ γυναῖκά του, καὶ εἰς τὸ ὕστερο τὸν ὕβρισε κι αὐτός, κι ὁ κουμπάρου του διὰ μᾶς ἔπειτα τρελλάθηκε. Τί σημαίνουν ὅλ' αὐτά; Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Γεράσιμος γυρίσας τώρα πρὸς τὴν ἀδελφήν του καὶ τὴν γυναῖκά του εἶπε: «Χρυσανγὴ, Βασίλω μου, ἀφ' ὅτου ἦλθα σπῆτι, μέσες ἄκρες κατάλαβα πὼς οἱ δύο σας κι ὁ Πετριτῆς ἀπὸ δῶ τᾶχετε μὲ τοῦτον τὸν χριστιανό, καὶ τὸν βρίζετε καὶ τὸν μπατοῖζετε καὶ ξέρετε ὅλα, μὰ ἐγὼ χωρὶς νὰ ξέρω τίποτα τὸν ὕβρισα κ' ἐγὼ καὶ θὰ τὸν σκότωνα, ἀφοῦ μᾶς εἶπε τόσα ἀτιμα λόγια, ἂν δὲν τὸν μυριζόμουνα πὼς εἶναι θεότρελλος!...

— Ἐγὼ τρελλός; Χά! χά! χά! τράλα, λάλα, λά! Μωρὲ ὅλο ἀλήθειες θὰ λέω ἀπὸ τώρα καὶ πέρα! τράλα, λάλα, λό!

— Τὸν ἀκοῦτε; ἐξηκολούθησε ὁ Γεράσιμος. Λοιπὸν πρέπει νὰ μάθω κ' ἐγὼ τί ἔτρεξε μαζί σας γιὰ νὰ ξέρω, τὸ ἐλάχιστο, τί νὰ πῶ, ὅταν θὰ τὸν πᾶμε στὸ φρενοκομεῖο...

— Νὰ πῆς πὼς ἀτίμασα τὴν γυναῖκά σου, τὴν γυναικοῦλά σου! εἶπε μὲ κωμικὴν τραγικότητα ὁ Μαντζαβίνος. Ἔτσι δὲν εἶναι, Βασίλω μου;

— Νά! πὼς εἶναι, βρωμότρελλε! τοῦ εἶπε ὁ Γεράσιμος, καὶ τοῦ ἐτράβηξε δυνατὸ χαστοῦκι.

— Ἄ! ἄ! μὴ χτυπᾶς! μὴ χτυπᾶς! μοῦ χάλασες καὶ τὴ χωρίστρα! Σοῦ τὰ λέω ἐγὼ ὅλα! ὅλα! Ἄ! τὰ δόντια μου! ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ πῶ! μὰ γιὰτί χτυπᾶς; Δὲν ἐσυμφωνήσαμε νὰ μὴ μὲ χτυπᾶτε, ἂν λέω ἀλήθεια;

— Σκάσε! τοῦ ἐφώναξε ὁ Γεράσιμος. Λέγε λοιπὸν, Βασίλω μου, λέγε, Χρυσανγὴ...

Τότε αἱ δύο γυναῖκες ἤρχισαν νὰ διηγοῦνται τί συνέβη ὅπως αὐτὰ ἠθέλαν, καὶ συνεπλήρωναν θαυμάσια ἢ μία τὴν ἄλλην, καὶ ἡ φωνὴ τῆς Βασίλως ἦτον ἠχώ τῆς Χρυσανγῆς καὶ αἱ φράσεις τῆς γυναικὸς τοῦ Πετριτῆ ἦσαν ἡ τελεία ἔκφρασις τῶν ψυχικῶν συναισθημάτων τῆς συζύγου τοῦ Γερασίμου.

— Ἀδελφέ μου, ἔλεγε λοιπὸν ἡ Χρυσανγὴ, ἐν ᾧ ὁ Μαντζαβίνος ἀνοίξε τώρα διάπλατα τὰ μάτια κ' ἐφαίνετο ὅλος προσοχὴ καὶ συλλογῆ· ἀδελφέ μου, αὐτὸς ἐδῶ ὁ κουμπάρου μας — χαρᾶ, στὸν κουμ-

πάρο! — προτοῦ νὰ στεφανωθῶ τὸν Πετριτὴ μου, μοῦ ἔκανε χρόνια τὰ γλυκὰ μάτια... Ψέμματα λέω, σιὸρ Μαντζαβίνε;

Ἐδῶ ὁ Μαντζαβίνος ἀκούσια ἐχαμήλωσε τὰ μάτια του καὶ θὰ ἐκατακοκκίνιζε, ἐὰν δὲν εἶχε γίνῃ τὸ πρόσωπό του μαραμμένη πα-
ραοῦνα ἀπὸ τὰ ραπίσματα ποὺ εἶχε φάγῃ.

— Ἄ! ἄ! ἐφώναξε ὁ Πετριτὴς ὡς νὰ ἐγκάριζε πεινασμένος γάϊδαρος ποὺ ματιάζει φρέσκο τριφύλλι. Ἔτσι ἔ, σιὸρ Μαντζαβίνε...
κακοὺς χρόνους νᾶχης!

— Λοιπὸν ποὺ λές, Γεράσιμέ μου, ἐξηκολούθησε ἡ Χρυσανγὴ, ὅταν εἶδε πὼς ἐγὼ ἀγαπῶ τὸν Πετριτὴ μου (καὶ ὁ Πετριτὴς τώρα τὴν ἐκατάτρωγε μὲ φλογερὸς καὶ γλυκύτατες ματιές) ἀποφάσισε νὰ μᾶς ἐκδικηθῇ ὅλους, ἐμένα, ἐσένα...

— Τὸν ἄτιμο... ἐμουρμούρισε ὁ Γεράσιμος.

— Τὸν ἄντρα μου, ἐξηκολούθησε ἡ Χρυσανγὴ.

— Ὅρσε! εἶπε φασκελώνων τὸν Μαντζαβίνον ὁ Πετριτὴς.

— Ὡς κ' ἐμένα! ἐσυμπλήρωσε ἡ Βασίλω.

— Ὡς καὶ τὴ Βασίλω μάλιστα, ἐβεβαίωσε καὶ ἡ Χρυσανγὴ. Γι' αὐτὸ τὰ κατάφερε πρῶτα νὰ μᾶς στεφανώσῃ καὶ τὲς δύο καὶ νὰ γεννήσῃ τὴ διχόνοια μὴ χαρίζοντας τίποτε τῆς Βασίλως καὶ χαρίζοντας σ' ἐμένα ἐκεῖνο τὸ ἀναθεματισμένο πεντάλιρο...

— Δὸς του το πίσω! ἐφώναξε φρενιασμένος ὁ Πετριτὴς.

— Τώρα! τοῦ τό χω δώσει ἐδῶ καὶ πολλὰς μέρες...

— Πῶς; καὶ γιατί; εἶπε ἐκκληκτος ὁ στραβοπόδης.

— Γιὰ τὴν τιμὴ σου, ἄντρα μου!

— Γιὰ τὴν τιμὴ μου; ἐψιθύρισε ὅλος ἀπορία πάλοι.

— Καὶ βέβαια, γιατί, ἀφ' οὗ ἐξ αἰτίας τοῦ πεντάλιρου μᾶς ἔβαλε ὁ προκομμένος κουμπάρος σου στὰ αἵματα ἐμὲ καὶ τὴ Βασίλω μου ἀπὸ δῶ, ἀρχινήσαμε μᾶς μᾶς τοὺς κανγάδες καὶ, χωρὶς νὰ ξέρουμε γιατί, ἡ μία ἤθελε νὰ βγάλῃ τὸ μάτι τῆς ἄλλης καὶ ζηλευόμαστε με-
ταξὺ μας, κι ὁ Γεράσιμός μου καὶ σὺ πιστεύατε πὼς ἐγὼ εἶμαι κακῆς διαγωγῆς...

— Ἐγὼ; τὴν ἀδελφὴ μου νὰ πιστέψω τέτοια; ποτέ! ποτέ! εἶπε ὁ Γεράσιμος.

— Μέγας εἶσαι Κύριε! Πῶς σοῦ πέρασε τέτοια ὑποψία, Χρυσανγὴ μου; εἶπε κάπως ἐντροπιασμένος καὶ ὁ Πετριτὴς. Ὁμολογῶ ὅμως πὼς ἐξ αἰτίας αὐτουνοῦ ἐδῶ τοῦ σιὸρ Μαντζαβίνου, ὅπως τώρα καταλαβαίνω, κόμπησα νὰ σὲ σκοτώσω... Ἄχ! καὶ θὰ μποροῦσα νὰ ζήσω λεφτὸ ὕστερα;

— Ἄς εἶναι! εἶπε γλυκὰ-γλυκὰ ἡ Χρυσανγὴ, περασμένα ξε-
χασμένα, ἄντρα μου! Ἄφ' οὗ λοιπὸν, ποὺ λέτε, μᾶς ἄναψε καλὰ-

καλὰ τὸ πάθος τῆς ζήλειας ἔς ἐμὲ καὶ στὴ Βασίλω μου, ἦλθε δῶ
στὸ σπίτι της καί... .

— Ἄσε νὰ τὰ πῶ ἐγὼ τώρα! τὴν διέκοψε ἡ Βασίλω, καὶ ἐξη-
κολούθησε: Μ' εἴσρηκε λοιπὸν καὶ μοῦ εἶπε τὰ χειρότερα πράματα
γιὰ τὴ γυναῖκά σου, Πετριτὴ μου, καὶ σὺ δὲν τὴν ἄφινες πιά νὰ ξε-
νοδουλεύῃ, κ' ἡ δυστυχισμένη, γιὰ νὰ μὴν παραστρατήσῃ, εἶχε που-
λήσει ὡς καὶ τὸ ποκάμισό της, καὶ στὸ ὕστερο πῆγε καὶ σὲ τοῦτον
τὸν ἐλεήμονα κουμπάρο της σὰν στὸν καλύτερον ἄνθρωπο τοῦ κόσμου,
νὰ βάλῃ ὅλα τὰ χρυσαφικά της, ἔξω ἀπὸ τὸ πεντάλιρο, ἐνέχυρο γιὰ
καμμιά ἑκατοστὴ δραχμὴς. Μὰ αὐτὸς ὁ λύκος ποὺ ἕνα σκοπὸ εἶχε:
νὰ τιμᾶσῃ τὰ σπῖτια μας καὶ νὰ μᾶς ἐκδικηθῇ ὅλους μαζί, γιατί ἡ
Χρυσανγὴ τὸν περιφρόνησε...

— Μωρὲ μοῦτρα γιὰ νὰ γαλήσω! ἐψιθύρισε ἡ γυναῖκα τοῦ Πε-
τριτῆ βλέπονσα τρυφερότατα τὸν στραβοπόδη καὶ ἀντιβλεπομένη
περιπαθέστατα.

— Αὐτὸς λοιπὸν εἶπε τῆς Χρυσανγῆς πὼς θέλει ἐνέχυρο ὄχι τόσο
τὰ χρυσαφικά ὅσο τὸ πεντάλιρό της, κ' ἐπειδὴ ἡ γυναῖκά σου, Πετρι-
τῆ, δὲν ἤθελε, μ' ὅλα της τὰ δίκια, νὰ καταλάβῃ ὁ κόσμος καὶ πρῶ-
τος-πρῶτος ἐσὺ πὼς ἔβγαλε ἀπὸ πάνω της τὸ δῶρο ποὺ τῆς ἔκαμε
ὁ κουμπάρος στοὺς γάμους της, γιατί θὰ ἦταν καὶ μεγάλο ἀμάρτημα
καὶ θὰ τὴν κοροΐδευαν καὶ οἱ γειτόνισσες καὶ οἱ φιλενάδες της, ἡ
ἀφεντιά του ἀπὸ δῶ τῆς ἔδωκε ἕνα ἄλλο κάλπικο πεντάλιρο καὶ τὴν
ἐβεβαίωσε πὼς ἦταν ἀληθινὸ καὶ μεγαλύτερης ἀξίας... Ἔτσι δὲν
εἶναι, κοντοπὸνηρο φεῖδι;

— Κάπως ἔτσι εἶναι ὡς ἐδῶ, εἶπε τρεμουλιαστὰ ὁ Μαντζαβίνος.

— Ἐπειτα, ποὺ λές, Πετριτῆ,...

— Στάσου, Βασίλω μου, νὰ τελειώσω ἡ ἐγὼ αὐτὴ τὴν ὁμιλία!
τὴν διέκοψε ἡ Χρυσανγὴ. Ἐπειτα λοιπὸν πῆγε ἀμέσως στὴ γυναῖκά
σου, Γεράσιμε, καὶ τὴν ἐβεβαίωσε πὼς ἐγὼ τοῦ εἶπα χίλια ἄσχημα
πράματα γι' αὐτὴν καὶ πὼς ἐξ αἰτίας μου δὲν τῆς ἔκαμε δῶρο στοὺς
γάμους της, καὶ τῆς ἔδωκε λοιπὸν ἕνα πεντάλιρο ὅμοιο κι ἀπαράλ-
λαχτο μὲ τὸ δικό μου, καὶ δὲν φτάνει αὐτὸ μὰ τῆς ὁμολόγησε κι ὅλα
πὼς ἔχει στενὲς σχέσεις μαζί μου...

— Μπόγια! ἐμιούγκρισε ὁ Πετριτὴς.

— Καὶ διὰ μᾶς ἔπειτα ξαναβρῆκε κ' ἐμένα καὶ μοῦ ὄρχιζετο,
Γεράσιμέ μου, πὼς ἀτίμασε τὰ στέφανά σου!...

— Τὸν ἄτιμο! τὸν ἄτιμο! ἐμονολογοῦσε ὁ ἄντρας τῆς Βασί-
λως. Θάρρος ποὺ τό γε!

— Καὶ μοῦ ἐξιστόριζε μάλιστα μὲ πάθος τὸ πὼς κατάφερε τὴ
Βασίλω σου νὰ πέσῃ στὰ χέρια του καὶ μοῦ ἔκανε τὸ θεατρῖνο, καὶ

γίνηκε φασουλῆς καὶ καραγκιόζης, καὶ γονάτισε μπροστὰ σὰ πόδια μου, καὶ μοῦ τ' ἀγκάλιασε κ' ἔκλαιε καὶ φώναζε: Σ' ἀγαπῶ! σ' ἀγαπῶ! ψυχὴ μου! φῶς μου!...

— Ναί! ναί! ἔτσι ἔλεγα! ἔτσι! ἐφώναζε τώρα ἐρεθισμένος ὁ Μαντζαβίνος ἀκούων τὰ θερμὰ λόγια ἐκείνης ποῦ ἠγάπησε ἄλλοτε παράφορα, καὶ φανταζόμενος τώρα ὅτι ἔχει ἐμπρὸς του τὴν παλαιὰν Χρυσανγὴν, τὴν ἀφράτην καὶ μεστωμένην παρθέναν ποῦ τὴν ἐκατάτρωγε μὲ φλογερὸς ματιές, ἐν ᾧ ἐκείνη ἐκατάτρωγε τὸ ἀτίμητο πεντάλιρό του, καὶ ξεχνῶν τὰ πάντα, καὶ τὸ πάθος τῆς ἐκδικησεῶς του καὶ τὴν ἐπικίνδυνην θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρισκετο, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ὁ φτωχὸς πιερρότος: «Σ' ἀγαπῶ! ναί! Ἐσένα μονάχα ἀγάπησα στὴ ζωὴ μου! Γιὰ σένα ἔγινα κακοῦργος! ἀτίμος! γιὰ σένα, ψυχὴ μου Χρυσανγῆ, γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ τὴν προσβολὴν ποῦ μοῦ κάμες ἀτίμασα τὴ Βασίλω, ἀτίμασα κ' ἔσένα!... Σκοτώστέ με τώρα, Γεράσιμε, Πετριτῆ... Νὰ τὸ στήθος μου! βράζει! φλογίζει! Ἄνοϊξτέ το νὰ τρέξῃ ποτάμι τὸ πυρωμένο μου αἷμα, νὰ ξεθυμάνῃ ἢ καρδιά μου ποῦ καίεται, ποῦ κάρηκε γι' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γυναῖκα, τὴ βασίλισσα, τὴν τυραννίστρα τοῦ μυαλοῦ μου, γιὰ σένα. Χρυσανγὴ μου, γιὰ σένα, ψυχὴ μου, γιὰ σένα, φῶς μου!...

Καὶ μὲ τοὺς λόγους τούτους δὲν ἐκρατήθηκε ὁ δύστηνος κ' ἐγονάτισε ἐμπρὸς εἰς τὴν Χρυσανγὴν ὅμοια κὶ ἀπαράλλαχτα ὅπως ὅταν τῆς παρίστανε δηθὲν πῶς κατώρθωσε νὰ τιμιάσῃ τὴν Βασίλω, καὶ ἀγκάλιασε τὰ πόδια τῆς, καὶ ἠρεθίζετο ἐπικίνδυνα πάλαι ὁ μισότρελλος Μαντζαβίνος, καὶ, ἐντελῶς μαγνητισμένος ἀπὸ τὴν σάρκα τῆς ἀγαπημένης του, θὰ ἐξακολουθοῦσε, χωρὶς διόλου νὰ ἔχη ἀντίληψιν ὅτι εὗρσκεται παράπλευρα ὁ ἄνδρας τῆς Χρυσανγῆς, νὰ ἀναπαριστάνῃ μέχρι τέλους τὴν ἀλησμόνητην ἐκείνην σκηνὴν τῆς τραγωδίας ταύτης, ἐὰν ὁ Πετριτῆς δὲν συνήρχετο ἐγκαίρως ἀπὸ τὴν φοβερὴν ἐντύπωσιν ποῦ τοῦ ἔκαμε τὸ διάβημα τοῦ Μαντζαβίνου, τὸν ὁποῖον τώρα ἐθεωροῦσε ὄχι πιά τρελλόν, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς δαιμονισμένον. Καὶ τὸν ἔπιασε λοιπὸν διὰ μιᾶς ἄγρια, καὶ τὸν ἐπέταξε μακρυνὰ ἀπὸ τὰ πόδια τῆς Χρυσανγῆς του, ἢ ὁποῖα, ὅπως εἶδε τὸν φοβερόν κουμπάρον τῆς νὰ ξαναγονατίζῃ ἐμπρὸς τῆς, κατ' ἀρχὰς τὰ ἔχασε καὶ ἔμεινε μαρμαρωμένη, ἀπόπληκτη ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἀναπαρασάσεως τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ τὴν ἀπατήσῃ ὁ Μαντζαβίνος. Ἐπειτα ὅμως, μόλις ὁ μανιώδης κουμπάρος τῆς τῆς ἔπιασε τὰ γόνατα καὶ ἤρχισε νὰ τῆς ἐξομολογῆται διάθερμα τὸν ἔρωτά του ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄνδρα τῆς, ἀνατινάχθηκε, ἐσκοτίσθηκε, κ' ἐπάγωσε τὸ σῶμά τῆς, κ' ἐλύγισε σὰν κυπαρίσσι ποῦ τοῦ ἐμισόκοψαν τὸν κορμόν, καὶ θὰ ἐσωριάζετο κατὰ γῆς, ἐὰν δὲν ἐπρόφθανε ὁ Γεράσιμος νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ, ἐν ᾧ ἡ Βασίλω ἔτρεχε

νὰ τῆς φέρῃ ξύδι καὶ ὁ Πετριτῆς, ἔξω φρενῶν διὰ τὴν λιποθυμίαν τῆς γυναικὸς του ἐξ αἰτίας τοῦ Μαντζαβίνου, ὄρμησε κατ' ἐπάνω του καὶ τὸν ἐγρονθοκοποῦσε, καὶ τοῦ ἐτραβοῦσε τὰ μαλλιά, καὶ τὸν ἐφτυοῦσε, καὶ τὸν ἐπατοῦσε, καὶ θὰ τὸν ἄφινε στὸν τόπο ἀσφαλῶς, ἐὰν δὲν ἐτύχαινε νὰ ξαναπέσῃ τὸ μάτι του εἰς τὴν μισόνεκρην Χρυσανγὴν του καὶ δὲν ἔτρεχε καὶ αὐτὸς εἰς βοήθειάν τῆς, ἀφ' οὗ πρῶτα ἐτράβηξε φοβερὸ λάκτισμα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κουμπάρου του, ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ ὁποῖου εὐρέθηκε διὰ μιᾶς πεταγμένος φαροῦς πλατὺς κολλητὰ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Γερασίμου. Ἐκεῖ κατατῆσας ὁ σαστισμένος Μαντζαβίνος, κατ' ἀρχὰς ἐμαζεύθηκε, ἐκρητώθηκε κ' ἐκουλουριάσθηκε σὰν γηραλέα ἀροῦδα ποῦ ἐχώθηκε ἀροποδητὴ εἰς μελισσῶνα καὶ ἄρχισε νὰ γλύφῃ περιπόθητα τὸ μέλι, κ' ἐκεῖ ποῦ, ἐντελῶς ἀφωσιωμένη εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὠραίου φαγητοῦ, ξεχνᾷ πιά ἢ παμπόνηρη νὰ κατασκοπεύῃ καὶ γύρω τῆς, ἔξαφνα πληγώνεται κατάκαρδα ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ κυνηγοῦ, καὶ μὲ τὰ νύχια παρᾶλυτα καὶ μὲ τὰ τρομερὰ δόντια τῆς μουνδιασμένα τώρα καὶ μονάχα πλημμυρισμένα ἀπὸ μέλι καὶ αἷματα ἓνα πόθον ἔχει: νὰ συρθῇ ὅπως-ὅπως ἔως τὴν φωλιά τῆς. Καὶ καταβάλλει λοιπὸν ὑπεράνθρωπην προσπάθειαν νὰ φύγῃ, καὶ σέρνεται καμπουριασμένη, μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ μὲ τὴν οὐρὰν εἰς τὰ σκέλη τῆς. Καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ χεῖλος τῆς φωλιάς τῆς, πρὶν νὰ καταπέσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς καὶ ψοφήσῃ ἔρημη, συγκεντρώνει ὅλην τὴν φλόγα τῆς ἀγανακτήσεως τῆς εἰς τὰ ἐτοιμοθάνατα μάτια τῆς καὶ, ὑψώνουσα διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ κεφάλι τῆς, χύνει κατὰ τοὺς κυνηγοὺς δύο-τρεῖς φαρμακωμένες ματιές, γρολλίζει μελαγχολικὰ καὶ σωριάζεται ψόφια πιά εἰς τὸ καταφύγιό τῆς... Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Μαντζαβίνος ἔκαμε. Μόλις εὐρέθηκε πεταμένος καὶ καταμωλωπισμένος σιμὰ εἰς τὴν εἴσοδον, ἐκύτταξε πρῶτα μὲ λύσσαν ἀπελπισίας τὴν Χρυσανγὴν καὶ τὸ συγγενολόγι τῆς, ποῦ ἐξακολουθοῦσαν καταγινόμενοι νὰ τὴν ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν, καταταραχμένοι καὶ ἀπὸ τὴν λιποθυμίαν τῆς καὶ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν ποῦ τοὺς ἐγέννησε ἢ τελευταία σκηνὴ ποῦ τοὺς ἔπαιξε ὑπέροχα ὁ κουμπάρος τῶν σὰν ὑποκριτῆς καὶ αὐτουργὸς μαζί τοῦ δράματος αὐτοῦ. Ἐπειτα φρενιασμένος ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ποῦ ἔπαθε, αἰσθανόμενος ὅμως πολὺ καλὰ ὅτι εἶναι πτώμα πλέον καὶ θέλων μολαταῦτα διὰ παντὸς τρόπου νὰ μὴ παραδώσῃ τὸ πνεῦμά του μέσα εἰς τὸ σπῖτι τῶν θανασίμων ἐχθρῶν του, ἤρχισε νὰ σέρνεται ἀροποδητὴ μὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὰ δόντια καὶ τὸ φαρμακωμένο παράπονον εἰς τὴν καρδίαν κ' ἐπλησίασε κολλητὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Γερασίμου, κατώρθωσε τέλος νὰ τὴν ἀνοίξῃ μὲ χιλίας προφυλάξεις, ἐξανάρριξε ἀκολούθως καὶ μίαν, τὴν πλέον φαρμακωρὴν

ματιὰν τῆς ζωῆς του, εἰς τὸ κουμπαρολόγι του, κ' ἔπειτα ἐγίνηκε ἄφαντος.

Ἐν τούτοις μετὰ πολλοὺς κόπους κατώρθωσαν οἱ συγγενεῖς τῆς νὰ ἐπαναφέρουν τὴν Χρυσανγὴν εἰς τὴν ζωὴν, ἣ ὁποία, μόλις ἦνοιξε τὰ μάτια, ἐψιθύρισε :

— Διῶξτε, γιὰ ὄνομα θεοῦ, αὐτὸ τὸ φεῖδι ἀπὸ τὸ σπίτι μας, γιατί, ἂν τὸ ξαναδῶ, θὰ μοῦλθῃ κεραυνοβόλα ἀποπληξία! . . .

— Νὰ τὸ διῶξω! ἐφώναξε ὁ Πετριτῆς, μωρὲ θὰ τὸ σκοτώσω, θὰ τὸ ξεκοιλιάσω τώρα! Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ προσβλημένος σύζυγος ἐτράβηξε τὸ τεράστιο μαχαῖρι του καὶ ἔκαμε νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ Μαντζαβίνου, ἐν ᾧ συγχρόνως ἡ μὲν γυναῖκά του τοῦ ἐφώναξε: «Ὅχι, Πετριτῆ μου, μὴ τὸν σκοτώσης!», ὁ δὲ Γεράσιμος καὶ ἡ Βασίλω ἔσπευσαν αὐτὴ νὰ τοῦ κρατήσῃ τὸ χέρι κ' ἐκεῖνος νὰ τοῦ ἀποσπᾷ τὸ μαχαῖρι. Ἄλλὰ καὶ οἱ τέσσαρες ἔμειναν διὰ μιᾶς ἄλλοι μὴ βλέποντες πουθενὰ τὸν Μαντζαβῖνον. «Μᾶς ξέφυγε» ἐψιθύρισε μὲ ἀπορίαν ὁ Πετριτῆς. «Ἄς πάη στὸ διάολο, τὸ βρωμόσκυλλο!» εἶπε καὶ ὁ Γεράσιμος. «Καλύτερα ἔτσι,» ἐπρόσθεσε καὶ ἡ Βασίλω. «Ἀλήθεια καλύτερα, Πετριτῆ μου, ἐπεβεβαίωσε καὶ ἡ Χρυσανγὴ, γιατί, ἂν τὸν σκότωνες, θάχαμε δικαστήρια, ἐν ᾧ τώρα . . .

— Τώρα θάνατι καὶ σκοτωμένος μὲ τὰ χέρια του ὁ ψωροπερήφανος, ἡ πονηρὴ ὄχεντρα, διέκοψε ἡ Βασίλω.

— Μὰ τοῦ τὴν κάμαμε νόστιμα, Πετριτῆ μου, ἐξηκολούθησε ἡ Χρυσανγὴ, μ' ὄλο τὸν τρόμον πού πῆρα, ὅταν ἀρχίνησε νὰ γλύφῃ τὰ πόδια μου ἡ σιχαμένη μαῖμοῦ . . .

— Ψυχὴ μου, εἶσαι καλὰ τώρα πιστεύω, τῆς εἶπε ὁ στραβοπόδης κυττάζων γλυκύτατα τὸ τρυφερό του καὶ ἀθωότατο ἡμισυ. Πόσα βιάσανα τράβηξες ἀλήθεια, Χρυσανγὴ μου, ἐξ αἰτίας μου! καὶ λέγων ταῦτα ὁ Πετριτῆς ἐκύτταξε καὶ τὸν Γεράσιμον.

— Κ' ἐξ αἰτίας μου, ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ καὶ αὐτός.

— Κ' ἐξ αἰτίας ὄλων μας, καλέ, ἐβεβαίωσε καὶ ἡ Βασίλω κατατρώγουσα μὲ περιπαθῆ βλέμματα τὴν ἀνδραδέλφην τῆς.

— Μὰ κ' ἐσὺ, Βασίλω μου, δὲν ὑπόφερες λίγα ἀπὸ τὸν παλιάνθρωπον ἐκεῖνον πού γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ ἔμένα ἤθελε νὰ προσβᾷ καὶ τὰ στέφανά σου ἀκόμα . . .

— Ἀλήθεια, Βασίλω μου, ὅταν συλλογίζωμαι τί στενοχώριες θὰ τράβηξες μωῦρχεται νὰ τρελλαθῶ ἀπὸ τὸ κακό μου, τῆς εἶπε καὶ ὁ σκλαβωμένος ἀπὸ τὴν λαγνεῖαν τῆς Γεράσιμος.

— Περσασμένα, ξεχασμένα καλὲ τώρα, εἶπε ἀδιάφορη ἡ Βασίλω. Ἀπὸ σήμερα ὁμως καὶ στὸ ἐξῆς θὰ ζήσουμε ὅλοι μας ἀδελφωμένα σ' ἓνα σπίτι . . . Θέλει, Πετριτῆ μου;

— Ἄν θέλω λέει; φτάνει νὰ θέλῃ ἡ Χρυσανγὴ μου, κ' ἔπειτα ἐγὼ κάνω ὅ,τι ἀποφασίσετε! Ἀπὸ τώρα μάλιστα ὀρκίζομαι στὰ μάτια τῆς γυναίκας μου πὼς θὰ δουλεύω σὰν τὸ σκυλλὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν τιμιότητά σου καὶ τὴν ἀγάπη σου, Χρυσανγὴ μου . . .

— Καλὸς πού εἶσαι! τοῦ εἶπε τρυφερότατα ἡ γυναῖκά του.

— Καὶ θὰ κάμω τὰ δύνата-δυνατὰ νὰ διατηρῶ τὸ σπίτι μας μὲ τὸ Γεράσιμό μας ὅσο μπορῶ καλύτερα, ὅστε νὰ μὴν ὑποχρεώουσαι νὰ μοῦ ξενοδουλεύῃς σὰν πρῶτα . . . Καὶ σὺ μὲ τὴ Βασίλω μας θὰ κάνετε ὅ,τι θέλετε, θὰ βγαίνετε, θὰ μπαίνετε, καὶ θὰ περνᾶμε ζωὴν χαρισάμενον, καὶ θὰ σᾶς τρελλαίνω κάθε βράδυ μὲ τὰ τραγοῦδια μου καὶ τὴν κιθάρα μου . . .

— Κ' ἐγὼ μὲ τὸ μπάσσο πού θὰ σοῦ κρατῶ, εἶπε γελαστὰ ὁ Γεράσιμος.

— Νάλλᾳζουμε μονάχα σπίτι, ἐπρόσθεσε ἡ Χρυσανγὴ, γιατί δὲν θέλω νάχουμε στὰ μάτια μας μπροστὰ ἐκεῖνον τὸν παλιάνθρωπο . . .

— Καλὲ πιστεύεις στ' ἀλήθεια, Χρυσανγὴ μου, εἶπε ἡ πονηρὴ Βασίλω, πὼς ὁ προκομμένος κουμπάρος μας, ἂν δὲν ἐτίναξε ἀκόμη τὰ κῶλα, θὰ μείνῃ πιὰ στὸ μαγαζάκι πού ἔχει; Θὰ προτιμήσῃ καλύτερα νὰ πάη νὰ κρυφτῆ στὰ Τάρταρα τοῦ Ἄδῃ παρὰ νὰ μᾶς ἔχη ἀπέναντί του.

— Κᾶπως ἔτσι κ' ἐγὼ πιστεύω, εἶπε καὶ ὁ Γεράσιμος . . .

Καὶ πράγματι κᾶπως ἔτσι συνέβη. Ὁ Μαντζαβῖνος δηλαδὴ μόλις κατώρθωσε νὰ γλυτρώσῃ ἀπὸ τὰ νύχια τῶν τρομερῶν ἐχθρῶν του, ἐκλείσθη εἰς τὸ μαγαζάκι του μὲ διπλὰ κλειδιά καὶ μάνταλα κ' ἐσωριάσθη εἰς ἓνα κάθισμα μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, τεντωμένα τὰ πόδια καὶ κρεμασμένα τὰ χέρια σὰν παραλυμένος ἀπὸ πρωτάκουστο μεθύσι. Εἶχε ἀκατανίκητον πόθον νὰ μείνῃ ἔτσι ὥρας, ἡμέρας, ἐβδομάδας ἂν ἦτο δυνατόν, καὶ νὰ κοιμηθῆ βαροῦχειον ὕπνον καὶ νὰ ἐξυπνήσῃ εἰς τὴν δευτέραν μονάχα παρουσίαν διὰ νὰ ξεχάσῃ ἐντελῶς τὸ φοβερὸ καὶ πρωτάκουστο πάθημά του, πού δὲν θὰ ἐπίστευε ὅτι θὰ ἐπάθαινε καὶ ἂν τοῦ τὸ ἐπρόλεγε ὁ ἴδιος ὁ θεός, καὶ ἂν εἶχε νὰ τὰ βάλῃ μὲ ὄλους τοὺς Μεφιστοφιλεῖς τῆς Κολάσεως: «Νάτιμάσῃ δυὸ γυναῖκες μὲ τὴν ἀπόλυτη θέλησί των, δυὸ γυναῖκες πού ἡ καθεμιά κνηγοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ βγάλῃ τὸ μάτι τῆς ἄλλης, νὰ τὲς ἔχη ὑποπόδιο τῶν ποδῶν του, νὰ ἦναι ἀπόλυτος τύραννος τῆς ζωῆς των μὲ ὅλα του τὰ δίκαια, ἀφ' οὗ — διάολε! διάολε! — τὲς ἀτίμασε γιατί αὐτὲς τὸ ἤθελαν!, καὶ διὰ μιᾶς ἔπειτα νὰ τὸν καταστρέψουν μὲ τὴν πρωτάκουστην ὑποκρισία των, χωρὶς νὰ μυριστῆ τίποτε, καὶ νὰ βγοῦν κι ἀσπροπρόσωπες σὰν ἀνοιξιὰτικες μαργαρίτες κι ἀθῶες σὰν νεόβγαλτα περιστεράκια, καὶ νὰ

ποδείξουν μάλιστα περίφημα πώς αὐτὸς εἶναι ὁ ἄτιμος, ἡ ἄλεποῦ, ἡ ὄχεντρα, καὶ νὰ γίνουν καὶ αἰτία νὰ βρισθῆ, νὰ φάῃ ξύλο, νὰ τὸν φτύσουν, νὰ τὸν κλωτσίουν, νὰ τὸν σύρουν ἀπὸ τὰ μαλλιά - ποιοί; οἱ ἴδιοι οἱ ἄντρες τῶν οἱ ἀτιμασμένοι! - ὦ θεέ μου! θεέ μου! πῶς νὰ τὸ ὑποφέρῃ; Πῶς νὰ τὸ συλλογίζεται καὶ νὰ μὴ τρελλαίνεται; Πῶς νὰ τὸ θυμᾶται καὶ νὰ μὴ δαιμονίζεται; Καὶ μὲ τὶ πρόσωπο νὰ βλέπῃ ὄχι τὸν ἥλιο, ὄχι τὸν κόσμον, ὄχι τὰ ζῶα, μὰ τὸ ἴδιο τοῦ τὸ πρόσωπο τὸ καταφουσκωμένο ἀπὸ τοὺς μπάτσους, τὸ καταλερωμένο ἀπὸ τὰ βρωμερὰ φτυσθήματα τῶν τιποτένιων, τῶν ἀτιμασμένων κουμπάρων του;» Καὶ ταῦτα συλλογιζόμενος ὁ Μαντζαβίνος σφωριασμένος πάντα εἰς τὸ κἀθισμά του, μὲ ὄλον τὸν ἀκατανίκητον πόθον τοῦ νὰ κοιμηθῆ αἰῶνες, μὲ ὄλους τοὺς τρομεροὺς πόνους τοῦ αἰσθανόντανε εἰς τὰς κλειδώσεις τοῦ καὶ τὰς φλόγας τοῦ ἐκατάκαιαν τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὰ ραπίσματα τοῦ ἔφαγε, ὕπνον δὲν εἴρισκε καὶ ἀνάπαυσιν δὲν κατόρθωνε νὰ ἔχῃ τὸ πνεῦμά του, καὶ μὲ τὸν ἐγωϊσμόν του ἐξευτελισμένον καθ' ὁλοκληρίαν καὶ βλέπων πολὺ καλὰ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ πλέον καμμία ἐκδίκησις κατὰ τῶν τυράννων τοῦ καὶ μάλιστα ὅτι καὶ εἰς τὸ παραμικρότερον διάβημα ἐὰν ἐπρόβαινε ἐναντίον τῶν διὰ τὰ βασανηστήρια τοῦ ὑπέφερε θὰ ἔτρεχε κίνδυνον ἀσφαλῆ νὰ καταδικασθῆ αὐστηρῶς ἀπὸ τὴν Δικαιοσύνην καὶ αὐστηρότερα ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν ὡς τὸ ἀτιμώτερον πλάσμα τῆς γῆς, δύο καὶ τρεῖς φορὲς τώρα ὑπέφερε περισσότερον ἠθικῶς παρὰ σωματικῶς. Καὶ οἱ φοβεροὶ πόνοι ἀπὸ τὸ ξύλον τοῦ ἔφαγε ἦσαν τίποτε ἐμπρὸς εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ τοῦ ἐδημιούργησε ὁ σατανικὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον τὸν ἐξεδίκηθησαν αἱ δύο ἐκεῖναι ἀναθεματισμέναι γυναῖκες. Σουβλιὰ μὲ φαρμακερὲς καὶ πυρωμένες μύτες ἂν ἐκέντιζαν τὰ φυλλοκάρδια του, πάλαι ὀλιγώτερον θὰ ἔπασχε ἡ ψυχὴ τοῦ Μαντζαβίνου ἀπὸ ὅτι ὑπέφερε τώρα μὲ τὴν ἐπίμονην ἀνάμνησιν τοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ ἐτραβήξε ἐξ αἰτίας τῆς Χρυσανθῆς καὶ τῆς Βασίλως. Καὶ ὅτι δὲν ἐχώνευε καὶ ὅτι τὸν ἔπνιγε ἀπὸ ὑπερχείλισιν ἀγανακτήσεως καὶ ἀπελπισίας μαζί, ἦτο κυρίως ἡ ὑπέροχη ὑποκρισία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσύντριψαν αὐτὸν τὸν φοβερὸν καὶ ἀπόλυτον κύριον τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τῶν. «Ἐμὲ, ἐμονολογοῦσε συντετριμμένος, ἐμὲ νὰ γελάσουν, νὰ ἐξευτελίσουν δύο τιποτένιες, δύο ἀτιμασμένες γυναῖκες! ἐμὲ, τὸ Μαντζαβίνο! Δὲν τὸ πιστεύω! ὄχι! δὲν τὸ πιστεύω! Ὁνειρο ἦταν, ὄνειρο!... Ἄδύνατο, σοῦ λέω! Κυττάξου καὶ στὸν καθρέφτη νὰ δῆς πῶς δὲν ἔπαθες τίποτε! νὰ πεισθῆς πῶς ἦταν ὄνειρο!... Ἄδύνατο, σοῦ ξαναλέω!... Ὁνειρο ἦταν! ὄνειρο! κυττάξου, κυττάξου, Μαντζαβινέ μου!... Ἄ! ὦ!... οὔτε νὰ σηκωθῶ δὲν

μπορῶ!... πῶς ἦταν ὄνειρο καὶ πονῶ ὄλος; Ἄ! πῶς μὲ σφάζει ἡ καρδιά μου!... Τί πικρὸ παράπονον τοῦ ἀντηχάει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου καὶ μοῦ πνίγει τὸ λαρύγγι καὶ μοῦ φράζει τὴν ἀναπνοή... Ἄχ! προδότριες!... ἐκδίκησι θέλω! Ναί! ναί!... Ὁνειρο ἦταν, δόξα σοὶ ὁ Θεός! ὄνειρο!... κυττάξου νὰ πεισθῆς, Μαντζαβινέ μου! Σηκόσου! σηκόσου λέω, μπορεῖς, δὲν μπορεῖς!» Καὶ μὲ τὴν ὑπερανθρώπινην ἐκείνην σωματικὴν καὶ ψυχικὴν δύναμιν τοῦ οἱ ἐτοιμοθάνατοι διὰ μιᾶς ἀποκοτῶν ἀκριβῶς πρὶν νὰ ξεψηχῆσουν, καὶ ὡς ἀναστημένοι Λάζαροι σηκώνονται ξάφνου σάν νὰ ἦσαν ὑγιέστατοι καὶ κυττάξουν μὲ τὰ μάτια λάμποντα ἀπὸ ὑπέροχον φῶς τοὺς γύρω τοὺς κλαίοντας καὶ ἀναστενάζοντας συγγενεῖς τῶν διὰ νὰ τὰ κλείσουν ἔπειτα διὰ μιᾶς πάλαι καὶ παντοτεινὰ, τὸ ἴδιο καὶ ὁ Μαντζαβίνος ἐστρωλῶθηκε τώρα ἄγριος ἀπὸ τὸ κἀθισμά του, καὶ πλησιάσας εἰς ἓνα καθρεπτάκι τοῦ μαγαζιοῦ τοῦ ἐκῆνταξε ἀνοιχομάτης καὶ βαθύς ἐρευνητὴς τὸ πρόσωπό του. Καὶ ὅπως ἀθέλητα τὸ ἐμελετοῦσε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του διὰ νὰ πεισθῆ πέρα καὶ πέρα ἂν ἔπαθε τίποτε, ἂν εἶναι τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ Μαντζαβίνου, καὶ ὅπως τὸ εἶδε τώρα διεστραμμένο ἀπὸ τὰ φοβερὰ μαρτύρια τοῦ ἐτραβήξε, ἐδιάβασε συγχρόνως ἐπάνω του ὡς νὰ ἦτο ξένος κριτὴς ἀλάνθαστος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὡς νὰ εἶχε μέσα του κατ' ἐκείνην τὴν ἱερὴν στιγμὴν ψυχὴν μετέχουσαν καὶ τοῦ θεοῦ, ὅλην τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ παρελθόντος βίου του, καὶ ἔβλεπεν ἐκπληκτος ἓνα ἄλλον, πολὺ διάφορον, ἐντελῶς νέον Μαντζαβίνον, ὀλίγον ἄνθρωπον, καὶ πολὺ θηριό, θηριό τοῦ ἐλάμβανε χιλίας μεταμορφώσεις καὶ ἐγένετο τώρα τίγρις καὶ λύκος λυσσιασμένος καὶ καταδιψασμένη ὕαινα καὶ ἀκολούθως φεῖδι καὶ ἄλεποῦ μαζί καὶ κάποτε-κάποτε καὶ μικρὸ παιδάκι κακοπρόσωπο, πεισματάρικο, γέννα τοῦ Σατανᾶ καὶ τῶν Ἑρινύων... Καὶ εἰς τὸ τρομερὸ αὐτὸ ἀλλὰ ἀκριβέστατο καλειδοσκόπιο, τοῦ τοῦ ἀναπαρίστανε τὰ πραγματικὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του, βλέπων καθαρὰ ὁ δυστυχὴς ἁμαρτωλὸς ὅτι τόσα χρόνια ἐξοῦσε αὐταπατῶμενος καί, ἐν ᾧ ἦτο θηριό πολὺμορφο μετέχον ἐλάχιστα καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τούτοις αὐτὸς ἐπίστευε ὅτι εἶναι ὁ ἄκακος ἄμνος, ὁ θυσιαζόμενος διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος πάντα, ὅτι αὐτὸς ἦτο τὸ θῦμα καὶ θύτης ἡ κοινωνία, δὲν ἐκρατήθηκε ὁ ἄμοιρος καὶ ἔφερε τὰ χέρια του κατὰ τοῦ προσώπου του ὡς διὰ νὰ κρύψῃ φρικιῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, καὶ τὸν ἔπιασε δυνατὸ παράπονον, κλάμα μετανοίας τῆς ψυχῆς του, καὶ μόλις κατόρθωσε νὰ ψιθυρίσῃ: «Ἐσὺ τὰ φταῖς ὅλα, κακόμοιρε!» ἐσωριάσθηκε ἀπόπληκτος καὶ νεκρὸς ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτην συγκίνησιν καὶ ταραχὴν τῆς καρδιάς του... 4

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ θάνατος τοῦ Μαντζαβίνου, ὅπως συνέβηκε τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ποὺ ἔπαθε, ὄχι μόνον ἐδικαίωσε τὴν προφητικὴν φράσιν τῆς Βασίλως, «πὺς τὴν ὥρα ὁ Μαντζαβίνος παρὰ νὰ ζῆ καὶ νὰ βλέπῃ αὐτὴν καὶ τὴ Χρυσανγή, θὰ προτιμήσῃ νὰ πάῃ νὰ κρυφῆ στὰ Τάρταρα τοῦ Ἄδου,» ἀλλὰ καὶ ἐξηγήθηκε βέβαια ἀπὸ τὸν Πετριτὴν καὶ τὸν Γεράσιμον ὡς θεία δίκη διὰ τὰ βάσανα ποὺ εἶχαν ὑποφέρει αἱ γυναῖκες τῶν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ κακούργου κομπάρου τῶν. Καὶ τώρα λοιπὸν διπλᾶ καὶ τριδίπλα τὰς ἐλάτρευαν μαζὶ καὶ τὰς ἐθαύμαζαν διὰ τὴν μοναδικὴν τῶν τιμιότητα καὶ τὰς εἶχαν μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ. Μολαταῦτα καὶ ἡ Βασίλω καὶ ἡ Χρυσανγή, ἂν καὶ ἀφωσιωμένοι πλέον ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τοὺς ἄνδρας τῶν, ἔζοῦσαν εἰς τὸ ἐξῆς ὡς δύο μετανοοῦσαι Μαγδαληναί, καὶ ὅλο νηστείας καὶ προσευχὰς ἔκαναν καὶ ὅλο εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐπήγαιναν καί, τὸ περιεργότερο, ὄχι μόνον δὲν ὠνειρεύοντο τώρα νὰποκτήσουν κανένα πεντάλιρο μὲ σχῆμα καρδιάς, ἀλλὰ καὶ κανένα στολίδι δὲν ἐφοροῦσαν πλέον, καὶ κανένα ἐγκόσμιον ἀγαθὸν δὲν τὰς ἱκανοποιοῦσε, οὔτε αὐτὴ ἡ κιθάρα τοῦ στραβοπόδη, οὔτε τὰ γλυκὰ τραγούδια τοῦ Πετριτῆ καὶ τοῦ Γερασίμου. Καὶ οἱ ἄνδρες τῶν ὅσο τὰς ἔβλεπαν ἀφηρημένας καὶ μελαγχολικάς, τόσον ἐπροσπαθοῦσαν νὰ τὰς διασκεδάξουν καὶ τόσον ἀναθεμάτιζαν τὸν κακοῦργον Μαντζαβίνον, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπίστευαν πέρα καὶ πέρα ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν ἀπὸ τὰς συγκινήσεις καὶ τὰ μαρτύρια ποὺ ὑπέφεραν «γιὰ νὰ κρατήσουν ὑψηλὰ τὴν τιμὴ ἑνὸς Πετριτῆ, μωρέ, κ' ἑνὸς Γεράσιμου» ἀηδίασαν φυσικὰ εἰς τὸ τέλος κάθε ἀπόλασιν τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἔχασαν κάθε ἐκτίμησιν ποὺ εἶχαν διὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀρσενικὸ βέβαια...